

Ad astra!

Людмила Скирда

Ad astra! Вибране, 2000

З книги "Чекання", Київ, 1965

1

Ми вийшли вдвох. Я думала, тепер
Позбудусь варті і пірну у клени,
Я врешті вільна, а не полонена.
Захочу і повірю, ніби вмер
Ненависний підручник—храм ідей.
Кого я прогнівила? Як на горе,
Супутниці зухвала непокора,
Ніби магнітом, притяга людей.
Казала я, забудьте, де живу,
Чарівна жінко, більше вас не знаю,
Ви краще стережіть на небокраї
Олімпа смолоскипи. Я жену вас,
Вірте, вже
Покарана за ту необережність,
Що нас звела, а ваша необмеженість
Хіба святої розум вбереже.
Беззахисно стояла під вогнем
Пекучих слів, яких все мало, мало.
Люблю латинь — відречено співала.
Не знала я, що гралася з ножем.
Тепер мене мій досвід стереже,
А рік тому я просто не вгадала,
Як полонить вона мій світ зухвало,
Всіх ідолів моїх порозжене
І буде царствувать.
Що волю загублю,
Прокинеться в мені покірність сина,
Що вдячно опускає на коліна

І голову приборкано схилю.
Той рік пройшов, а досі я раба,
Хоч маю трон і кришталеві зали.
Мене Шекспір і Гейне викупали,
Тягнула віти молода верба,
Щоб врятувать.
І Навіть Вагнер грізно
Впадав на мури впевненим Тристаном,
А я спокійно лікувала рани,
Бо знала, що стіна моя не трісне.
Ніхто не знає, що там за стіною,
Це оборона, своєрідний фронт.
Мене зустрів гостинно Ксенофонт
І так талановито заспокоїв,
Що зникли всі підозри: "Суєта
Зникає поступово. Без Фаона
Сапфо не здобула б тієї корони,
Яку тобі готує доброта.
Люби латинь".
"Так я ж її люблю" –
Прошепотіла, ніби закричала.
І Враз кудись розтанули печалі,
І Ксенофонт розтанув у ріллю.
І Знов удвох, і так потрібно жить.
Так блискавично залишає горе,
І ця потреба солодко-сувора
Любить латинь всередині щемить.
Я вас жену. Не вірте, я брешу,
Я просто вас ще раз перевіряю.
Я вашу владу вічно відчуваю,
Прекрасна жінко, я для вас пишу.
Будіть мене від ситості, від сну.
Повірте у мою щасливу вдачу,
Я вам за це сторицею віддячу,
Бо, може, дійсно вдачу дожену.

Втечу від міста.
Ліс — моя зупинка.
Там коло лісу

Гіпсова газель.
Мене дратує ввічливість будинків,
І ввічливість продуманих алей,
І вимушеність стриманих поклонів,
Берети у повітрі, як медузи,
І компліменти на манер прокльонів,
І "вічний бій" між друзями за музу.
А в лісі тихо. Злива на припоні.
По листю сумно Перебій краплин.
Ударить грім, зірвуться сірі коні.
І Я одна, і, мабуть, ти один.
Мені не страшно, навіть не самотньо.
Шмагає буря. Батогом гроза.
На мене щирість зглянулась сьогодні,
Велика щирість, чиста, як сльоза.
Мені не гірко за минулі біди.
Нехай вода зненацька в груди б'є.
Мені відвертість повертають віти.
І Враз відвертість вірою стає.

Я віддано приходила туди,
Де осінь небо на руках тримала.
Я не жила —— принижено чекала
Той голос, що велів мені іти,
І слухать осінь, і хрипіти браво.
Неначе їжу, ласку роздавала,
Сонети кленам гірко римувала.
Як це право, невблаганне право.
Мені здавалось, що втрачаю кров,
Що голос тихне —— відчуттів наруга.
І Ще здавалось, що чекаю друга,
Який чомусь до мене не прийшов.
Я думала, що врешті не сама.
До мене так поблажлива природа.
Скінчиться осінь, і легка й не горда
Мене зустріне молода зима...

Всі біди ми чекаєм восени.
Коли затихне гомінкий Хрещатик
І клен старий — зажурений ревматик —
Скрипить кістками: "Де мої сини?"
І вітер злий уже не вірний пес,
Що кидається віддано під ноги,
Як ріки, листям загатить дороги —
Прислухайся, і вчуєш тихий плеск.
Тоді і сповідатись за гріхи,
Ми платимось за них без зволікання,
Віддаємо своє розчаруванню.
Лиха година — настрої лихі.
Казала я, просила, друже мій!
Якщо удвох ми осені не раді,
Нам краще розлучитись в листопаді,
Аніж весною в повені дзвінкій.
Не розлучились — не змогла сама.
Я піддалась слабкому животінню.
Коли торкав мене своєю тінню,
Мені здавалась теплою зима.
А зараз, в квітні, обертом чуття,
Кудись тягнув моїм безгрішним тілом.
Чи я любила? Мабуть, не любила...
Таке життя.
Ні, не таке життя!

Ця осінь несподівано прийшла.
Така похмура, безнадійна осінь.
І я дивуюсь, я не звикну їй досі,
Що більш не буде сонця і тепла.
Він подзвонив: — Поїдем полювать?
Повернемось в неділю, до обіду.
--І я сказала: — Що ж, давай поїдем.
Я буду вас в бою спостерігать.
Я ожила. Я ніби знов жива.
В мені зійшло веселкою чекання.
Я вся горіла — швидше б полювання.
Як там у лісі, чи жива трава?
Ми виїхали в п'ять, коли всі сплять,

І ранок ніби чорний, ніби синій.
Я так зраділа — тепло у машині.—
Куди тобі. Мерзлячці, полювать? —
Промовив той, кому в житті щастить,
Кошлаті брови, здвинувши суворо.
А я сміялась, що за дивні брови -
В них можна з переляку заблудить.
Нас ліс зустрів безмовно, мов розп'ятий,
Жорстокість вітрів осінніх. Так
Приречений вкладає змісту знак,
Який живі безсилі прочитати.
І я хотіла гнівно закричати
На посмішки, на брови ці кудлаті
--Замовкніть, подивіться, ми на страті.
Це святотатство нині полювать.
Та раптом ніби залишають сили.
Здригнулись в небі сосен списи гострі,
І по обличчю розкотився постріл,
Яким іще нікого не убили.

Я кажу тобі: "Ви",--навіщо?
Я не знаю цього сама.
А за вікнами вітер свище,
А за вікнами стогне зима.
Я кажу: "Ви не ранок, не вечір -
Ви у мене гарячий полудень",
Бо люблю твої сильні плечі,
І люблю очей твоїх сповіді.
Потім слухаю.Кожне слово
Я ловлю очима й губами
І радію, що знову й знову
Буду згадувати їх ночами.
Ти потрібен мені, тільки ти.
Я до тебе буду іти.
Буду йти через ніч у світання.
Я не дівчина — я чекання.

Я тепер полонянка у польської,
О, яка непокірна вимова.
На моїх упертих губах
Їжаком застигає слово.
Я калічу гнучкі рядки,
Я потлаю алюрні речення.
Про моє дивацьке відречення
Серед друзів пішли чутки.
О, яка небезпечна мова,
Приборкую рій бджолиний
Звуків таких колискових,
Спершу таких безвинних.
Та ось відчуваю сама –
Іще невеличке зусилля,
І виринуть з мене слова,
Прозорі, як гданська хвиля.

Так хто ж він? Хто ж він?
Містик з Вільно?
Чи той, хто "Дзяди" народив?
Кого любив? Сумну Марилю?
Чи Шимановську теж любив?
Так хто ж він, той, що ниць не падав,
Чи той, що падав ниць і чах?
Чому золочені лампади
Пливуть і не пливуть в очах?
Чому слова, мов сіллю рану?
І раптом хрест — політ руки!
О, він мечем над Ватіканом –
І Ватікан ховався в думки.
О, він вулкан у соннім залі.
Він і вони — вогонь і жерсть.
Не з тими він, що честь втрачали,
Щоб зрадою здобути честь.
Він снів країною, як сином.
Неначе колосок, сама
Для нього Польща, мов дитина,
Мов жінка бажана була.
Так хто ж він? Хто ж він?

Містик з Вільно?

Чи той, хто "Дзяди" народив?

Хай полював сумну Марилю,

Хай розлюбив сумну Марилю.

Він Польщу вік не розлюбив.

Ну, не мовчи так, не мовчи.

Моє терпіння в крихти кришиться.

Ти краще гірко закричи,

Хай дикий зойк в тобі проріжеться.

Ти краще тихо застогни,

Неначе звір у лютім завіті.

Минулі дні, як валуни,

Копичеться у моїй пам'яті.

Ну, не жалій, ну обдури,

Хай від дзвінка вночі прокинусь.

Я не збагну твоєї гри,

Я птицею до тебе кинусь.

Я буду думать — він, це він,

Я буду ладить перше слово,

Я буду знать, що він один,

Тому тепер удвох ми знову.

Маленький, чорновухий звір,

Не прислухайсь, усе мине.

Ти до журливих притчей звук,

Ти краще проковтни язик,

Нізащо не жалій мене.

I

Ти — вигадка.

Ти наче відкриття.

Ти, мабуть, сон,

А може, подарунок.

Тепер удвох.

Не буде вороття.

Я не в боргу.

Я поверну рахунок.

Тому, хто щедро кривду римував
З ім'ям моїм.
О, він не сумнівався,
Що я люблю, коли на всі лади
Переді мною хвацько вихвалявся.
Коли міражні будував країни.
Факір на мить.
Всевиючий поет.

Я не прийду на згарища руїни
Вдихати попіл спалених прикмет.
Я не прийду, я зупинюсь під небом.
Весняний грім, неначе дзвін гаїв.
Це, певно, травень білий обпоїв
Мене, як зіллям, думкою про тебе.
Це, певно, сонце полуднем пече,
Це, мабуть, затуманились сади.
Я віддаюсь в полон твоїх очей,
Щоб знову щось у світі віднайти.

II

Тебе люблю.
О як тебе люблю.
Люблю бездумно, ніжно, люто, владно.
Це дуже просто й, мабуть, дуже складно –
Любить тебе. А я тебе люблю.
Ти кажеш: "Подивись, яка вода.
Вона твій смуток легко прожене",
А я молю, чарівна Сігулда,
Залиш його, о пожалій мене.
Не бережи від поглядів моїх,
Його любов'ю ти така багата.
Не ладь свої непереможні грати,
Я падаю в сльозах тобі до ніг.
Ти сильна. Не лишай мене саму.
Бо він від мене знов до тебе прийде,
І поки сонце над землею зійде,
Ти не чекай слухняно — радь йому.

III

Я бігла, я твердила — кину.
Ламала у нестямі нігті,
здирала об жорстку коліна,
у кров збивала білі лікті.

Я думала: іще не пізно,
забудусь під журливу дойну.
Твій погляд у повітрі блиснув,
так розряджають враз обойму,
так б'ють лежачого.
Я знову, твоя біглянка, повертаюсь.
Я тану під нічним покровом.
Я тану, ніби сповідаюсь...

Приречена.

Дерева сонні шепочуть:
гріх тікати, гріх.
Я вишня на твоїй долоні,
волоський смажений горіх.
І тихий біль, і чистий жаль,
і піниста, п'янлива брага.
Я гостра смертоносна сталь,
я голод твій і твоя спрага.
Ти не благай, ти не проси
мою покірність. Слів не треба.
Мені від тебе не втекти,
як не втекти самій від себе.

IV

А тут ні бур, а тут ні гроз,
ні іскроплинних злив.
Я повернусь у ті краї,
де ти мене любив,
і повернусь у ті дощі,
щоб відродить ту мить,
яку ні ти, яку ні я
не зможем повторить.
Я не боюсь, я обернусь минулого кінцем.
У темні хвилі опущу палаюче лице,
чаклунить буду, ворожить, відшукувать мости,
щоб ти прийшов, щоб ти знайшов, щоб повернувся ти...
А краще ти не чуй мене — тоді не будуть біди.
Ти напиши іще, іще про осінь в Сігулді.
І Як володар-патріарх лиш рухом голови
моє життя, моє буття на мир благослови.
З книги "Сходи", Київ, 1976

I

Рожева вогкість. Дощ і вечір
В чаду октав червонозвукх,
І цей фольклористичний глечик,
Який беру в засмаглі руки,
Терпке повітря, і сузір'я,
І таємничі закамарки.
Рожева вогкість. Вечір. Парко.
Село. Криниця. Дім. Подвір'я.
Ми по роботі. В тишині
Мій дядько, велетень чубатий,
Скида комбінезон, мов лати
Скидає лицар по борні.
Тікає сонце за Трубіж,
Немов калини пишне гроно.
Ми по роботі. Тиша з тиш...
Земля натомлена і сонна.
Порушить спокій не барюсь.
Зітхає переходом вітер.
Я дослухаю вогкі віти,
Відпочиваю і сміюсь.
Відлюдний берег засинає,
І бриз неначе легіт півдня,
І на драбині в сінях півня,
Мов стиглу грушу, теліпає.

II

"А що таке вечір?
Вірніше, чи не могли б ви
Підібрати вдалу метафору?" Спробую...
Вечір — це колонка біля ферми,
Точніше — це миття рук і ніг,
Це умивання водою, холодною, мов крига
І веселою, мов сміх.
Ну, як вам пояснити б — це кінець роботи...
Усе паленіло, Трава пережухла,
Не бачило око, Не слухало око,
Не слухало вухо, І літо набрякле
Котилось по стернях, Трава пережухла,
Зайшлося на серпень. Сідало світило —
Кінчалась робота. Є Тисячі слів
У мого народу,

Є вічні слова,
Невмирущі слова — Неначе вогонь
Спекле слово Ж н и в а.
Цей вечір приплив,
Мов зелене вітрило.
Лиш білі хустини,
Як зорі, ясніли.
Рипіла колонка —
То денну утому
Змивали дівчата,
Вертали додому.
Деся пісня озвалась,
Діди гомоніли,
Село засинало,
Вірніше, вже сніло...
Вони прокинуться дуже рано.
Ви, мабуть, так рано не прокидались ніколи.
Хоча, може, і прокидались
у пошуках ранкових метафор...
Так от, вони прокинуться вдосвіта,
Люди, яких ввечері омиває туман,
а вранці роса і робота.

III

Я шепотіла — ні, не можна,
Щоб дощ пішов, щоб дощ пішов:
А він зухвало, переможно
Скуйовдив вихори дібров.
Та раптом в травах перезрілих
Жіноча постать розцвіла
І щось несла — то власне тіло
Незграбно й бережно несла.
Неначе зливу цю не бачила,
Ступала спрагло по воді,
Хоч дощ з нестримністю юначою
В уста вливався молоді.
А жінка радістю просвічена
Вбирала тих краплин буття.
В ній проростало сонцем вінчане
Нове життя, нове буття.
А жінка очі піднімала,
Обличчям в дощ — ряснішав він,

А жінка весело ковтала
Краплин веселий передзвін...
І Коли прагнеться спочинку
Від слів холодних, чвар нікчем,
Я згадую смагляву жінку,
Вагітну жінку під дощем...

IV

Між тих дерев, і квітів, і кущів,
Що оточили нас, неначе птаство,
Я думала: між нами і прекрасним
Якась межа врокована лежить.
Стебло зелене в повені речей,
Ти чистоти і вічності основа.
Чому мені не зрозуміла мова,
Якою привітаєш ранок цей?
Буває, обеззброєні слова,
Немов на грані існування й смерті,
Тоді нам промовляють знаки стерті:
Рух, шелест, гомін, серед них трава,
І джерело, і звук, і прохолода
Дубових крон над паленінням скронь,
І шепіт листя: "Годі, прохолонь".
Тоді до нас звертається природа...

V

У мене є дарована зоря
Вона зі мною скрізь, у всіх дорогах,
Коли сама, коли німа тривога
Перегорта листки календаря,
Шукаючи числа магічну суть,
Коли душа подібна до дороги,
Коли сама, коли німа тривога,--
Лише вона засвітить темну путь.
І задзвенить рядок, і зазвучить
Мелодія між берегів канону,
На дужих крилах ритму і закону
Законом уярмлена блакить.
І відстань від землі і до зорі
Та ж сама, що й від суєти до тиші,
Або від мене і до того вірша,
Який прошепотять уста мої.

VI

Я знову в цім краю степів, дібров...
Кущів шипшини княжеська немилість...
І я їду, народжуючись знову,
Мовби в мені народжується зрілість.
І щось в мені струною затремтить,
Щось тихе і покірне, ніби свічка,
Коли почую спекле — степовичка.
Я — степовичка. Вітер налетить,
Вогонь роздує. Гей, моя діброво,
І степ мій теж мовчить, не помічає,
Як полум'я мов батогом шмагає,
Як в полум'ї гартують кволе слово.
Я легко так писала про любов.
Моя любов облудна і безсила.
Сама себе нітрошки не зігріла,
Не запалила таємничо кров
Й від мене теж вогню не вимагала.
Слова заслабли в крижанім тремтінні.
І я з'являлась мовчазною тінню.
І тінь до мене руки простягала.
Здавалось, вік писати про ниття,
Про біль і сум — ту традиційну низку,
Якби не ця рятуюча поїздка,
Якби не це раптове відкриття.
Якби так не кипіла рвійно кров,
Якби не це бажання — вранці жати.
Я знову вчусь писати про любов,
Неначе вперше вчусь слова писати.

1

Мене малює тихий чоловік.
Він червоніє, ніби вибачається
За дощ надворі. Наливає чаю,
І крапля в горлі, мов пташиний крик.
Він олівець на білий стіл кладе
І, радісно вдивляючись в обличчя,
Відшукує в мені, неначе кличе
Ясне і чисте, чисте і ясне.
З чола приймає неслухняне пасмо,

Щоб знову пасмо на чоло лягло,
Його рука так схожа на крило,
І посмішка ласкава і нечаста.
Та раптом він підходить до вікна,
На синім склі дерев'яніють пальці.
О безпорадність, розумію жаль цей.
О безпорадність, мабуть, ти одна
Мене сюди принадила. Мій майстре,
Згоряє день, рожеві силуєти.
Не з'явиться двійник мій на портреті,
На голубому відцвілися айстри.

2

Такої чистоти його оселя,
Що подих мій, і рух брови чи рук,
І голосу мого погідний звук
Лишають слід на стінах і на стелі.
Така врочиста наша зустріч з ним,
А може, наша зустріч щось уроче,
Неначе на зеленому узбіччі
Зелені стебла в світлі голубім.

Оце мій дім.
В нім затишно й світло,
В нім стіни, наче біле полотно.
Гаптуй! Твори!
Я відчиняю вікна,
І голуби сідають на вікно.
До мене прийде друг -
суворий профіль,
Чоло обперезала перевтома
--І прочитає хрипко свіжі строфи
Про те, що він ніколи і нікому
Ще не позаздрив, що не був двуликий,
Що зневажає заміри дрібні,
Тому що в сподіванні на велике
Минають дні, йому минають дні.
А я —— неначе свічка. Все в мені
Таке ясне й прозоре, мов живиця.
Ось на вікно сідають голуби,

І на моїм рамені біла птиця.

В мені струна твоя бринить,
Неначе в озері блакить,
Неначе в голосі сльоза –
В мені журба твоя згаса.
В тобі, мов оберіг від лих,
Сміється мій свавільний сміх
І зграя слів, що не спіймать,
Але в устах про щось мовчать.
Не друзі ми й не вороги,
Ми просто — різні береги
Ріки тієї, що стосило
Зненацька греблю розгатила.
Отак й ведеться: з року в рік
В собі тамуєш біль і крик,
О віщі загадки буття...
А може, це і є життя?

Вже відцвілось моє і відболіло.
Здаля дивлюсь на себе крізь літа:
Душа моя, неначе вишня біла,
З якої цвіт на землю опада.
Але приходить мить, ота єдина,
Коли врочиста й світла таїна
Щось возвістить, немовби промінь днину,
І, як крижину. Пропече до дна.
Тож все в тобі впокорене й замерзле
Прорвуться враз цілющим джерелом,
І знов любов, із попелу воскресла,
Залопотить на ста вітрах крилом.

Ми говорили про дітей.
Чиясь бліда рука мішала
У склянці цукор. Пахло кавою,

І пінчер спав біля дверей.
Усі ми разом, як оркестр,
Творили спільно і єдино
Якусь мелодію пташину,
Чудну мелодію небес.
Русява жінка із чолом
Чи недоторканим, чи змерзлим
Прошепотіла: "Я воскресла
Для материнства", За столом
Сріблясто зойкнули бокали,
А чоловік товстий, мов Пан,
Сказав, що є подібний стан,
І засміялись окуляри.
Його дружина повела
Зеленим оком; засвітила
На пальці бурштинові крила
Закута в золото бджола:
"У нас така солодка доня".
Вже готувались до вечері,
Та раптом зарипіли двері
І на порозі, теплі й сонні,
Стяли діти у піжамках:
Смагляві щічки. Босі ніжки,
Мов два золочені горішки,
Мов два горобчики у рамі.
По коридору бігла няня,
Схопилась мама із фотелю,
І знову зарипіли двері,
І стихло все. І Біло в рамі.
Ми говорили про дітей,
Тому ніхто з нас не помітив
Нічого виключного — діти.
(Та й пінчер спав біля дверей).
Тим часом подруга моя,
Їй в голосі було щось сніжне,
Спитала стишено і ніжно:
"А що, коли дітей нема?"
Розмова стихла. Гість праворуч
Мені шепнув: "Яка відвертість
Або маніакальна впертість".
Весь перестиглий, наче овоч,

Він знав усе. Його жона,
Їй в голосі була тривога,
Сказала: "Діти — це від Бога".
І налила собі вина.
Я тихо вийшла. Я несла,
Мов свічку, у собі сирітство,
Так саду голого каліцтво
Ховають морок і пітьма.
Я ще не знала, що дитя,
Мое дитя ладнає кроки
По листю, по воді глибокій,
По чистих росах забуття.
У пальцях рук моїх живе
І на губах легке, мов подих,
У подруг викликає подив:
"У посмішці твоїй щось є",
Я вся на протязі стою,
Таємні двері одчинила
У сад, у морок, у пітьму,
У ніч голодними очима.
Скупа, скупуща до життя,
Бо молода, бо світлоока,
Бо по воді такій глибокій
Ладнає крок мое дитя.

Над нами пропливуть роки,
Пролетється часу чисте злото,
І профіль твій, і тінь руки,
І голосу осіння нота
Невже минуть, невже втечуть,
Неначе кануть в тиху Лету,
Невже життя твоє, мов ртуть,
Яка розбіглась по паркету?

Читати вірші і думать, що мені
Присвячено його у дні осінні,
Коли минуле прагне вознесіння

І повстає, мов сонце в вишині.
Усе минає в світі. І любов
Минулась нам, полегшено зітхнули.
Але ось вірш — і ожива минуле,
В душі забуте затужило знов.
Сентиментальність зайва а чи фарс –
Видобувать із пам'яті фантоми?..
Це просто спогад (чи ознаки утома),
Це, мабуть, осінь надихала вас...

Вже впав останній лист з платана,
Вже цвіт останній догорів.
Крізь сіру мжичку світло тьмяне
Замерзлих, сонних ліхтарів.
Я знала, що таке буває,
Що все минає, все тече,
Що поспішаєш за трамваєм,
Коли від тебе сон втече,
Купуєш голубі конверти,
Чужі рядки шепочеш вперто –
Свої не пишуться. А втім,
Вертаєш знову в отчий дім.
І розумієш: долі поле –
Несходжений, незнаний край.
Життя твоє лише півколо,
Ще не замкнулось — тож рушай!

Можливо, прожила б і так,
Без тих рядків про бригагини,
Та вірші сивого Максима,
Неначе крила за плечима,
Сміються на семи вітрах,
І вже мені без них ніяк.
Коли ж, буває, суєта
Замкнеться враз камінним колом,
Я тихо шепочу слова:
"Вже червоніють помідори..."

І бродить осінь по садах,
І вже душа моя, мов птах
Летить між звуки золоті
Назустріч віщій доброті.
З книги "Крила", Київ, 1979
Зима в Ризі

Він подзвонив і запросив до шафи.
До шафи? Я наївною була
І витягнула шию, мов жирафа.
"Так-так, до "шафи" — це кафе". Дива!
І ми пішли в кафе, що зветься "шафа".
Його впізнали, і хоча місця
Було всі зайнято, для нас звільнили столик.
Я сіла, озираючись спроквола.
О заздрість популярності митця!
Прекрасна жінка, ніби тінь сумна,
До нас підсіла й чемно привіталась.
Вона була знервована, і Маріс
Налив їй келишок вина.
Наскільки я зуміла зрозуміть
З розмови двох — то це була актриса,
Що ніби випаровувалась з крісла
І зникла, наче мить, що не спинить.
Так швидко? Може, в цім моя вина?
Не встигла з горя проковтнуть фісташку –
У кріслі вже сидів поет і чашку
Тримав так міцно, ніби каплуна
Схопив за ноги. Темні окуляри,
Шкірянка, ще б на голову берет.
Так, дійсно, жодних сумнівів — поет,
Але чомусь без дами, тож без пари.
Він вишукано нас перепросив
За те, що враз порушує наш спокій.
Веселий, елегантний і високий,
Він жартував і так багато пив.
Бажаючи зробити йому приємне
(Я знаю, як цього бракує нам),
Наважилась нарешті (просто страм)

Щось прочитать із молодого Гейне.
До речі, у розмові він єлейно
Згадав, що надто полюбляє Гейне.
Та тільки щось промовила про ліру,
Поет пропав, мов провалився у прірву.
Ну от і вдвох. Нарешті вдвох. Тепер...
О Боже, хто це чорний, бородатий,
Немов ведмідь, у светрі волохатім?—
А це мій друг, відомий режисер.—
Нові проблеми. Мова про кіно,
Про плівку "Кодак", про актрис, натуру,
Про сценариста, про апаратуру
І ще про щось, відоме вже давно.
Він так уважно розглядав мене...
Я оцінила професійну звичку
І комплімент кіне-мато-графічний,
Що я подібна до Анук Еме.
Оце й усе. Була вже перша ночі.
Ми вийшли. В Ризі сніг, цвіла зима.
Над нами зорі, навкруги пітьма.
Прекрасний світ, величний і урочий!
О доле, я прошу тебе, молю:
Не дай мені ні почестей, ні слави.
Моя душа наївна й нелукава,
Тож забуття їй не завдасть жалю.
І гаманець тугий, мов пухир,
Не бережи — хай іншому відрада,
Не дбай про чорний день.
У світлі саду Я доживу.
Отож у світле вір.
Залиш мені лиш ясноту прозрінь
І погляду на світ, неначе вперше,
Коли шепочеш: Господи, живеш ще!
І так щодня, допоки неба синь.
Даруй мені неждану таїну
Листа і олівця, моїх світань,
І слово, що пече вогнем гортань,
І сивину, на скронях сивину...

Цей місяць грудень,
Місяць чуда,
Вузький завулок,
Двір за муром,
А на подвір'ї
Сніжні люди,
Яких зліпили
І забули.
Що відбулось?
Хтось жартував
І бриль з корзини майстрував,
Сміявся, мабуть, був щасливий
І, лицаря зробивши, він
Взявсь до коня.
Кінь мов ослін,
Кумедний кінь,
З газети грива.
А тут, під липою, вона
Стояла світла, як весна.
(Слідок тендітний взявся льодом)
Було їм добре. Боже, хай
Хлюпне їм сонце через край
І не заступить дня негода.
І раптом, Ніби уві сні,
Я пригадала: Падав сніг,
Живий, співучий. Снігу соло,
А ти, безжально молодий.
Біжиш навстріч, До щему мій,
Сходження

Я знаю — так було, й так буде:
Самотність зникне, згине щем,
Лиш труд світитиме крізь будні,
Лиш труд при сонці й під дощем.
Смієшся: "Мудра ти і рання".
І я сміюсь: "Ранкова я".
Твій фільм про Ніко Піросмані,
І дисертація моя,
І вірші, і пісні, і танці,

Й мелодія срібlistих рут,
І глечик цей — то просто бранці,
А їх господар — сивий труд.
"Яка розважливість дочасна.
Є Дух, талант, душа твоя".
І я кажу: "Талант не згасне
У колобродинах життя".
Кажу я: "Дух не спопеліє,
У безвість, ні, не відлетить,
Проте лиш труд вінчає мрію.
Труд над усе — блаженна мить!"

Сніг над Мтацміндою, сніг,
Сивий господар мовчання,
Кажуть, такий — уперше,
Сніг над Мтацміндою, сніг.
Ми повертаємось в місто,
Маленькі, йдемо від великих,
І кожен з нас, відчуваю,
Дослухає в собі поета,
Звіряється на вершини.
Ніби бажаючи ще раз
Переконатись у цьому,
Я озирнулась довкола
Й побачила горді профілі
Чотирьох грузинських поетів,
Які, мов чотири іриси,
Ніжно світилися крізь сніг.
І раптом в мені спалахнули
Слова, що забудь не в силі.
Колись вулканічний Лорка,
Як вітром сухим андалузьким,
Ними душу мені обпік:
"Вони або шлють гордий виклик зорям
Або цілують рудий пил своїх доріг".
Сніг над Мтацміндою, сніг.

Легка й полохлива, неначе газель,
Долина в міжгір'ї ховалась.
Весна? Безперечно. Та перш за усе
Так наша любов починалась.
У ніжному сяйві спливає лице
І світло біліє, мов галузь.
Цвітіння? Звичайно. Та перш за усе
Так наша любов починалась.
І тихе вагання: що день принесе
Наступний? У горах смеркалось.
Непевність? Вгадали. Та перш за усе
Так наша любов починалась.
Деся олень кохану у лісі шукав,
Й, мов злото найвищої проби,
Той клич "мквіралоба" у небі палав,
Над нами гуло: "Мквіралоба!"
Деся пахнув інжир, облітала хурма,
Природа снагою вітала.
Ми знали: за літом приходить зима.
Проте ми нічого не знали.
Над нами небес племінка темнота,
Під нами безодня сміялась.
Хай вічність на крилах зорі проліта!
Так наша любов починалась.
Літа промайнули. Та чую здаля
Ту пісню, що в серці озвалась.
І знову весна, і зітхнула земля...
Так наша любов починалась.

Як ностальгічно прагнеться туди,
Межи чинар, у сад Махінджаурі,
Де при столі Циала і Тімурі,
Де у повітрі пах "алаверди".
Подумалось тим вечором зимовим,
Коли не зігрів ні плед, ні слово,
Немов душа хапає дрижаки.
І все не те. І Так забракне сонця,
І цілий день малюєш море доньці,
І вже не чуєш стерплої руки.

Як гірко відчувать зими полон.
Ця білість анемічна й натиск бурі –
Лиш сіре тло. На нім Махінджаурі
Цвіте в обіймах виноградних грон.
У тім повільнім ритмі колисковім
Так легко римувать слова любові
І легко быть собою. Та колись
Наснитись сон, наснитись грудень сніжний,
Й снага зими, пронизлива і свіжа,
Покличе в путь, мов пташеня у вись.
І скажеш ти: "Як прагнеться туди,
В слов'янське місто, що сія на кручах".
О зустріч, пожадана й неминуча,
О рідний вітре, душу остуди.

За вітром гострим, мов кинджал,
Лишаючи перестороги,
Ми летимо на перевал,
Де обриваються дороги.
І на неторканій горі
Між диких аскетичних стебел
Ми стоїмо, як звіздарі,
І зорі випускаєм в небо.
І небо вже цвіте й пашить,
І крила за тобою, крила...
Ця зоряна срібляста сіть
Мене ураз й навік вловила.
Ця потойбічна висота,
І ця смарагдова долина,
І хвиля сонця золота,
І хвиля моря білопінна.
Все далі море десь за даллю,
Вже час прощатись, вже пора.
І піднімається благально
Гора розлуки — Ахтара.
Ця кам'яна, жорстока дорога,
Це серпантина до вершин
Зненацька зникла десь за рогом
Між білих сніжних полонин.

Мов наполохана біглянка,
Вона тікала до небес.
Гора співала. Цей світанок
Був чистий, ніби едельвейс.
Зречись пожади і погорди,
Забудь образи і жалі!
Пороги світла

Пора дощів.
Смеркалось літо,
Втрачаючи буяння хист.
В цім загасанні був закритий
Від ока урочистий зміст.
І голі віти, повні чару,
Такі музичні ув імлі,
Немов гравюра Фудзівара
Відбилися на вологім склі.
Лилась дорога золотисто,
Деся нипав велосипедист,
І місяць пропливав над містом,
Неначе тютюновий лист.
Сліпуча злива денно й нічно,
Сад облетів, зів'яв едем.
А площа розцвітала, площа
Цвіла під золотим дощем.
Не сум, а радість править нами,
Сердечність, а не слів полуда.
Того, хто відчиняє браму
Мені навстріч, я не забуду.
Минає день. Минула осінь.
Життя навдивовиж ясне.
Та раптом серце заголосить
За осінню, що не верне.

Та чорна ніч. І Білий цирк
З червоним колесом арени.
В ній щось від сцени і від скени,

Крізь неї довтий промінь ліг.
І карнавальна суєта,
І у циліндрі синім клоун,
Що нас віта своїм поклоном,
Й гімнаст, що ніби птах зліта,
І слоненя, і ведмежа,
І вальсу віхола знайома,
І відчуття —— твоя душа
В дитинстві за горами. Вдома.
І, спалахнувши в юнім герці,
Сміють з Болгарією в серці,
Сміюсь з народом чорнооким,
Бо сміх рятує від навроків.
...Я йшла віддаленим кварталом
У той імлистий час. Коли
Раптово зазвучать могли
Консолі сонні і портали.
Коли на серці благовіст,
А місто голубе і чисте.
Неначе акварель кубіста,
Де колір —— музика і зміст.
Блищала площа, ніби став,
Пливла вечірня прохолода,
І можновладно сміх лунав,
Котився сміх по чистих водах.

Темніша чорного вина, світліша неба,
В мені проміниться вона, мені це треба.
Я їй назустріч ладжу крок, я —— в перельоті.
Любити —— ось він, мій урок, любить, та й годі!
Вона —— ідея навісна у сумовинні.
Тож вип'єм темного вина аж до прозріння,
Шукаймо денця чорноти, аби світиться.
Це долі треба —— я і ти, і нам не спиться.
Та гострий клин на небі цім в дорогу кличе:
"Аз те обічам, я люблю, аз те обічам".
Неначе десь живе в мені ця дивна вдача
Крізь дні сльотаві і нудні тебе побачить.
І вчути стиха: "Я люблю, аз те обічам..."

Софіє, руку простягни, поглянь у вічі.

Оцю безумну висоту польоту
Над світом, на очах всього народу
(Таке бува хіба що уві сні)
Ми не забудем, доки ми живі.
Оті слова, що легко з уст злітали
І наче вибух душу розверзали,
Оті слова, що їм нема ціни,
Ми не забудем, доки ми живі.
І розставання строге, мов покута,
Ми не забудем, друже не забудем.
І осінь, що заклала на ріллі,
Залишмо в серці, доки ми живі.

Не спиться. Чому? Я вікно відчинила,
І осінь руда, наче тепле лоша,
Листком, мов жорстким язиком, зачепила
Долоні мої. Місяць ніч прикрашав.
Птахи відлітали. Їх лет був нечутний.
І тиша немов на тонкій волосині
Зависла над світом, що спав непробудно,
Тремтіла над часом, що в русі нестримнім.
А мисль шкарубка продиралась крізь душу:
Чи варто писати, чи можу, чи мушу?
Її відганяла затято від себе,
Та знову в'їдалась: чи варто, чи треба?
Спізнати себе. Перекраяти долю.
З дочкою за руку гуляти у сквері.
Слова, наче зграя, пустити на волю.
Хіба це для них — ряботіть на папері?
Цю осінь, яка не влізає в поему
Й стирчить із рядків золотими вітрами,
Її, відчайдушно прекрасну до щему,
Звільнити — хай бродить полями й лісами.
Та думка нова, ніби встала на варту:
Якщо не писать — може, й жити не варто?

Твій розум і хист, твої соки і сили —
Це вірші, які по тобі залишились.
А втім, може, годі? Цей світ оспівали
Великі майстри у пеанах і одах,
Вже все заримовано: води, й причали,
І врода коханої, й дерева врода.
Листок відкладаю — забудьмо про щебет.
(Іронія точна, але незлобива).
Та раптом над світом малиновий трепет...
Світає! Прокиньтесь! Погляньте ж бо! Диво!

Скажи-но, хлопче, куди ти зібрався?
"В гості до золотої ночі".
Скажи-но, юначе, куди ти зібрався?
"В прийми до золотої ночі".
Скажи-но, чоловіче, куди ти зібрався?
"В найми до золотої ночі".

I
"Мистецтво народилося з любові", — кажете ви.
І з вами не можна не погодитись.
"Жага любові у мистецтві —
Це потреба зберегти улюблений образ".
І я ствердно хитаю головою
"Світ без любові — найнеймовірніша з гіпотез".

II
Ця ніч золота і боса,
У прірві її волосся
Місяця гребінь гострий,
Хустка її — то осінь,
Пекуча пожежа дива.
Ця ніч — мов таємний острів,
Скрипки цвітуть, як брості,
Ллються пісні, мов злива.
Неначе хорали, звучали
Кроки зорі нічної,
І розсипались корали

На грудях її росою.
Спідниця їй розцвітала,
Ніби обрій ранковий,
Щоб над безоднею шалу
Римою стати, словом.
Хто не блукав, не знайде
Стежку оту до неї,
Хто не кохав, рушайте
На пошуки долі своєї.
Ноче, циганочко, ноче,
Фіалко моя безсонна,
Не залишай мене!
Хочу Пити тебе до скону.

Осінь ступила на мамин поріг,
Не заблукала між тисяч доріг.
Боже, в цім домі ще стільки тепла.
Осене, може, пізніше б зайшла.
Глянь-бо сама — господині нема,
Скоро не вернеться, зимно, пітьма.
Осінь промовила з тіні черешень:
"Я зачекаю, мені не вперше".
Мама вертала щаслива й весела.
Мама не знала, що осінь вже стеле
Їй попід ноги килим багряний,
Щоб тихші кроки, щоб легші рани.
Осінь сказала: "Хіба це жорстоко?
Я пропоную вам тишу і спокій".
Мама всміхнулася: "Осене, нене,
Це не для мене, ні, не для мене".
І засвітилась оселя, мов диво.
Мама вернулась, мама щаслива.
Вірші для тебе

А спогад понесе на крилах:
Ніч, липень, пахне чебрецем,
І тихе світло — то світились

Твої долоні і лице.
Та ось зозуля невмолима
Озвалась боязко, і враз
Якось тривожно, майже зримо
Довкола нас зімкнувся час.
Я ніби й справді відчувала
Холодний дотик до чола
Трьох істин, трьох джерел начала —
І руху, й простору, й числа.
І в цій астральній круговерті.
Коли природа кличе владно,
Я вперше не боялась смерті,
Перед коханням безпорадну.
Забути все — осіннє небо
І суєту прожитих днів...
Лежать й дивиться на тебе
Крізь ніжність трав, крізь міць дубів.
І дослухать вечірню тишу,
І розуміть, що у житті
Очей не буде голубіших,
Ніж ці — лукаві і святі.

Пада дощ, такий срібlistий,
Годі вже пересторог!
Під дощем з краплин в намисті
Ходиш ти, мов юний Бог.
Грім летить зорі назустріч,
Котиться по небу криця.
Я кричу: "Анумо, друже,
Загнуздаймо блискавицю".
А довкола нас, довколо...
Сад кипить, як молоко.

Твоя рука легка і мирна,
Таким крило повинно бути.
Душа твоя — бездонна прірва,
В яку несила зазирнуть.

Як неминуче час наш лине...
А в нім всього —— біди й снаги.
Роки любові —— мов хвилини,
І дні чекання —— як віки.
Дивлюсь на тебе,
і сльоза в моїх очах така неждана.
Ти спиш...
Вже золотіє ранок...

В саду ренет зірвався лунко,
Сад літом, тишею пропах,
Моє чоло в твоїх цілунках,
Неначе небо у зірках.
Коли розлука непомітно
Настигне нас, то навіть в снах
Моя сльоза тобі світитиме,
Неначе сонце в небесах.
Дві краплини впали поряд,
Проросли життям навічно.
Дві краплини, наче зорі,
Впали на землі обличчя.
Двоє стебел зеленіє,
А між них по моріжку
Добрий бузько лебедіє,
Доню носить в сповитку.
Сонце, злагода, маля
Й двоє стебел —— ти і я.
Квіти Польщі

Ярославу Івашкевичу
Сереніте...
У сіро-синій далі
Себе шукать
І спогади повсталі,
Неначе сходи вічно молоді,
Явити світу в поблисках блакиту,
Ну, а точніш, себе на світ явити,

Щоб перед світом — ніби на суді.
Це яблуня, це сад, а там — город,
А це дорога з саду до порога,
І сад цвіте... Фантазія убога.
Мені болить скупих реалій код.
Та раптом попливли у даль сади...
Мов голуби, вквітчали небо рясно.
І Марево... Фантазія прекрасна!
Вона нам нагорода за труди.
Сереніте...
А з чим на суд ідуть?
Несуть події й факти,
Дати й лиця,
Усе, що мучить, що ночами сниться?
А тут — сереніте, Лиш мрево тут.
Та дослухай! Якщо сереніте
В душі твоїй бузково розцвіте
І зазвучить нежданно і органно,
Знай, промовляє серце, що живим
Пребуде завше, бо однічний спів
Земних джерел і яблунь тонкостанних.

Тадеушу Новаку
Ці крила перлинно-білі
Тобі так пасують, друже,
Ніби стебло зелене
До рожевої ружі.
Наче до парості промінь,
Наче до посухи злива,
Мов до віконечка сонях,
До долі година щаслива.
Ніби до любовців тиша,
Ніби сонце до неба,
Наче рима до вірша,
Наче вірші до тебе...

Єжи Харасимовичу

Він подібний до поля:
Ідеальна лінія горизонту,
Вишукано височіють три вертикалі
(Потім виявиться, що праворуч — це явір, а ліворуч — дві старезні липи),
Панорама врівноважена і заспокійлива,
До того ж ніжно-смарагдового тону,
На ній спочиває око...
Ось тут і зупинимось,
Далі ні кроку,
Облиште цю забаганку
Пройти полем і назбирати торбинку деревію.
Ліпше зайдіть до аптеки.
Зрозумійте нарешті — тут вам загрожує небезпека...
От, скажімо, волошки...
(Ви вже бачите їх
На вашій комоді
У тій, саксонської порцеляни,
Білій з голубим, вазочці,
Що так пасує до голубих з білим обоїв).
Так от — волошки чіпати
Категорично забороняється.
Вони стогнатимуть,
Вас заюшить зеленою кров'ю,
Їм вам ніколи не змити,
І називатимуть вас "вбивця волошок" —
Не інакше... А комахи?!
Спробуйте-но роздавити одненьку.
Мільйони вам цього не пробачать.
Вони хмарою летітимуть за вами,
Мов чорне піратське вітрило.
Вас впізнаватимуть відразу.
"Он іде вбивця комах",--
Гукатимуть діти
І, нарешті, птахи...
Від цього можна просто збожеволіти —
Іволга пурхає в небо
І перетворюється на зірку...

Анджею Вайді

— Вам хотілося дива?
Дивіться, на небі зоря! —
У звичайній зорі
Ви вбачаєте таїнство дива? —
Так, вбачаю, бо знаю:
Зоря — це прикмета щаслива.
Коли прагнете щастя,
Дивіться,— на небі зоря! —
А, до речі, про щастя...
Траплялось воно вам чи ні?
Всі говорим про щастя,
Насправді воно невловиме. —
Подивіться на небо,
Воно відповість вам очима
Світлих зір, що горять
У півночі на самісінькім дні. —
От і маємо, знову до себе
Вас манить зоря.
Гіпнотична принада
Чи поза звичайна — не більше. —
Ви вгадали — це поза.
Люблю позувати,
Бо грішна.
Але зараз дивіться на небо.
На небі зоря!
З книги
"Елегії вечірнього саду", Київ, 1983
Вірші з мису Ай-Тодор

Будем слухати небо і ніч,
Куш жоржини і сутінки дому,
Допоможем дощу молодому,
Що до нас посилає свій клич.
Хай проллється між стебел і віт,
Хай промовить гроза своє слово,
Хай душа вирушає на лови
Див земних. О над світом політ!
Як перлинна дощу чистота
Огорта твоє рідне обличчя,

Як природа говорить велично,
Нас в щасливих дітей оберта.
Злива музики лине навстріч.
Як звучить незбагненно й крилато
Ця стежина у зарості м'яти!
Будем слухати небо і ніч...

Після дощу ми грілись при вогні,
І очі, що не знали заборони,
Терпляче, наче неводом безсонним,
Мене ловили очі ті ясні.
Я входила, як входить у ріку
Безумець, що в житті шукає згуби,
В твоє мовчання, в твої очі, любий,
В твою печаль, як марево, легку.
Вогонь співав, і пахло чебрецем.
Що значила ця мить у цьому світі?
Що наші душі тайною сповиті
Й освячені вогнем а чи дощем.
Ти поряд був, і скрізь, і довкруги.
Мене гойдали таємничі води.
О, як їм праглось вітру і свободи,
Закутим у мовчання береги!

З чим обличчя твоє порівнять,
Порівняти твою незрівнянність?
О очей невтолима захланність —
Кожний порух у себе ввібрать.
Зберегти ту хвилину, ту мить,
Коли морем пливеш, смаглочолий.
Цю блакить, цю стежину, це море
Як душею обнять, не згубить?
Де наймення знайти, як назвать
Срібну музику літнього ранку,
Коли ти відхиляєш фіранку
І всміхаєшся: "Треба вставать..."

Цей дивний сад, цей райський трунок,
На скелях буйне свято флори,
Немов розкішний подарунок
На берег викинуло море.
О молода зоря удачі,
Зійди і засвіти сьогодні.
Спросоння дика пава плаче,
І стогне пінія самотня.
О, зріжте гілочку чинари,
Зробіть сопілку на розраду,
Щоб йшла за вами, ніби чари,
Ця музика нічного саду.
Ці таємничі звуки й тіні
Природи, як душа, живої.
Лаванди хмара темно-синя,
Смарагдове крило секвойї.

Я посміхаюсь тихо й ніжно.
Це море — голуба вода.
Його крило таке розкішне,
Над ним корона золота.
Між морем і землею згода.
Мустельний берег. Двоє нас.
Неначе дві високі ноти,
Що зазвучали водночас.
О море древнє, де твій корінь,
Мов дерево, плодюче ти!
На хвилях — крилах непокори —
Не всім судилось доплести.
Не всім збороть шалену воду
(О наші гонори малі!),
Щоб вибороть собі свободу
Твердої, теплої землі.
Воздасть, а може, покарає
Ця незбагненна глибина.
Та знову пливемо, шукаєм,
Яка ж вона, яка ж вона...

Там кипарисова алея
Збігала в море,
Цвіли магнолії круг неї
Геть мармурові.
Ротонда біла випливала —
Ледь елегічна.
І ніжно шию вигинала —
Така класична.
Боги стояли, посірілі
Від злив і часу.
І ти, мов Бог, пірнав у хвилі
І плавав брасом.
В забутім закутку —— фонтан.
Чому забутий?
Так музика бере у бран,
Яку не чути.
Минуле ходить по слідах
Чи ми в минулім?
Цей парк, цей сад —
Зелений дах, небес півкуля.

В літню ніч засинають на балконі,
Що над садом південним навис,
Засинають між чинар і магнолій.
Море. Місяць. Причал. Кипарис.
Тільки ти, тільки я в цілім домі.
Тільки ми —— тільки я, тільки ти.
Нас трима, мов на теплій долоні,
Цей балкон, що пливе у світі.
Море нам посила прохолоду,
Чисто диха його глибина.
Місяць стеле доріжку на воду.
Срібна, ніби перлина, вона.
На причалі ні звуку.
Відчалив Білий човен. Заснув кипарис.
Тільки ти, тільки я, тільки чари,
Цих небес зачарована вись.

Той липень зник, неначе сон,
Нам залишив це вміння
Співати пісню в унісон
Під голубим склепінням.
Нашіптувать легкі слова —
Колиска, каравела.
І відчувать: в тобі жива
Снага весла весела.
О, легковажність — в шал пірнать,
Летить між хвилі зі скелі,
І виринать, і завмирать
На голубій тарелі.
Чи не безумство: заплисти
У шторм — це виклик долі.
І знать, що переможеш ти
В нерівному двобої...
Там в парку музика цвіла,
Мов китиці жасминні.
Співачка в білому була,
А музикант — у синім.
Одвіку не малав маяк
Так гаряче, так ясно.
І віщував нам зодіак
Життя легке й прекрасне.

О Боже, як зоря горіла
І гроно соком наливалось!
Нам дозволялось мати крила,
Нам все на світі дозволялось.
І ніч над нами нахилялась,
І цілувала у чоло,
І все пливло, все оберталось,
І повторитись не могло.
Вже ранок надимав вітрила.
О скільки змін у світі сталося!
Але ніщо не повторилось —
Лише кінчалось й починалось.

Як дивно сад цей виник на горі.
Він схожий був на снігову хмарину,
Котру спинили за якусь повину
Й прип'яли назавжди до скель Зугрі.
Як дім цей теплий виник поміж скель —
З вікном у небо, й голубим балконом,
І виногроном на стіні червоним,—
Найкращий із усіх земних осель.
Між горами і небесами я
Спостерігала вічну часу плинність.
Скотилась в ніч наморена земля —
А вже світанку золота дитинність.
Ще юності в тобі живий стрибок
Над прірвою, над вогнищем любові.
Вже обережніше лаштуєш крок,
І тихше голос долі а чи крові.
Ще в пам'яті безпомічність крила,
Падіння страх, образи лють безсила.
А нині я лечу. Я всіх простила.
О слава путь, що сили нам дала.

Ми готуєм нині піцу
І тремо на тертку сир.
Сир прозорий, мов живиця,
Хтось на славу сир зварив.
Потім робим плящок з тіста.
О прадавнє ремесло!
У південнім диво-місті
Ремесло це розцвіло.
Нарізаємо помідори —
Диски кольору зорі.
Сіль і перець слід додати
Вже по всьому, при столі.
Ось наповнює кімнату
Запах теплий і густий.
Нам його не передати
І не переповісти.
Витягаємо жаровню
І чманіємо на мить

Корж, рум'яний, спеклий, повний,
Як вогонь, шипить й пашить.
Нарізаємо повільно
Це кострище, цей вогонь,
Обпікаємо не сильно
Ніжні пелюстки долонь.
Наливаємо в бокали
Молоде хмільне вино.
Так нам ті заповідали,
Що жили давним-давно.

Чи справді серце відчувало,
Чи це була природи милість —
Усе на світі співпадало
Із тим, чого мені хотілось.
Спросоння посміхались діти,
Був тихим і погідним ранок,
Все не закінчувалось літо
І потопав у квітах ганок.
Був штиль на морі і на суші,
Далеко —— очі завидющі.
Та вся в полоні у краси
Я чула друзів голоси.
Як терпко пахнув кущ самшиту,
Як тепло яблуня всміхалась.
Коріння, листя, трави, квіти
Довірили за мною слались.
О світу непідробна щирість,
О хлорофілу вічна чаша!
Твоя снага і легкокрилість
Повік перебудуть в душах наших.

Щезла, наче тінь, потреба
В товаристві жартувать,
Дивувати і до себе
Милість друзів наvertать.
Любий, при столі присядьмо,

Подивімось на дітей,
По голівках їх погладьмо
З дня у день, так, з дня у день.
Обніми мене за плечі,
Посміхнись, бо тільки ти
Можеш засвітити вечір
Теплим світлом доброти.
Впізнаєм себе у дітях.
От і все. Навіщо ми?
Коли вже існуєм в світі
Обезсмертені дітьми.
Поможи продовжить диво
Цих липневих вечрів.
Захисти від снігу й зливи,
Від самотності вітрів.

Калюж такий осінній блиск.
Ми одягнули светри.
А на причалі грає диск
Фокстроти в стилі ретро.
Юнак з веслом і піонер
Із гіпсу прикрашали
Той парк, що нарекли Дюльбер
Чи греки, чи татари.
Відходив катер на Форос.
І я тобі сказала:
"Форос, немов античний торс,
Місцевість досконала".
Ми сіли в катер й попливли,
Засмаглі, в білих светрах.
А навздогін пливли з імлі
Фокстроти в стилі ретро.
Багряні алеї

Прощалось дерево із літом,
Вже золотом і багрянцем вкрите,
Ласкаво листя лопотіло,

Воно прощатись не хотіло.
Не вірило у слів полуду,
Бо в нім жило чекання чуда.
Здавалось, ось невдовзі ранок
Укриє знову цвітом рани.
Та замість цвіту збуй-вітрище
По саду шарудить і свище.
Зітхнуло дерево, і треба ж —
Його душа злетіла в небо.
Так я подумала, коли
Побачила самотні віти,
Хотіла дерево зігріти
І притулилась до кори.
І вчула —— дерево живе,
У нім струмують дивні соки,
Енергії такі високі,
Що зігрівають і мене.
О сиве дерево, скажи,
Хто з нас над змерзлою водою
Хитає гірко головою?
Ми різні, а тому чужі.
Ти вириваєшся з пільми
І зацвітаєш ніжно й біло.
А я всміхаюсь, посивіла,
Уся в передчутті зими.

Жовтий лист. Порожній сад.
Місяць зветься листопад.
Тужить скрипочка за літом.
Танго зветься "Компарсіта".
Я самісінька в кімнаті
За машинкою, мов дятел.
У кімнаті тепло й тихо,
Злагода довкола диха.
Затишно, й кути негострі —
Цей мій таємничий острів.
Не дивуйся, придивися —
Добрий час тут зупинився.
Мить надходить своєчасно,

Й люстро каже: "Ти — прекрасна".
І уже ніщо на світі
Не заступить цієї миті.

Минають друзі. Ти ще не віриш.
Ти ладен сам здобутись на поклон.
Два кроки, порятунк, телефон...
І раптом вибухає криза міри.
О, міра є — любить і пробачать:
"Сьогодні не помітила кордині,
А завтра він іще до третіх півнів
Відрікся. А чому? Уста мовчать".
Так з болем говорила другу я
За чашкою мусьянжового чаю:
"Дволикість все частіше помічаю,
Яка нам світ надвоє поділя".
А мій товариш втомлено.
Але Щасливо й світло думці посміхався,
Та раптом запитав, мов вибачався:
"Ти любиш друзів? В тебе друзі є?"
Я розгубилась. В мене друзі є.
Їх не любить — то гріх на душу брати.
"Ти згодна, що любить — це пробачати?"
Я ладна пробачать, але, мій брате,
Цю формулу примирливості снує.
Де істина — в погорді чи в пожертві?
А може, у покорі й милосерді?
Сідало сонце. Вистигав наш чай.
Ми попрощались. Мармурові сходи.
Чавунна брама. Листопад. Негода.
І синьою гондолою трамвай...

Півдороги я пройшла й сказала:
"Ну, а далі спалено мости".
А з тамтого берега гукала
Старість. Каже: "Можна й доплисти".
Зупинилась. Неживою стала.

Поспішать до старості у бран?
А з тамтого берега гукала
Старість. Каже: "Доню — це ж талан".
Придивилась.. Та земля безплідна
Не пустила жодного назад.
Озирнулась... Тут, допоки видно,
Світ цвіте, мов Гефсіманський сад.
Розумію неможливість чуда.
Та дозволь між прохолодних туй
Я побуду, я іще побуду,
Доле, хоч хвилину подаруй.

Той дім, обвитий виноградом,
Нам посміхнувся тихо й радо,
Сховав у листі пурпуровім,
Просив мовчать, ловив на слові.
Осінній протяг на веранді
Гуляв, неначе на шапанді.
На столику роман відкрито
Про Майстра і про Маргариту.
Нам добре, але слід чекати
На суд грядущий, на Пілата.
Ти посміхаєшся: "Облуда!
Не буде суду, буде чудо!"
Ніч, кавник з носиком відбитим
І книга "Майстер й Маргарита".

Ну що між нами? Ти мовчиш похмуро.
Між нами ніч, неначе вража рать.
Це я тобі наврочила тортури
Любить мене, бажать, але не мать.
За ту сльозу, що на сніги упала,
І пропекла, і розтопила сніг.
За те стебло, що з снігу проростало
І замерзало біля наших ніг.
За ту зорю на чорнім небосхилі,
Що нам світила у різдвяну ніч.

За ті слова, за ті слова безсилі:
"Поклич мене, і я прийду, поклич".
За ту жебрацьку, ту жорстку дорогу,
Де кожен лиша в душі тавро,
Що від твого і до мого порога
І від мого порога до твого.
Ну що між нами? Ти мовчиш похмуро.
Між нами ніч, неначе вража рать.
Це я тобі наврочила тортури
Любить мене, бажать, але не мать.

Хто все життя годив своїй потребі,
Хто на землі жив, мов на сьомім небі,
Хто вмів сміятись, як ніхто на світі,
Ні разу не забив коліна й лікті,
Хто народивсь улюбленцем фортуни,
Орфеем, що торка чарівні струни,
Гераклом, назавжди непереможним,
Безумно ризикуючим, спроможним
На будь-яке шаленство чи на втіху,
Сказав мені безпомінчо і тихо:
"Прислухайся: в природі безголосся.
Це — осінь, люла". Так, це, любий, осінь.

Прогулянки повільні вздовж ріки,
О наші з вами тихі променади!
Ви кажете, що голубі наяди
Оберігають води й береги.
Я вірю в міфи, вірю, що вода
До мене буде доброю і Лари
Мій дім врятують від лихого чару,
Тож обмине нас кривда і біда,
А може, треба так, мов ця ріка,
Текти спокійно, не боятись долі
І поглядать на час ледь0ледь, поволі,
Немов мудрець, що сенс життя шука.
Ми зупинились, а ріка тече,

Аж гору срібла хвиля негортає.
Вона не знає, ще не знає, ще
Свої долі й майбутня не знає.

"Ви читали Фелліні? Він сні
Розшифровує, ніби кросворд".
За вікном білий кущ бузини,
За кущем видно сад і город.
"Виявляється, сон — це прасуть
Наших душ і майбутнього код".
За вікном дикі стебла ростуть,
Кропива, лепеха і осот.
"Ну, якщо особисто, то я
В сні не вірю".—"О, ні, не скажи...
Це, звичайно, занадто — прасуть.
Може, просто — втома душі".
Я вдивляюсь у сад і город,
Дослухаю розмову здаля.
Кропива, лепеха і осот...
Від дощів розімліла земля.

Мені назустріч дерево ішло.
Воно було старе і вузлувате.
Сад це стояв у пурпурових шатах,
Немов жар-птиця розпростер крило
Над світом, та тьмяніла ув очах
Сльоза прощання чи звичайний страх,
Що це блаженство, цей краси екстаз
Назавтра зникне блискавично, враз.
І дерево, уледівши мене
І розпізнавши суть мою і вдачу,
Промовило: "Голубко, будь терпляча.
Краса мине, і молодість мине,
І тільки те залишиться повік,
Що у душі плекає чоловік.
І тільки те не вхопить смертна мить,
Що у душі для іншого горить".

О таємниця хліба і вина,
О вивершеність літа таємнича!
Цю чашу випиваємо до дна
І наливаєм келих рівно тричі.
Даваймо, друже, пом'янемо тих,
Що відійшли у вічності тумани.
Їх зоряні, печальні каравани
Пливуть над світом, над життям живих.
Тепер — за нашу землю, за святе
Її терпіння, за коріння наше,
За все живе, що нині в ній росте,
За все, що буде, підіймаймо чашу.
Останню чару вип'єм за любов.
На цій землі — то найдивніше диво!
Даваймо вип'єм за любов щасливу —
Це донор людства, рятівнича кров!

Властивість розуму, а мо',
Душі потреба:
Дивитись у старе трюмо
І бачить небо.
Так, ніби не лишилось скла--
Натомість простір,
І там, у просторі, земля,
Незнаний острів.
Я у трюмо, мов у вікно,
Бува, шугаю.
Так водолаз пірна на дно,
Скарби шукає.
І простягає із води
Не діадему,
А копійчину за труди,
Лиш півдіргема.
Вдивляючись й ніби впізнаю
Це тепле море.
Я вже бувала в цім краю,
Блукала в горах.
Міста південні і порти.
Ліси й печери...

Це справді еллінські вітри
Чи вірш Гомерів?

Так і не вирішили вчора:
Скажімо, під крилом сім'ї
Гординя ліпше чи покора,
Борня чи зморшки на чолі?
Дама в тюрбані, мов шахиня, спитала: ---
Що таке гординя?
Людське достоїнство, відвага,
А може --- це самоповага?
Їй відповів спокійно муж: ---
Кохана, тому цю не руш.--
Вона замовкла, очі долу,
Для непокірних --- справжня школа.
Тоді озвалась дама в синім.
Вона сказала, що гординя ---
Це порятунок і фортеця
Від злого язика і серця.
Поет, максималіст у всьому,
Прогнавши геть ліричну втому,
Промовив, ні, скоріш прорік
(Талановитий чоловік):
--- Я гордість визнаю! Людині
Пасує гордість --- не гординя.--
Його жона всміхнулась мило
І біль в зіницях затаїла.
Ще довго ми дискутували,
І посміхались, і сварились,
Неначе в лісі заблукали,
Мов у дитинстві забарились.
І ті, що явно вигравали,
Були веселі і зухвалі,
Неначе щось таки втрачали ---
Ледь сумніву а чи печалі.
Ти поглядом до мене линув
Очей бездонних, ніби море.
Я знала, що любов --- безцінна
В короні тихої покори.

Я заздрю художнику: рух олівця —
І з білого хаосу, ніби крізь шибку,
Проступить овал дорогого лица,
Озветься мелодія голосом скрипки.
О світла і музики ніжний тандем,
Ця легкість приблизна між духом і тілом.
Модель ми впізнали, але не збагнем,
Чого тут бракує і що тут надміру.
Ця жінка, що в різьбленім кріслі сидить,
Звичайна, як інші, але одночасно
Вона до безумства, до крику прекрасна,
Над нею безсмертя нев'януча віть.
Бракує... Надміру — неточність у слові.
Це вибух любові, любові, любові.

Підстрижене під бокс, оце мале
(Зеленкою замазані коліна)
Сидить на призьбі і ковта малину,--
Яке воно кумедне і худе.
Це я. Мені минуло рівно п'ять,
Я вже читаю по складах букварик,
Дрібна і довгоноса, мов комарик,
Люблю найбільше в світі малювать.
Мені купили голубий альбом
Бабуся в автолавці на базарі,
І я перемальовую букварик
За величезним, ніби слон, столом.
Як дивно нині цей альбом гортать —
Зелені кози, голубі телята.
Два олівці — все, чим була багата
Та автолавка. Але як горять
Ці води лазурові, дощ і сніг
І як дуби смарагдові привітно
Всміхаються і простягають віти.
Двадцятий вік. П'ятидесятий рік.
Дитя, ясне і тихе, мов трава,
Мугиче пісеньку сумну і тиху.
Ще все попереду — печаль і втіха,
Життя складе до пісеньки слова.

Вікно виходило у двір,
подібний на криницю,
На дні якої грав у тир
народ наш блідолиций.
Наш ватажок — Гемоглобін,
вже був гомеопатом.
Його рецепт: "Рубай паслін,
в нім користі багато".
Він голод знав, тому казав:
"Щавель, кульбаба, м'ята —
То найсмачніші серед страв.
В них користі багато".
І ми малі, немов кролі,
зелене зілля гризли.
На дні криниці, на землі,
яку батьки наші пройшли
До Одери і Вісли.
Я зазирну в своє вікно:
пенал на підвіконні,
І саморобне доміно,
і квітка у вазоні.
Залізне ліжко, гардероб,
в куточку — етажерка,
На ній копилка, з мушлів грот
і голубе люстерко.
Тут дівчинка жила колись,
замріяна, мов сонях.
Вона любила падолист
і яблука червоні.
І берегла один секрет,
що над усі секрети:
Щодня крутила фуєте,
бо марила балетом.
Усе минуло назавжди,
та раптом голос кличе
В той двір, де шелестять дуби
про суще і про вічне.

Ми повертались прохолодним сквером,

Про існування котрого забули.
О, це було ще до нашої ери,
Те, що ми нині назвемо — минуле.
Здавалося, мене впізнали липи,
Злотавий сніг нам голови осипав,
Мене впізнали ці кущі жасмину,
В мені признали підлітка, дитину.
Поглянула на друга і зітхнула:
"Скажи мені, а що таке минуле?"
Він був похмурий, ніби Колізей,
Тож відповів: "Минуле — це музей".
Ну що ж, тоді рушаємор в музей.
Заходьте, прошу, ось де перша зала.
"Дитинство" — нас табличка сповіщала
Всі експонати — із життя дітей.
Погляньте — ось бордовий капюшон.
Цей виріб з плюшу куплено у Львові.
Цей капюшон, що має колір крові,
Цінуйте, мов з рубіну кабошон.
А ось в кутку блідо-рожевий пупс,
Немов амур із фрески Сальвіатті.
Шедевром сорокових, в жовтім платті,
Цю іграшку назвати не боюсь.
Цей велетенський шкіряний диван,
Мов капище язичницького храму.
У сні мої тут прочинялась брама,
В солодкі сні феєрій і оман.
Скакалка, м'яч і голуба слюда —
Здавалось би, прості і звичні речі,
Але їм час позолотив уста,
Ліг золотом на голови і плечі.
Реліквії безцінні. Час іде,
Усе в природі проминальність знає,
Пил зоряний музей речей вкриває,
І вічність щулить око золоте.
Душею розкошуєм у минулім.
Там все до болю рідне й дороге,
Чуття не загрузають у намулі
Образ і чвар. Воістину легке
Оте крило паломництво і вертань...
Та знов жага дерзань і починань!

Ця гра моя. Знервовано партнер
Зав'язує шнурівку на кросовках
І погляда спідлоба у мій бік.
Цей, в окулярах, славний чоловік
Програти не хоче. Він хустинку з шовку
Виймає із кишені і чоло
Ледь-ледь торка — було чи не було...
Ну що ж, зіграєм, друже, мов колись,
Коли у дружбі й вірності клялись,
Коли ми ще були сентиментальні.
А корти наші звались привокзальні,
Мов горобці, стрибали між калюж,
Єдиний статок мали — ніжність душ.
Ми нині в білім, ні, у сніжно-білім.
Це так ефектно на засмаглім тілі.
Ми ввічливо-люб'язні, толерантні,
А втім, холодні, мов кришталь в серванті
Це. Мов розпад, ерозія душі.
Невже чужі? Невже давно чужі?
Ця гра моя. Я посилаю м'яч,
Я посилаю м'яч і відчуваю,
Що серце дика сила розриває.
Подача-вибух, ні, подача-плач.
Ми — не чужі. Прощаю, тож пробач.
Все суєта, та суєта минає.
А ніжність душ — найвища із удач!

Воно ще триває, воно ще триває —
Прекрасне життя, так подібне до раю.
Прокинутись вранці і в першому слові
Впізнати — це голос моєї любові.
А потім почути, мов сонце уздріти,
Небесні пташки за стіною — то діти.
І далі, мов диво ввібрати очима--
То мамина посмішка неповторима.
І, двері розкривши у сніг-завірюху,
Осліпнуть від теплого погляду друга.
Ніколи не знати нудьги і гризоти,
Бо світить священне кострище роботи.

Поглянуть на небо, високе і тихе.
Це мир. Дім спокійно і лагідно диха.

Я подумала сьогодні:
На життєву круговерть
Ми тому, напевно, згодні,
Що стоїть за нею смерть.
Ця невидима примара,
Найтемніша таїна,
Наші болі і покари
Підсолоджує вона:
"Потерпи, мовляв, козаче.
Як не є, а ти — живий.
Гірше, коли ворон кричить,
Плаче коник вороний".
...За вікном темніше стало,
Я ступила на поріг —
Злива небо розверзала
І стьобала, як батіг.
І помножена вітрами,
І розділена на все,
Злива силу набирала,
Напувала все живе.
Чорні хмари грозовисті
Проливались в ручаї,
І вода цвіла на листі,
Мов сльоза на вітарі.
"Це життя!" — лепечуть липи,
Лопухи і нагідки.
"Це життя!" — промовчать риби,
Ховаршки, зайці, вовки.
"Це життя"" — земля зітхала,
Сповнена снагою вщерть.
Це життя! — І я сказала.
"Це життя!" — сказала смерть!

Не спиться. Чому? Я вікно відчинила,

І осінь руда, наче тепле лоша,
Листком, мов жорстким язиком, зачепила
Долоні мої. Місяць ніч прикрашав.
Птахи відлітали. Їх лет був нечутний.
І тиша, немов на тонкій волосині,
Зависла над світом, що спав непробудно,
Тремтіла над часом, що в русі нестримнім.
А мисль шкарубка продиралась крізь душу:
Чи варто писати, чи можу, чи мушу?
Її відганяла затято від себе,
Та знову в'їдалась: чи варто, чи треба?
Спізнати себе. Перекраяти долю.
З дочкою за руку гуляти у сквері.
Слова, наче зграю, пустити на волю.
Хіба це для них — ряботіть на папері?
Цю осінь, яка не влізає в поему
І рветься з рядків золотими вітрами,
Її, відчайдушно прекрасну до щему,
Звільнити — хай бродить полями й лісами.
Та думка нова ніби встала на варту:
Якщо не писать — може, й жити не варто?
Твій розум і хист, твої соки і сили —
Це вірші, які по тобі залишились.
А втім, може, годі? Цей світ оспівали
Великі майстри у пеанах і одах,
Вже все заримовано: води, й причали,
І врода коханої, й дерева врода.
Листок відкладаю — забудьмо про щебет.
(Іронія точна, але незлобива).
Та раптом над світом малиновий трепет...
Світає! Прокиньтесь! Погляньте ж бо! Диво!

Чи це біоритм журавля?
Чи тайна якась мене кличе?
А може, людина-зоря?
Це світло зорі на обличчі?
Мій промінь до тебе летить.
Твій промінь його зустрічає.
Ця мить над землею горить

І душу чиюсь зігріває.
О, сутність безсмертя проста!
Та не у бронзових погруддях
І не в позолоті хреста.
Це наше світіння у людях!
З книги
"Музика для двох", київ, 1986

Я не мстила ні разу,
Не рекла: "Азм воздам".
Пробачаю образи
Друзям і ворогам.
Це не пересторога
Й всепрощення синдром.
Просто це перемога
Любові над злом.

Ми помилились, нам здалось,
Що світять ліхтарі.
Світити справді навчимось
Ми тільки у зорі.
Її уроки кожен з нас
Завча, поки жиє.
Точніше, доки в нас не згас
Вогонь, що світлом є.
Я думаю — що таке досвід? —
Упавши в траву горілись.
Він, мабуть, формується просто
З мільйона життєвих дрібниць.
І те, що ми серцем пізнали,
І те, що зумієм пізнати,
Чи можна, уклавши в аннали,
У спадок комусь передати?

І от з-за хмари вихопився дощ

У золоті, мов дождь венеціанський.
Все попливло у мимовільній танці
І закружляло по бруківці площ.
Немов тягар з луші моєї впав.
Невже буває радісна прокута
Пролитись, наче дощ, на душу люту,
Яку учора кривдливо зневажав?!

Як мудро владалось у світі!
Ми, діти, наївні й малі,
Йдемо по натягнутій ниті,
А думаєм, що по землі.
І, мабуть, найбільша удача
Людського буття-маяття —
Це те, що не визнає нізачо
Ми дату останнього дня.

"Під горою в селі Бобилі".
Не лишилось ні дерева, ні хати
На отій благодатній землі.
"Ви коли народились, хлоп'ята?"
І луна юний хор голосів:
"Народилися ми у двадцятім,
Полягли в сорок першій усі".

Ми зранку крутим "Ріо-Ріту",
У нас вікно у сад відкрите.
Неділя. Мама молода.
Минули і війна, й біда.
Ця перша сукня з крепдешину
У квітах голубих і синіх
Так мамі личить. Спів і сміх.
Це травень. Сорок восьмий рік.

Післявоєнні вечоринки.
Мої улюблені пластинки —
Фокстрот, що зветься "Дядя Ваня",
І танго "Вечір на лимані".
Чому я досі пам'ятаю,
Чому у серці не змовкає
Захриплий голос патефона
І так пече сльоза солона?

Це невеличке провінційне місто.
За вікнами то сніг, то листопад.
Ти придивись, пильніше придивися:
Отой юнак за шибкою — мій брат.
Ось він стоїть у кітелі військовім,
Чи зажурився, чи, може, пригадав
Той бій останній, те останнє слово
З вуст друга, що в Берліні поховав.

А пластинка крутиться й хрипить,
А вони то плачуть, то танцюють.
Три вдови. Але потрібно жить.
Перемога! І вони святкують.
Зупинився раптом патефон,
І зависла, як свинцева, тиша.
Пригадали сьомий батальйон,
Той, що із оточення не вийшов.

Фанерна зірка на горбку,
Горбок серед села.
Ми стоїмо — старий паслін
І я, мов хрущ, мала.
Бабуся айстри полива.
Вгорі гудуть джмелі.
Я відчуваю, як трава
Горить, пече мені.

"Ой тумани мої, ой тумани..."
Бачу батька в кривавих ранах.
Він летить на коні по полю,
Ніби зовсім не чує болю.
Я гукаю: "Тату, татусю!"
Добіжу, дожену, прорвуся...
Сон страшний, наче бій нескінченний,
Знову й знову вертає до мене.

Не вистачає світові любові,
Але надміру сліз, надміру крові,
Оцей прекрасний світ, оцей дитинний,
Не може вберегти од бід людина.
І знову нас розлука розлучає:
Мені тебе, тебе не вистачає.
І знаєш ти — ця мука не мине:
Тобі не вистача мене... Мене...

Є книги ласкаві,
Є книги жорстокі,
Є книги неслави,
Є книги пророків.
Читаю "Кобзар" ...
О, звідкіль це, звідкіль?!
Ні слова задар —
Тільки біль, тільки біль...

Як відблиск космічний, у кожній людині
Є сила, що звалась колись "кундаліні".
Так легко було мені серцем вбирати
Розважливу мудрість "Махабхарати"
І знати: усе від людини в людині,
Безсмертна вона і ввіки, і нині.

Дев'ять Дантових кіл...
О, який реалізм!
Шлях жахливих тортур
Зверху вниз, зверху вниз.
Тих впізнаю в лице,
Цих душею згадаю.
Дантів рай. А що ж це?
І не вірю, й не знаю.

Метелик зветься Поліксена,
Є Галатея, і Клімена,
Ще Бризеїда є, і Фріна,
Красуня ніжна і перлинна.
Ви прилетіли, ніби з міфа
Про Ахіллеса чи Сізіфа.
І опустилися над садом
Безсмертних віршів "Іліади".

Ми Баха слухали в соборі,
Гула надворі хуртовина,
А ми, немов одна родина,
Були тривожні і суворі.
Це був такий незвичний Бах,
Напружений і аскетичний,
Він говорив: "Життя — не вічне,
Не бійтесь перейти у прах".
Я знала опус цей про те,
Що ми всесильні і безсмертні.
Чому ж сьогодні я уперто
Не бачу дерева, що цвіте.
Звучав орган, і падав сніг.
А може, то в мені звучала
Струна великої печалі,
І Бах її не переміг.

Це трапилось в осінню ніч, коли
На берег з гір сповзала прохолода,
І вітер здичавілий дув зі сходу,
І олені в гірських лісах гули.
Я загасила на столі свічу,
В ту ж мить у вікнах засвітилось небо.
І місяць, ніби з колісниці Феба,
Розлив довкола промінів парчу.
Я зрозуміла: це уроча ніч,
Бо сяючі на чорному крижалі
Нагадують про те, що для печалі
Немає місця в світі — ось в чім річ.
Лиш радість подарує нам політ,
Всесильність думки, і безмежність духу,
І точність зору, і чутливість слуху...
Лиш радість. Друже,— шлях від себе в світ.

І проступає сонце крізь туман,
І вгадується яблуна крислата.
Земля парує. Невиразність саду
Якраз така, яку любив Сезанн.
Туман спаде. Троянди спалахнуть.
Зачнеться день, немов грядуща ера.
І я згадаю вірш Аполлінера
Про Анні, що любила гувернера,
А потім подалась в далеку путь.

Повернемось до музики. Скажіть,
Чому сьогодні ви обрали Гайдна?
Ви мовчите. Якщо це справді тайна,
Зіграйте тайну чи прошепочіть.
Як світиться у сутінках рояль,
І пальці ніби світло розминають,
І музика зі світла воскресає,
Так воскресає з радості печаль.
Повернемось у музику. Лиш в ній.
Віднайдемо прекрасного коріння.

Все з музики, всі наші воскресіння.
О музико, в мені полум'яній!

Читаю Гоголя ночами,
Допоки світло у вікні
Не перегорне панораму
Безцінних днів, осінніх днів.
А потім Альбіноні ніжний
Звучить в ранковій самоті,
Допоки запинало сніжне
Не вкриє вулички круті.
Це, мабуть, вік смаки диктує,
І, мабуть, зайві тут слова,
Читаю Гоголя і чую:
В нім Альбіноні ожива.

Кожен з нас проруба свою просіку,
І приходить нарешті пора,
Коли знаєш: безсонням і досвідом
Досягається легкість пера.
І полуда з очей опускається,
І дорога, що вдаль пролягла,
Ніби вперше в житті починається,
Мов для тебе себе берегла.

Зів'яло тіло — думаймо про душу,
А я візьму і цей закон порушу.
Скажу собі: у світі не зникає
Ні світло тіла, ні душа безкрая.
Відродимось, відбудемося знову
В безсмерті ниви і в безсмерті слова.
Відроюимось, відбудемося... Сплін.
В осіннім небі журавлиний клин.

О, чому нас притягує небо,
Чисте небо липневого дня?
Так, немов замість серця у тебе
Б'ється крильми мале пташеня.
Я лежу на землі, відчуваю
Вогку владу тяжінням її.
А насправді повільно злітаю,
Залишаючи тінь на траві.

Троянда кольору печалі
Сьогодні вранці зазвучала.
Троянда сніжна в срібних росах
Спізнала гостя blanka rosa.
Я озирнулася довкола,
За ніч довкола стало голо.
І в цій густій осінній тиші
Звучав троянди голос віщий.
І душу відпустило тіло,
І радість душу охопила.
Сад облетів і змок до нитки,
Та не кінчалось диво квітки.

Морозним шляхом йти на самоті,
Свободою наповнюють легені,
Спивать повітря, мов настій женьшеню,
І відчувать, що невмируща ти.
Я знаю: це омана. То злились
Бадьорість духу і зими осанна.
Моє зухвальство промине колись.
Та будь благословенна ця омана!

Шуберт нашіптує щось неземне,
В грубці вогонь догорає,
Вітер то стихне, то снігом війне,
Пахне завареним чаєм.

Знать, що нікому ти зла не вчинив
І не подумав лихого.
Знать, що у тебе нема ворогів...
Ні, не буває такого.

Вже золотіє зрілості межа.
Ощадна в друзях. В почуттях скупіша.
Вікно і стіл. О раювання тиші!
Душа ясна і пристрасті чужа.
Ні, все не так. Невтолена жага
Тобою володіє невситимо.
Вікно, і стіл, і Всесвіт за дверима,
А в нім піщинка кожна дорога.

Бери блокнот і думаю, що час
Предивну гру розпочина із нами.
Він проплива, ні — прослиза крізь нас,
Стає примарним, мов стає туманом.
Ще вчора день був довгим і важким,
Життя було розважливе й повільне.
Сьогодні все летить, як вихор рвійний,
Змива сліди, з облич здирає грим.
І тільки сад так само розквіта,
І бузина так само лебедіє.
Лише природа поспішає не вміє,
Як вічність, мудра й вічно молода.

Так сонце падало між сосен
На просіки чи на алеї,
Що ліс (я не забула й досі)
Подібен був до Пропілеїв.
У ліс врізалася затока,
На берег набігали хвилі.
Душа була, мов сон, глибока,
А сон легкий, мов ночі білі.

Коли на теплих крилах літній вечір
Несе у світ беззахисну зорю,
Ти руки поклади мені на плечі,
Я голову приборкано схилю.
Розімкнеться смарагдове склепіння
Старезних лип, і небо зазвучить,
Як тільки може глибина осіння,
Як тільки здатна несуетна мить.

Світліша в нашім домі,
Така коротка ніч.
Хтось добрий, невідомий
Тут запалив сто свіч.
До світла свіч додати
Нам треба світло дня,
Щоб остаточно знати,
Що світиться Земля.

Тільки б жить, тільки б голос твій чути,
Тільки б нам перебути до зими,
Де й найдужчі весняні громи
Не замінять нам старості чуда.
Наш балкон заростає плющем.
Я в'яжу, ти читаєш газету,
Милосердя — девіз наш і кредо...
Доживаємо? О так, доживем!

Листя двір наш і дім засипало,
Ти сміявся крізь шибку веранди,
Я останні троянди зрізала,
Дивовижні осінні троянди.
Все складалось на краще.
Зима Проведе з нами курс летаргії.
Ми забудем троянди осінні,
Допоможе нам біла пітьма.

Час минув, і земля у квіту,
Але спогад не кида нас, грішних.
Ти смієшся, щасливий і ніжний.
Я зрізаю троянди в саду.

Готичний дім. Пустельний пляж.
І Тиші розпростерті крила.
Мене хвилює цей пейзаж,
Мов голос твій і твоє тіло.
Безвітряно. Цвіте лоза.
Ще мить — і в дім проллється світло.
Таке високе, чисте й світле,
Що ти б сказав: "Це — небеса!"

Я кісь навроки далі,
І знову я сама,
І повторюю з болем:
Без тебе світ — пітьма.
Мову у смертельній зморі,
До сонця і до неба
Шепчу слова суворі:
Пітьма — це світ без тебе.

Я тільки мрево над тобою.
Любить мене? О, не спіши.
Ти найдорожчою ціною
Заплатиш за порив душі.
Я тільки мрево, тільки мрія —
Це все, чим стати я змогла.
Я ніби хмарка золотію
У присмерку твого чола.

Згори дорога бігла вниз.

Каштани у пiтьмi свiтились.
Тут наші поглади зустрілись,
Зустрілись і не розійшлись.
Ця пауза тривала мить.
Але буває ж — за хвилину
Ми перестали бути чужими.
О нi, таке не пояснить.
Я озирнулась: ах, весна!
Він ледве вскочив до трамвая.
Я імені його не знаю.
Він імені мого не зна.

Коли туман спаде і сад
Повстане просто неба,
Коли надворі листопад,
Я думаю про тебе.
І я не знаю у житті
Хвилин, за ці п'янкiших,--
Лишатися на самоті
І промовлять до тиші.

Сердечна і палка молитва
Зірвалась з уст того русина,
Який побачив вперше світло,
Що довкруги Софії лине.
Отак і я, тебе зустрівши,
Шепчу прості слова подяки
За те, що не зустрівся інший
Під віщим знаком зодіака.

Коли погаснуть ліхтарі,
А місто міцно спить,
Приходять в місто звiздарі
Свої дива чинить.
В смішних костюмах доміно

Вони не знають сну,
Підкинуть мамі у вікно
Троянду запашну.
А хлопчику, що чемним був
І кашу їв за двох,
Допоки хлопчик не заснув,
Розкажуть казку "Ох",
Так шепотіла сину я,
Він посміхавсь у сні
І раптом: "Ох!
Це ж звідкіля
Троянда на вікні?"

Найважча з мук — це мука по тобі.
Яка вона чіпка, яка всевладна.
Вгрузає в душу, мов коріння саду,
Спиває соки вогкої землі.
Але, допоки мука ця жива
І розум у безвиході палає,
Душа, мов сад, плодами вибухає,
Мудрішає і важчає душа.

Бджолиний хор, і кухоль з мадом,
І кошик стиглих полуниць...
Сховаюсь під кошлатим пледом
І знов згадаю до дрібниць
Цей літній натюрморт. Буває,
Повітря наче не стає —
Я наше літо пригадаю,
Перегорну життя своє.

Переглядаєм наші літні слайди.
Невже це ми? Не віримо самі.
Вже листя облетіло, вже зима йде.
Мине лиш мить — і буде по зимі.

О, проминальність часу невмолима!
Чому ж її душа не визнає
І зазирає в завтра, мов дитина:
"А що там буде?" Щось-таки там є...

Липень засліплений золотом лип,
Липовий лепет і липовий схлип,
Лагідна липа, ласкава лебідка
Каже: "Негоже так бачитись зрідка.
Де ти блукала, де ти бродила?
Серце втомила, ноги вросила?"
Легко зітхаю, вся золотію.
Липі, мов мамі, душу відкрию.

О ластівко! О геометр.
Що креслиш ти у небі синім?
Довершеність класичних ліній
Вінчає блискавичний лет.
О ластівко, ти диригент.
Керуєш всім пташиним хором.
Зорі музичний інструмент.
Пестунка ніжної Аврори.

І з кожним днем світліша радість,
І з кожним днем гіркіш печаль,
І дотиковіша принадність
Дороги, що тече у даль.
Не хоче серце поспішати.
Я жадібно й повільно п'ю
Життя, неначе й непочате,
І долю, ніби й не мою.

О муже мій, о друже мій, мій брате!

Найвища мудрість —— вміти пробачати.
Заплатимо за всі образи все
Любов'ю. Лиш вона нас порятує
Від сірого намулу чвар і злоби,
Мізерії, бездонної "утроби".
Лише вона підніме нас до світла,
Що в ньому суть життя, як віть розквітла.

У парку музика звучала,
Було морозно, сніжно, голо.
І Я б тебе не дочекалась,
Якби не музика довкола.
Як ненароком і поволі
Щось коригує всі начала.
Та музика, мов голос долі,
Нас освітила й поєднала.

Місяць вплив повільно і тихо,
Зупинивсь між розлогих узващ,
Над рікою, що вічністю диха,
Диха вільно, мов еллінський вірш.
Я подумала: Боже, земля ця
Часом зорана, мов переліг.
Що є Вічність?
Це, мабуть, сучасність.
Що є Всесвіт?
Це рідний поріг.
З книги
"Дні і ночі", Київ, 1987

Збирати восени каштани,
Коли надворі догоряє
Жовтневий день і промінь сяє
На вогкім листі крізь тумани.
Розшиті золотом жупани

Дубів, і відлітають зграї
В далеку путь, і сповиває
Журбою душу. Осінь. Тьмяно.
Та раптом розлетяться хмари —
І синь прозора і неждана...
Так вириваються із брану!
Так нищать строгі часу чари!
І Все, немов у мить останню,
Запрагне бунту починання.

Коли весна зненацька вибухає
Цнотливим гроном молодих суцвіть,
У неї вчусь натхненню світ любить
І знову світ для себе відкриваю.
І сад пливе, неначе біла згряя,
І місто схоже на бузкову віть.
Душа зрина у синю небозвідь
І світить, мов зоря, що не згорає.
Весна і Київ — сонячний союз,
Злиття сердець, сплетіння теплих уз,
Краси єднання й сили проростання.
Мов птиця, набираю висоту,
Дивлюсь на землю мудру і святу
І шепочу прості слова кохання.

У цім провулку, золотім
Від ліхтарів і від фіранок,
Я знала кожен сад, і ганок,
І кожен кущ, і кожен дім.
Минуло стільки літ, а втім,
Мені насниться часом ранок,
Вікно, що ледь торкнув серпанок,
І мальви під вікном твоїм.
Любові пам'ять незбагненна!
Переболіло, вмерло, темно,
Німа душа, сліпе вікно.
Та тільки ніде спогад діти:

Вікно і мальви, сад і літо,
Вікно і мальви... Все одно.

Тут все лишилося таким,
Як і тоді, в ту осінь віри,
Ці лави із овалом ліри,
Це клени з профілем м'яким.
Тут все залишилось чітким.
І Тільки я — саме сум'яття,
Неначе присмерком латаття,
Білію, ніби крізь віки.
Спогадують... Чи є резон
Відчуть минулого полон?
Спогадують... Чи є потреба?
Та ось розгублено, невлад
Я забреду в осінній сад...
І небо мало... Мало неба!

Це вірш для друзів, котрих я люблю
Так сильно, мов спокутую провину,
За те, що не завжди була з ними
Погідною, а кликала на прю.
І нині, місто, я тебе молю:
Ти вбережи їх від хвороб і спліну,
Пошли їм долю, що не знає спини
В пориві і в рівнянні на зорю.
Найбільше з благ, що нам життя дало,--
Це дружби надихаюче тепло.
Не мати друзів — не життя, наруга.
І Київ схвально вітами хитав
(Ми розмовляли) й раптом запитав:
"Навіщо жити, коли не маєш друга?"

У сутінках знайомий силует
В кінці алеї... Воскрешаю словом

Далекий вечір, очі, руки, брови
І вірші, бо мене чекав поет.
О магія зими! Який секрет
Приховано у дійстві снігопаду.
Чому мені до божевілья радо
Вдивлятися в цей дар, цей шал, цей лет.
І я сказала: "Любий, відпусти
Мене за білим чаклуном брести
І згаснуть в світі тихо, мов свіча.
Але тобі світитиме повік
Над нашим містом вічно юний сніг,
Що доторкнеться до твого плеча".

Чому я кожен рік тікаю з міста?
Приходить час, нестерпним день стає,
Печаль стискає горло і снує
Зі споминів принадливих намисто.
Це ностальгія. Їду до села,
Ступаю на поріг земного раю.
А серце — мов у дзвони калатає:
О доле, як давно я тут була.
І я кажу: "Incipit vita nova!"
Але не вірте, це прийшлося до слова.
Приречено до міста повернусь.
І в товчії безжальній і нестримній
Я раптом пригадаю поклик півня
І усміхнусь, до себе усміхнусь.

Провулок зветься Липський. Тут мій дім.
Навпроти вікон — два старих платани.
Я зупинюся, під платаном стану
І буду тихо розмовляти з ним.
Чи пам'ятаєш батька ще живим?
Коли спадали вранішні тумани,
Він усміхався: "Ще цвітуть платани,
Тож не страшний нам холод лютих зим".
Усе минуло. Не спинилась мить.

Поміж акацій гойдалка летить,
Летять роки, немов казкові птиці,
Щезаючи повільно назавжди.
А ти бунтуєш, не скорився ти.
Жива вода тобі ночами сниться.

О кущ півоній під моїм вікном
У прохолодних, дощових краплинах.
Пелюстки сніжні схожі на пір'їни,
Уквітчані смарагдовим зелом.
О кущ півоній, ніжності крилом
Все втихомирить — суперечки, кпини,
Мов марево, безплотний, безневинний,
Він стане благодаті джерелом.
За ніч змінився світ. Поглянь довкруг:
Пейзаж з вікна впізнати неможливо.
Розцвів клематіс, облетіла слива,
І зав'язь позбивало з диких груш.
"Змінився світ?" — здивовано питаю.
"Змінилась ти!" — луна відповідає.

Яка трава! Я упаду в траву,
Щоб серцем — до землі, й порину в тишу.
І Все в мені, клітини найдрібніші
Підтвердять суть просту, що я живу.
Неначе спринтер, стрічку розірву,
З розгону опинюсь в обіймах вишні,
Й печаль моя, немов сніги торішні,
Зійде, аби явись мене нову.
Мій друже! Киньмо геть свої гризоти.
Парує гречка. Грузне мед у сотах.
Дзвенить повітря, ніби тятива.
Всесильна ця наснаженість природи
Вливається в дішу таємні броди
І поверта незаймані слова.

Верталися з дороги уночі.
Вже вийшов місяць, і сова гукала,
І тепла скирта уві сні зітхала,
І дуб дрімав у срібному плащі.
Світилися жасминові кущі,
І дика рожа, гостра і зухвала,
Дитинно і беззахисно припала
До тину, мов душею до душі.
Як затишно було мені іти
Доріженькою спокою і згоди.
Навчитись рівноваги у природи,
Розвиднілось або на всі світи.
Та серце застережливо навчає:
"Життя людське тривога сповиває".

Бунтує серце, спать не хоче,
Час перемелює, мов жорна.
Та ось хвилина неповторна —
Зійшла зоря, прозріли очі
Бездонний світ вікна щоночі
Звучить манливо, як валторна.
Там — Всесвіту струна мажорна,
Тут — вічний віз турбот грімкоче.
О літня ноче, спекла, мов пустеля,
В душі лишай не солов'їні трелі,
А полум'я багряне, мов любов.
І над розкішним перезрілим садом
Містерію шалену зорепаду
І цю жагу — все пережити знов.

Цей погано спланований сад,
Він, безцінний і рідний до щему,
Був для мене фрагментом Едему,
Уособленням райських пенат.
Кожен кущ, кожен пес був як брат,
Кожна пташка як справжня сирена,
А заросла, в октинії, сцена —

Кін дитячих забав і принад.
В цім саду ми, голодні і босі,
Проживали життя дивне й досі,
Ми безстрашні були і всесильні,
Вельми щедрі і дуже веселі.
Нас до неба несли каруселі.
О, такими б лишитись і нині...

Я у минулому, я з бантом.
Червоний коник, жовтий м'яч.
Я плачу. Каже хтось: "Не плач",--
І простяга блискучі фанти.
Зайшла у двір. Цвіли троянди.
Кричали діти: "Цур, не квач!"
Все, як тоді. Футбольний матч
І дві замурзані команди.
Як часом кличе нас минуле.
Бере за руку і веде
В той двір, де сонечко руде
Над каруселлю спалахнуло,
І зупинилось, і всміхнулось,
Як більш ніколи і ніде.

Чекання — тонізуючий бальзам,
Настояний на зіллі сподівання,
В дитинстві, що жада зачудування;
Весь білий світ тоді — казковий храм.
Як нині це назвуть, як передам
Несамовитість самоподолання?
Від себе дива жду. Оце чекання
Лишається зі мною сам на сам.
Від Всесвіту до світла у вікні —
Вже вкотре пройдено цей шлях повчальний.
Та досвід чийсь для мене — темна тайна,
Загиблий скарб, що спить на глибині.
Пізнати себе, себе збагнуть я прагну,
Продертись крізь кору. Пройти крізь магму.

Я безпомилково старість впізнаю.
На дні очей холодні попелища,
Над ними вітер проминання свище.
"Кінчається життя..." — я говорю
Я поглядаю на дочку свою.
О юності божественне кострище,
Усе — початок. З кожним кроком вище
Її зоря, яку боготворю.
Початок і кінець — це полюси,
Між котрими розіп'ята людина.
Невже і я на цім розп'ятті гину?
В душі своїй шукаю голоси
Початку і кінця. Та біль вщухає,—
І тільки безкінечність дослухаю.

Це дерево, мов чистоти кристал,
Мов ніжності округлість бездоганна,
На ранок випливало із туману,
І ганок йому правив за причал.
І заглядало у вікна провал,
Мов янгол, білокриле і неждане,
І сон зникав, спадав, ніби сутана,
І зір цілюще видиво снував.
О дерево, моя душа летить
В твої обійми, наче з пут на волю.
Хай ця краса приречена на мить.
Але побуть єдину мить з тобою,
Отак цвісти, так вибухнуть красою
І ще дихнути вітром верховіть!

Так ніжно стишеність дзвеніла
І снила сонно в супокії;
В тій тиші царювало двоє,
Двох бранців мить благословила.
І вже не руки в нас, а крила
Знялись за даллю голубою,
Немов птахи понад юрмою,

Серця, в яких любов дозріла.
Два тіла юних, ніби струни,
Звучали чисто і весільно,
Неначе істина доцільна.
Удвох. Збулось. Любові руна
Розквітли полум'ям червоним,
І вічність б'є у маків дзвони.

У нас дитя, Олюня, оленя...
Цей білий сад, і світло ранку кволе,
І дика груша, кострубата й гола,
І хтось у сад кватирку відчиня.
На тумбочці блискучий помаранч
Засліплює, мов сонце, дивно сяє.
А я твій лист, твій перший лист читаю,
І хтось мені говорить: "Ну, не плач..."
О благодать, любові таємниця!
Віднині я безсмертна. Я ж бо мати!
І це моя кровиночка кирпата.
Це в ній тепер моїй душі світиться,
Це в ній злились у життєдайнім герці
Дві долі наші, ніби серце з серцем.

Все буде так, як ти хотів:
Тераса, літо, я з тобою,
Дитя в колисці під вербою
І плетиво веселих снів.
Та буде і тривога днів,
По вінця сповнених журбою,
Згасання голубих левкоїв
І осені прощальний спів.
Вітрила долі мчать літа,
Їх обпікає зимний вітер
І попелом вкриває квіти.
Та знов природа розцвіта.
Любові вічний лет над світом
Примушує серця горіти!

Печальний труд — писать листи,
Коли розлука безкінечна,
Про все на світі чемно й гречно,
Так, ніби й сліду самоти.
Чекати — в сутінках брести.
О мій далекий, кожен вечір
Я, мов тягар, беру на плечі
Ядучу тишу німоти.
Але приходить світлий час
І доля знов єднає нас,
І ми щасливі, наче діти
Де мука, що вогнем пекла?
Нема — розвіялась, втекла,
Бо надійшла пора любити.

Ти спочивав у затінку дубів,
Я чистила достиглі полуниці,
Усе було як завше, як годиться,
Лиш бракувало літові дощів.
Наш пес приблудний жадібно радів
Можливості напиться водиці
І засинав між стебел чемериці,
І злякано над ними джміль гудів.
Величне, невблаганнеє світило
Нещадно землю кілька днів палило,
Зів'яв люпин і бариня чубата.
Зате душа надвечір оживала —
Як свіжо й чисто, владно і зухвало
І як рятівно пахла дика м'ята.

Ні, не дай загубить це рятує диво,
Що в очах твоїх світлих застигло в мовчанні.
Ні, не дай знати ніч ту, коли полохливо
Не впаде поміж нас ніжна зірка кохання.
Я боюсь, що колись тайна стане словами,
Храм обернеться в дім, стихнуть меси врочисті,
І оселю, і нас, і зорю поміж нами —

Все засипле обвал — облітаюче листя.
Ти прокинешся вранці — за вікнами біло.
Доле, що це? (А ми ж нарікали на осінь).
І промовиш: "Поглянь, а життя пролетіло..."
Так, це старість, але ми щасливі і досі.
Не втомився потік, не замулені броди.
В цьому — спрага життя, в цьому — щедрість природи.

Прекрасний час чекання свята.
Зітхаєш: "Зникла десь фольга".
Як запопадливий слуга, Вищуєш ялинці шати —
Пахуче древо прикрашати,
Коли за вікнами юга,
Коли нестерпна гри жага
Диктує правила і жарти.
Ти чарівник, ти добрий джин.
Радієш: "Срібний серпантин!"
І сяєш, ніби скарб знайшов.
А я від ніжності німа.
Ну що слова? Та й слів нема.
І розумію — це любов.

На озері, на цій легкій воді,
Наш човен завмира, мов засинає.
І я повільно, стихшено зриваю
Лілеї вогкі, свіжі і бліді.
Скажи мені — ми й досі молоді?
Чому чекання дива нарастає
В душі моїй, чому я твердо знаю —
Біди нема, отож не будь біді.
А й справді, це життя — мов довга нива.
Твоя любов допоки незражлива
Мене живить, немов підземні соки.
Мабуть, тому і досі я не знаю,
Як від принижень в нас душа конає,
А думаю про вічне і високе.

Як важко пишеться. Перо
Виснажливе, неначе спека.
"Ніч. Вулиця. Лухтар. Аптека".
О, де ти, генія крило?
Дім спить, збагнувши ремесло,
Яким оволодіть нелегко:
Не нервувать, не бити глека,
Бо чвари в домі — давнє зло.
Минула ніч на вірші вбога.
І починається облога
Дрібниць, проблем і суєти.
А потім знову ніч, і знову
Чекаєш на високе слово,
І знаєш: вже щаслива ти.

Тобі, любове, вірю, як раніше.
Ти — сонце, що вертає до життя,
Ти — музика мого серцебиття,
І просто посмішка. І просто тиша.
Ти — зірка над землею найсвітліша.
Трояндо істини, вінець буття,
І у бутті найвищий судія,
І міра існування теж найвища.
Мов ніжним квітом диха білий світ,
Коли ти поряд, а коли в дорозі —
Моя душа конає у знемозі.
Все перейшло в ніщо, і тільки слід
Від дотику твого горить вночі,
Неначе рана, на моїм плечі.

Одвічний диспут господа і чорта:
Так що ж є цнота й що таке порок?
Сильніший хто — добра чи зла пророк?
Життя — це маята чи поступ гордий?
Мислителів задумана когорта
Нам залишила не один урок,
Але сентенцій золотий вінок

Не приглушив це войовниче forte.
Так, Фауст й Мефістофель досі в нас.
Один гука: "Була в почині дія!"
А другий іронічно нахабніє.
Мовляв, діла не порятують вас
Від смерті, що чатує за порогом...
Діянням стань, важка моя тривого!

Стоїть самотня церква на горі
На згадку про звияжців-українців,
Які здолали ордища чужинців
У праведній і безпощадній прі.
О цій чудовій, весняній порі
Ми зупинились на старім гостинці,
І день, мов чаша, сповнена по вінця,
Дзвенів струною у бузковій млі.
І відкривався дивний краєвид
На місто, що пізнало стільки бід,
Допоки стало сильним і прекрасним.
О, Відне, пам'ятай про тих мужів,
Які прийшли на ці лани чужі,
Щоб врятувать Європу від напастей.

Тиха зоря над морською затокою...
Вега? Капелла? Ліра? Селена?
Світло твоє, молоде й незнищенне,
Оповиває печаллю глибокою.
Що це, потреба гармонії, спокою?
Цінностей вічних і достеменних?
Вега? Капелла? Ліра? Селена?
Тиха зоря над морською затокою.
Я не засну. Цей казковий ефір
Пахне, як лавр а чи, може, як мірт,
Кличе шукать ту єдину дорогу,
Котру мине суєта й товчія,
Котра назавжди, мов доля твоя,
Ту, що, як кажуть, нам послана Богом.

Дивитися на море крізь вікно...
В цім є щось дивовижно притягальне,
Неначе море стало задзеркаллям
Твого життя. Мов біле полотно
В майстерні на підрамнику, воно
Запрошує тебе фантазувати:
Ось чайка, ось фрегат, а ось пірати,
Вітрильних їх за мить піде на дно.
Сідає сонце, і останній промінь
Неначе зупиняється на домі,
На квітах біля ганку, на руці,
Яка лежить на теплім підвіконні,
На винограднім ще зеленім гроні
І на засмаглій молодій щоці.

"Все більше ми нагадуєм комах.
Вже сили нема до неба зір підвести.
Нас методично позбавляють честі,
Нас невблаганно пожирає страх.
Що буде завтра? Знак питання вкляк
Над усіма. І Всемогутня Веста
Не зможе провістити життя чудесне,
Змінити наш кривавий зодіак",--
Казав мій друг. Та я душею знала,
Що наша зірка ще не запалала,
Але вона вже світить з висоти.
Що нині відчуваю дивне світло,
Яке, мов цвіт, в моїй душі розквітло...
Дорога світла — тільки нею йти.

Я не втомлюсь розважливості вітати
І славити гармонії закони.
Я знаю, що святе природи лоно
І що прекрасне — Божа благодать.
Але приходить час — і не впізнати
Вчорашнього затворника з Афону.
Він весь — вогонь. На плечах плащ червоний.

За ним постала незборима рать.
І знову я запитую, людино,
Дей твій вінець, яка твоя вершина,
Що істинне в тобі, а що оправа?
Священна пристрасть, коли меч іскриться
Чи путь важка духовного провидця?
І У віках чия тривкіша слава?

"Ніде й ніколи не було
На цій землі земного раю.
Які краї не пригадаю —
Одвіку скрізь царює зло.
Ви здивувались і чоло
Насупили. Тож я питаю:
Що є, по суті, образ раю —
Це узаконене добро".
Наш діалог був нескінченним.
Розмову з видатним ученим
Вінчала повна безнадія.
На цій землі під вічним сонцем
Я буду віри охоронцем.
Та чи готова, чи зумію?

О незрівнянна жартівнице,
Історіє! Вже в котрий раз
Ти розіграла їх і нас,
Смаглявошкірих й блідолицих.
Єдиним порухом десниці
Лишила ідолів прикрас,
Потім закликала Парнас,
Щоб над руїнами глумиться.
А де ж людина в цьому вирі,
Великомученик народ,
Його енергії могутні?
О, він повторить клятви щирі
Про те, аби за всіх негод
Несхитно вірити в майбутнє.

Я їх покликала, й вони
Опівночі прийшли до мене.
Яке видовище страждення,
Яка невідворотність тьми.
Діди, батьки, брати, сини —
Їх зжерла вогненна гієна.
Жінки, прекрасні, мов Єлена,
В яких снігах конали ви?
О убієнний мій народ!
Ні кіл, ні меч, ні ешафот
Тебе не знищили допоки.
Але як страшно розуміть,
Що нас долає власна гидь,
Нечувано жорстка й жорстока.

"Заграй мені на флейті, Гільденстерн!" —
Я пригадала цей рядок раптово.
То, мабуть, спрага за високим словом,
Невтолена, на горі, дотепер.
А може, це божественний етер
Мені приніс на крилах пурпурових
Забуті мною і воскреслі знову
Слова мов знак а чи, точніше, флер.
Святі оці хвилини незабутні.
Заграй мені на флейті чи на лютні
Чи на бандурі думу заритай.
Лиш не мовчи, поезіє, не гасни.
Твоя поява завжди своєчасна,
А голос твій нагадує про рай.

Життя — віттар. Якщо ти не приніс
В цей спраглий світ жагу самопожертви,
Вважай, не жив, а народився мертвим,
Світ був для тебе, мов усохлий ліс.
Любове наша, де ти, озовись?
Врятуй-бо ж нас від привороту смерті.
Лиш ти одна даруєш нам безсмертя.

Лиш ти єдина — наша міць і вісь.
З мого вікна видніється гора,
Як мить прекрасна і як світ стара.
Через віки кому вона всміхнеться?
Нащадку мій! Цю землю, отчий край
Нікому на поталу не віддай.
Нехай тобі любові стане в серці.

Вже осінь. Ще спокусливо цвіте
Рожева айстра на чужім балконі.
Ще вулканічність жовтня на припоні,
Вже елегійність вересня гряде.
Я думаю: в яких краях і де
Життя торкне мені морозом скроні?
Ще квітне айстра на чужім балконі,
Вже снить весною дерево руде.
Тож заздрю дереву, що й на схилі віку
У травні вибухає юним криком.
І чує спрагу в кожномулисту.
А чи не так діла малі й великі
Залишаться по кожнім чоловіку
І проростуть крізь смерті тінь хистку.

Як ти нас знайшла,
Де про нас почула,
Мудра, наче гуру,
Ластівко мала?
Розкажи мені,
Де ти гостювала,
Чом не прилітала
Навіть уві сні?
"Я не дрозд, не шпак.
Я — урочий знак.
Що він розповість?
Дивну, щасну путь
Вам не обминуть.
Вірте в добру вість!"

З книги

"Гармонія", Київ, 1988

I

Вночі він з'являвся нечутно
І підлітав до троянди,
Гордої, мов іспанська грандеса.
Струнка і строга, вся в білому,
Вона видавалась холодною і байдужою.
Та, не обертаючи голови,
Кожною своєю кровинкою знала,
Що він десь поряд, і завмирала в чеканні.
Метелик опускався так низько,
Що повітря починало трепетать
У неї на устах, щоках і чолі,
Лоскотало вії,
Ппульсувало між пелюстками.
І тоді, долаючи відстань,
Вона рушала йому назустріч.
Стебло тужавіло і починало рости.
Ось вже майже з кущ шипшини,
Вже вище за бузок,
Здіймається над старою черешнею,
І велетенський горіх залишається
Деся на землі.
Ось і тополя, мов дитяча пірамідка,
Край дороги. А далі небо...
Від висоти у троянди паморочилась голова,
Але відстань між ними не зменшувалась.
Метелик був поряд, близький і недосяжний,
Мов зірка... "О любове!" — зітхнете ви.
Ні, коли б це була любов,
Все виглядало б значно простіше.
Ви здивуєтесь: "В такому випадку
Що ж це?" —
"Ще не названа таємниця", — відповім я.

II

Ти вийшов із брами.
Я вийшла із брами.

Між нами пустеля,
Безодня між нами.
Подай мені руку,
Натомлений птаху.
Ступаю назустріч,
Неначе на плаху.
Якими вітрами
Нас вкупі прибило?
Ти вийшов із брами,
Далекий і милий.
Чия це забава,
А може, сваволя?
Я вийшла із брами,
Така моя доля.
Ми поряд, ми близько,
Ми ніжні, мов лані.
О тиха любове,
Любове остання.

III

Наваривши борщу,
Насмаживши котлет,
Вимивши підлогу
І вгамувавши дітей,
Жінка сіла до столу
Складати план
Культурно-масової роботи
У студентському гуртожитку.
І Все було б нічого...
Та раптом перо затремтіло,
Застрибало і зупинилось на папері.
На ручці сидів метелик
З срібними крильцями...
О нежданний гостю!
О дорогоцінне диво!
Мій метелику вночі,
Моя винагородо...

Все змінилось на землі,
І тільки казки лишились ті ж самі.

Мрії реалізовано, але ми
Не хочемо розлучатись з мріями.
Вже вкотре розповідаємо дітям
Про чарівне дзеркальце, хоч вони
Щовечора дивляться телевизор,
Про літаючий килим, хоч вони
Бачили літаки,
Про політ Мюнхгаузена на ядрі,
Хоч їм добре відомо, що на
Місяці Вже побувала людина.
Ми, пестунці парового опалення,
Ми, заряджені енергією
Холодного душу, гарячої кави
І свіжої газети,
Ми, виголені електробритвою
І зачесані електрофеном,
Ми, укомплектовані цейсівськими діоптріями,
Валідолом у кишені
І електронним годинником,
Ми, двічі на день
Пропущені стравоходом метро,
Ми, мов у реанімаційному відділенні,
Підключені десятками шлангів
До системи штучного виживання,
Ми, на яких романтика
Все ще діє, мов свіжа нарзанна ванна,
Ми не знаємо інших казок.

Погляньте,
Як два життя
Наближаються
Одне до одного.
Темні і гарячі
Ріки судин
Ще не злилися,
І м'язи не переплелись,
Мов коріння сосен.
І поцілунки кожен несе
При собі, мов кліть

З ніжними птахами.
Ще слова, ніби заблукла отара,
Шукають свого поводиря,
Ще світ прісний,
Наче контурна карта.
Погляньте,
Як ці двоє
Наближаються
Одне до одного,
Долаючи стерильні закони
Пологових залів,
Звільняючись з пергаментів
Пелюшкових згортків,
Тікаючи з-під батьківської опіки,
Мов цвіркуни з-під долоні.
Ці двоє, на яких затято
Кидались дитячі хвороби,
Які обморожували носи,
Ламали суглоби
І труїлися зеленими дичками,
Ці аборигени, прикрашені
Синцями і латками,
Не зупиняються ні на мить.
Погляньте,
Дві долі
Наближаються
Одна до одної: ---
О, які теплі у тебе коліна! ---
Яка шия у тебе, люла! ---
Як пахне картопляний цвіт! ---
Як дивно співа верболіз! ---
Ти подібний до оленя, милий! ---
Ти, мов сарна злотава, кохана!

Кожен день з'являється
Як прекрасний хаос і
Розчинитись у нім до останку ---
Ось перше моє бажання.
Та це лише мить.

І я, мов скульптор,
Починаю надавати йому
Ліній і рис,
Як живописець —
Барв і відтінків,
Як композитор —
Ритму і ладу,
Як поет —
Змісту і смислу.
На вечір справу закінчено.
І я кажу:
Цей день був теплим, світлим, голубим,
Він був подібним на легку хмаринку,
Яка повільно пересувалась по небу,
Ніби несла на собі
Щось ніжне і ламке.
Це був день, подарований тобі, моя любове.

Тут, на березі ріки,
Що протіка крізь нас
Неминуче, мов доля,
І тепло, мов кров,
Тут, на березі ріки,
Ми слухаєм зелену пісню таволги
І розумієм кожне слово її повчань.
Тут, на березі ріки,
Наші серця
Торкнулись одне одного
І попливли, мов дві хмарини.
Що я робитиму з собою
У товчії міста,
Як пронесу цей вечір,
Не розхлюпавши ні краплини?
Тут, на березі ріки,
Сплять човни
І пісок хрумтить на зубах,
І ти, прекрасний, мов музика,
Поряд, поряд, поряд.
Тут, на мерезі ріки...

Ще ніхто на цій землі
Не кохав мене сильніше, ніж ти.
Тож не дивно, що ім'я твоє
Промовляю, мов заклинання.
Так було, так є і так буде:
Син, мов соняшник за сонцем,
Обертатиметься на голос коханої.
Брат, як віл поперед погонича.
Тягтиме віз родини своєї,
І мамине серце
Належатиме кожному з нас.
Тільки ти, любий, називаєш мене єдиною.
Тож не дивно, що ім'я твоє
Промовляю, мов заклинання.
Ось юний вітер надимає фіранку,
Ніби мережане вітрило.
Папір на моєму столі
Злітає у повітря.
Сонети роблять
Нечувані фу-е-те під стелею,
Сідають на плафони,
Мов голуби на ніжні дзвони півоній.
Я з порога пірнаю
У зелені хвилі весняного хлорофілу,
І ти йдеш мені назустріч
У сорочці польору безгріховного дитинства,
В білій, мов сніг, сорочці.
Ця мить така сліпуча,
Що боляче очам.
Тож не дивно, що ім'я твоє
Промовляю, мов заклинання.

Ти, мов злива, у спеку рятуєш
Всохле древо душі.
Ти, мов бджола,
Звідусіль вертаєш до мене
І несеш золотий нектар,
Ти, мов ранок,
Даруєш снагу помислам

І бадьорість тілу.
Цей вірш для твоєї руки,
Ще не стертої байдужими рукостисканнями,
Ще не зігрітої чужим теплом,
Руки з таким на диво чітким
Рельєфом гір і рік,
Низин та озер,
Стежин і доріг.
Коли будеш плисти морем
Чи летітимеш у хмарах,
Коли ітимеш під сонцем
Чи під місяцем,
Пам'ятай, що життя
Не можна скинуть,
Мов подертий одяг.
Бо ж іншої такої руки Не існує в світі.

На вулиці з дивною назвою
Твердохлібівська,
В будинку, що по вікна
Вгруз у споришеві обійми,
У кімнаті, стеля якої, здавалось,
Тримається на ваших плечах,
Він лежав на вузькому металевому ліжку,
Дивився на стелю у жовтих патьоках
І слухав, як за стіною
Млосні зітхання злітали з чиїхось вуст.
Йому було тоді двадцять два роки
І пристрасті роздирали його
Так жадібно і безжалісно,
Як зграя голодних вовків
Роздирає раптову здобич.
Він спіймав себе на думці, що плаче,
До того ж плаче вперше в житті,
Плаче безутішно і солодко,
Ніби звільняючи душу
Від пут давніх гріхів,
Ніби хоче упитися слізьми досхочу
І не може.

Йому було шкода весь світ
І кожного зокрема.
А надто цю криву вуличку
На околиці столиці,
Ці древні хатки з голубими ставнями
І їхніх незлобивих господарів,
І цю кімнату, пропахлу мілля і нафталіном.
І себе, випадкового гостя,
Але не прекрасного, як Садко,
А худого і голодного,
Як всі студенти в той час.
Отже, він лежав на ліжку,
Прикрашеному металевими кульками,
І плакав.
За стіною включили радіолу.
Щарль Азнавур співав про Ізабель.
Було чуть, як за вікнами
Гасають діти.
З веранди потягнуло
Запахом смаженої цибулі.
Він оплакував цю хвилину
Не тому, що вона була прекрасною.
Просто серце стискала чиясь жорстока долоня
І ридання виривались з душі,
Безпомічної, мов дитина.
Завтра у нього весілля. ...
Відомий кінорежисер посміхається до нас і пояснює:
"Минуло стільки років.
Я й досі люблю свою дружину,
Але, бачить Бог, ніколи в житті моє ество не
Протестувало ні проти чого так страшно,
Як проти одруження.
Мабуть, ніщо людина не полишає
Так боляче, як свободу".
В чеканні на себе

Я досі не знаю, Який він, мін тон.
Весь час щось заважає
Почути його.

То занадто голосно
Сміються друзі,
То не поділили щось
І плачуть діти,
То шеф на роботі
Роздратовано гримне на мене.
Я не чую свій тон.
Він ніяк не проб'ється на люди.
Іноді мені здається,
Що він прочувається
У подиху осінніх вітрів
На безлюднім узбережжі,
А часом у галасливому
Натовпі на тротуарі.
Я шукаю свій тон,
Або, точніше, чекаю на нього.
Я знаю, прийде час
І зрозумію нарешті,
Що головне зроблене.
І лише тому з'явиться мелодія
І лишиться зі мною назавжди.

І прискіпливий скептик,
І підчайдушний цинік,
І сухий раціоналіст,
І самозакоханий супермен,
І черствий бюрократ,
І послідовний кар'єрист,
І холодний прагматик,
І просто щасливчик,
Той, кому все життя таланило,--
Всі вони на старості років
Сидять на міських бульварах
Стомлені і порожні,
Подібні до дітей,
Що набавились досхочу.
Всі вони з однаковою силою,
По-дитячому пристрасно
Прагнуть того,

Що самі ніколи і нікому не давали —
Людського тепла.

Все в цій господі
Свідчить про виняткову
Охайність господині
І про її самотність.
На площі Ринку
Живе ця жінка —
Мати шістьох дітей.
Мабуть, ніхто у Львові
Не варить смачнішої кави
І не пече маківник
Кращий, ніж вона.
"Знаєте,— каже жінка,—
Ніщо в житті не вагувало для мене більше,
Ніж поставити дітей на ноги.
Та й дорожчого за них
У мене не було нікого.
Чому ж найбільший біль мій
Теж від них?"

Селище котилося з гори до мря біло-голубими будівлями, мов дитячі кубики з перекинутої кимось коробки.
Цей кубістський гармидер на березі перетворювався на мармуровий палац, побудований в якомусь екзотичному стилі.
Жорстка земля Криму, мов терпугом, відполірувала підошви наших сандалій, і наш спуск на берег, мабуть, нагадував скоріше гірськолижний слалом, аніж пішохідну прогулянку.
Сірі кролі перебігали вулицю і, мов ртутні кульки, тікали з-під ніг.
За невисокими парканами з черепашника варили аличове варення, сушили білизну і "крутили" Софію Ротару. Архітектурна винахідливість господарів кидалась у вічі.
Будинки були обліплені з усіх боків мезонінами, мансардами з дикту, верандами і голуб'ятниками.
Літні кухні і сарайчики, в яких вільно пересувались кури, кролі і собаки, були гостинно розчинені.
Кількість відчинених дверей і вікон на такому родинному флагмані свідчила про те, що

його мешканці мають відкриті душі і не бояться протягів.

Звідси, з цієї вулички, на якій все — від кизилового куща, що вперто продирався крізь камінні брили, до гарусних серветок на сервантах — свідчило про здорову стабільність побуту і людського життя, убережжя з його безплідною курортною проминальністю не було видно зовсім.

Ультрамарин морської далечини був надмірним, мов у Матісса.

Білі простирадла рвались у небеса одержимо, мов у Маркеса.

Я зупиняюсь на цій межі так,

Ніби зупиняюсь на березі Стіксу.

Я запитую у власного серця:

"Невже тобі не хочеться вернутися назад

І весело стрибать на галявині,

І радо іржать, мов лоша,

Що вирвалось зі стайні?

Невже тобі не хочеться

Забути усі мудрі уроки життя.

Мов кульбабку, здмухнути досвід у повітря

І, мов Колумб, прокласти нові шляхи

На карті долі?

Невже тобі не шкода отого

Розбитого у пошуках суті чола

Чи обдертих об жорстку байдужості

Ліктів і колін?

Чи не забагато ти випило

Трунку розчарувань?

Чи не замало тих, кого називають друзями?

Пам'ятаєш той січень,

Коли ти мов метелик,

Летіло на зелених крильцях

Понад засніженими дахами міста

І було закохане

У кожне дерево і кожен трамвай.

Невже ти повірило легковажній синиці,

Що цвірінькає вранці на балконі:

"Все ще буде, все ще буде"?

Невже ти повірило?"

"О, скільки ще попереду..."--
Прошепотів листок над вухом
І, мов золота пташка,
Знявся з гілки й полетів.
"Коли шлях пройдено до половини,
Краще не озиратись назад",--
Сухо сказав кизилевий куд
І подивився на мене
З байдужою ввічливістю.
"Киньте філософувати.
Це просто меланхолія,
І вона закономірна,
Адже зараз осінь".--
Припинила дискусію
Вічнозелена сосна.
Їй з гори
Все було видно і зрозуміло.
І Вперше в житті
Лікарняна білизна зими
Видалась мені
Святковою чистотою.

Все частіше
У снах своїх
Розмовляю з батьком.
Сидимо на веранді,
Обвитій виноградом,
Пахне антонівкою.
Сонячно. Тихо.
Сидимо і говоримо.
Батько згадує війну.
Все, про що він розповідає,
Таке важливе для мене,
Таке безцінне.
Відчуваю кожною
Кровинкою своєю,
Як вбираю його життя.
Як наповнює мене
Гінка сила,

Як палить мене спрага
Слухати ще, знати все.
Прокидаюсь і розумію:
Віднині спрага ця
Лишиться в мені назавжди.
З книги
"День душі", Відень, 1944

І долині, мов на дні душі, між пишних гір
Бенедиктинці возвели цей монастир.
Колони ніжні, вітражів розкішне тло.
Ясне склепіння, щоб увись звертать чоло.
Оті братове во хресті пасли овець,
І кожен був тут лісоруб, і кожен жнець.
Каменотес, співак, тесляр і будівник,
І кожен до молитви звик, й до праці звик.
Притулок надавали всім. Хто тут ував,
Не міг забуть казковий ліс і дивний став.
Тут навіть чисті небеса, ця голубінь,
Ніби волали до душі: "Спинись, спочинь".
Ми тут бродили між колон, як у діброві,
Легке повітря, тиша, лад, погідність в слові.
І відчуття — все, що було, лише предтеча
Про себе правди і, мабуть, до себе втечі.

Коли бува непросто все,
І слів не віднайти,
Ми промовляєм:
"Господи, Помилуй і прости".
І ніби світ світлішає
Без ламп і ліхтарів,
І біль втішає тишею,
І стищує наш гнів.

На козацькій могилі

Розрослась ковила.
Тут проносились стріли,
Грізна січа була.
А сьогодні так тихо —
Мир і згода царюють.
Степ розважливо диха,
Трави ніби парують.
Ні, природа не хоче
Знати пам'яті пута.
Суть її миротворча,
Нам цього не багнути.

Віденський стілець,
Веймарська тареля.
В сріблі Бог-отець.
От і вся оселя.
За вікном зима,
В час передвечірній,
Все в душі дріма,
Що рвалось у вирій.
І надходить сон,
І журба минає.
Голубий півтон
Десь за небокраєм.

Ідеєю кінця просякнуто наш хаос,
Душа тверда й мовчуща, як граніт.
Але стоїть цей парк.
Усе що нам дісталось,
Від Габсбургів, що полоняли світ.
Гармонія краси.
Ці затишні алеї
Довкруг озер, ці велетні дуби,
І липи, й кедрачі були за панацею
Від стресів чи гризот, чи може від журби.
Тремтить повітря, сяє сніг на вітах,
Камінні леви ревно стережуть

Маленький іподром, що марить літопм
І скакунами, жвавими, мов ртуть.
І чується з далекої альтанки
Мелодія забута і легка,
Немов співуче видиво блука
За китицями сніжної фіранки.
І знову сніш, мов з рогу Альматеї.
Замерзлий став, сліди від ковзанів.
Здається, летимо понад землею
І бачимо прекрасніший зі сні.

Ожива Пітер брейгель —
Це як марево, сон.
Став замерзлий і гребля,
І холодний півтон.
І здається, і віриш,
Що завмерли віки.
Ось де царствіє ліри —
Снігурі й ковзани.
Птах далекий кружляє,
При нозі вірний пес.
Ні, краса не минає!
Світ ще повен чудес!

В різдвяну ніч у кожного собору
Є партія своя, свій тембр хору.
Ще здалеку пізнаєш де і хто.
Когось втіша розважливий Стефаній
Або Варвари спів під час літаній,
А я люблю, коли звучить Петро.
Рушаймо в ніч по Відню, в ніч різдвяну,
Коли лунає Господу осанна,
Коли душа летить у височінь.
Забудьмо всі провини і образи,
Відчуймо серцем, як нам добре разом,
Яка довкруж краса й небесна синь.

На віллі "Гермес" дивний парк, синій став.
Ця вілла, немов рятівний пароплав,
У бурях подружніх була, мов причалом,
Із мандрів далеких крулівну чекала.
І Справді, пречистими росами вміта,
З'являлась вона, мов сама Афродіта,
Чого їй, скажіть, бракувало у Відні?
Бали і концерти, обличчя привітні.
Пеани на честь молодої крулівни,
Любов і шаноба, бо ти богорівна.
Та юна дружина жила лиш чеканням,
Залишити Відень, втекти на світанні
До Риму, Ранжеру, Тулузи чи Вільно.
І День той приходив, той ранок свавільний,
Коли виїздили карети із парку
І мчали шалено повз арки і замки.
Франц Йосип женився на дивній красуні,
Таку лиш зустрінеш на древній парсуні.
Мов квітка якась екзотична, південна,
Для двору лишалась вона незбагненна.
То вірші читає, то музику пише,
Малює, полює і вірить у Крішну.
Всесильний монарх, що тримав пів-Європи,
В подружнім альянсі грав роль Пенелопи.
Бо він місяцями чекав і тужив.
Томуючи голод любові і гнів.
В одну із розлук, що була нескінченна,
Він віллу "Гермес" будував навіженно,
Бо вірив: у цю позолочену кліть
Дружину, мов пташку, зуміє закрити,
Але не вдалось, бо було невлотиме
Те мрево солодке, те тіло любиме,
Та дика й співуча, близька і чужа,
Палка й невсипуща жіноча душа.
Не стала ця вілла сімейним гніздечком,
Не зміг цісарівну узяти під уздечку
Всеволодний монарх. І чарівна жона
Жила, як хотіла, для когось цвіла.
Я днями блукаю по тихому саду.
Тут все бездоганно — і ця колонада,
І ніжна альтанка, й сріблястий фонтан,

І цей безберегий за озером лан.
Не знаю, можливо я просто вразлива,
Але почуваюсь тут легко й щасливо.
І думаю, Боже, іронія долі,
Я гріюсь при світлі чужої любові.
А може й насправді, о єресь святая,
Ніхто і ніщо не вмира й не зникає.

Десь Італія поряд, за гірським перевалом.
Це Карінтії зорі нам вночі возсіяли.
Ну а місяць, а місяць висить, мов на гірлянді.
Ти гукнув: "Подивися — це рядок з Леопарді".
Пам'ятаєш: "Ночами небо ніби блищало.
В цім було щось ефектне, елемент карнавалу.
І виходили сарни із гудавин на луки,
Ніби душі померлих, невловимі, як звуки".
О, Карінтіє давня, нерозгаданий краю!
Тут слов'янські прапервні із Дніпра, із Дунаю,
Але поряд і гунни, і варяги, і греки,
І, звичайно, чарівні предки римлян далеких.
Ти дала нам притулок в ніч липневу, казкову.
Завтра знову в дорогу, зранку рушимо знову.
Та ніщо і ніколи не затьмарить цей спогад,
Бо краса незнищенна, як любов і природа.
Щоб душа не зазнала, як бува не ведеться,
На любов і на вроду все ж вона відгукнеться.

Святий Стефаній, висохлий, як мощі,
Стоїть на цій міській ошатній площі
І думає: "Довколо суєта...
Що не роби — вогнем печи, залізом,
А сатана сміється над карнізом —
Ні смерті не боїться, ні хреста".
Готичний розум взбирав трюїзми
І з них будує вбивчі силогізми,
Згідно яким — невдовзі згине світ.
Він вже гниє у твані насолоди.

Пощо йому духовнії висоти?
Пощо тужба про голод, недорід?
Цей дідуган, від часу почорнілий,
Мабуть, правий. Хтось обкарнав нам крила.
Як не штурмуєм чисті небеса,
Ніщо путяще з цього не виходить.
Ми повертаємось у свої городи,
Де миле все — троянди й дереза.
Де затишок, де голуби вуркочуть,
І де знак щастя — гнізда ластівочі,
Пиріг з грибами, молоде вино,
Пухке плече або рука надійна,
Де час тече повільно, супокійно,
Тече повз дім, повз ганок, повз вікно.
Старий Стефаній чорний від журби.
Він стільки бачив крові, сліз, ганьби,
Що мусив би співать хвалу достатку,
В якому перебува його народ.
А він усе повторює: "Mein Got",
Помилуй праотців їх і нащадків".

"Ми вже на верховині серця..."

Р.-М. Рільке

І

Це літо золотоплече,
Цей теплий, розлогий бечір,
Ця річка, застигла, мов люстро,
Не чули про межі Прокруста.
Їх велич така незглибима,
Їх спокій такий незворушний,
Що кожна життя хвилина
Єднає зі Всесвітом душу.
І Я прозріваю поволі,
Мене залишають болі,
Мене залишають гризоти
Ледве відчую дотик:
Гілочка барбарису...
Ніжно-рожево-сиза!
Боже, як мало треба

Втомленій жінці нині!
Небо і знову небо,
Сонце передосіннє,
Сад у плодах достиглих,
Квітка на підвіконні,
А попід стріхою щиглик,
А понад стежкою сонях...

II

Ми пливемо в човні голубому
Повз чудесну, казкову діброву,
Повз дубовий смарагдовий гай.
А куди? Не питай, не питай...
Запах сіна, коріння, латаття,
Віти мертвих дерев вузлуваті
Виступають з води в срібних краплях,
А на них зачудовані чаплі.
А на кручах альтанки камінні,
Білосніжні аж білопінні,
А над ними могутні тополі,
Мов дозорці у чистому полі.
Небеса пурпурово-вечірні
Осявають ці заводи мирні.
І Блаженство якесь нетутешне
Обіймає цей світ обережно.
Мов торкається Божа десниця
Наших лиць аби їм засвітиться.
Я зітхаю щасливо й блаженно.
Як ти дивишся ніжно на мене!

III

Дні дивовижні надійшли,
Збулася мрія наша.
Стоїть діброва довкруги,
Неначе повна чаша.
І я виходжу на балкон —
В тарелі стиглі груші.
О літній, о солодкий сон,
Що ще бажати мушу?
Мов люстро, голуба ріка,
Ні вітерця, ні хмарки,
І жодний подув не зляка
Бджолину тиху сварку.

На підвіконні голубім
Вже закипає кава.
І Рідний голос кличе в дім
Привітно і ласкаво.

IV

Я прокидаюсь і кущ родендрону
Дивиться ніжно на мене знадвору.
О, лицар троянд, о рожевий фламінго,
Як тобі рада ця сонна ще жінка.
І вибігаю на теплу терасу.
І потрапляю в обійми відразу
Квітів духмяних, китиць південних,
Що зачекались з ночі на мене.
Бо на всю ніч мене викрав коханий,
Ми повернулись тільки на ранок,
В зорянім полі ми проблукали,
Мов добрі духи, меві чи лари.
І не промовляли жодного слова,
Проте, це була найсолодша розмова,
З тих, що я чула на віку своєму,
Ні — не розмова, співи едему.
— Хто ж цей палкий, невситимий коханець? —
Муж мій, єдиний і перший обранець.

V

Кінчався пляжний день і сонце, ніби м'яч,
Скотилося по схилах Каленбергу.
У душову зібралась ціла черга,
І нею керував якийсь діяч.
А після душу зимного, як сніг,
Гаряча кава на причалі білім
Серед піоній і холодних лілій
У прохолоді протягів нічних.
І профіль твій, і образи гори,
І, мов лялькові, соборові вежі,
Зливались у фіалковій пожежі
Вечірньо-загадкової пори.
На небі спалахнув Волосожар
І загадковим, ні, таємним змістом
Наповнилось це місце і це місто,
Що має свій принадний й давній чар.
"Так проминає щастя. Так сліди

Змиває хвиля сіра й сумовита".
Ти усміхнувся: "То минає літо,
А щастя в наших душах назавжди".

VI

І знову серпень в розпалі і знов
Моя душа прогріта і зігріта,
А прохолодні протяги дібров,
Немов наркоз від "поцілунків" літа.
І ще Дунай. Я не натішусь ним.
Ріка повільна, а тому велична.
Занурюю у ніжність вод обличчя,
Немов з дороги вічний пілігрим.
На березі лунає вальс-бостон,
Гасають дітлахи — казкові гноми,
А я пливу. Яка солодка втома,
Неначе бачу феєричний соню
Ні, я не звикну до цього життя.
Для нас воно лишиться незбагненим.
Ось рідні верби, поряд липи й клени,
А решта — все із сфери небуття.
Так не буває — мир і благодать,
А поряд, за горами — біль і горе.
Тут щось не те. І Давить непокора,
І не дає в раю цім раювать.

VII

Я вдивляюсь востаннє
У далі бузкові, у валізу ховаю
Суконки шовкові,
І зітхаю печально:
"Скінчилося літо, Несамовите".
Дощ сьогодні
Шумить аж ізночі,
Ще й фонтан
Плюскотить і плюскоче,
Все зливається в спів сумовитий
Де ти, літо?
Скоро човник останній
Відчалить,
Спорожніють наші
Причали,
Де сміялися ми,

Безтурботні, мов діти.

Слава літу!

VIII

Ця вродлива земля, це диво

Не пускає мене від себе.

Я була тут така щаслива,

Я жила тут на сьомім небі.

Ти будив мене рано-вранці

Поцілунком легким, як мрево,

І світились на білій фіранці

Золотисті й брунатні дерева.

Кожен день починався як свято,

Що не може ніяк зупиниться

І весняні пташині рулади,

І духмяла п'янка полуниця,

І шалене бджолине гудіння,

І троянди святе світіння,

І веранда, мов човник дитячий,

Нас несла вдалечінь неначе.

IX

Ця липа медвяна,

Старезне розкидисте древо.

Під нею жила я улітку,

Мов мавка, як мева.

Під нею жила я,

Під нею й про неї писала,

Була вона дахом і домом,

А може й причалом.

Та якось уранці я глянула і оніміла,

Золочене листя, як вихор,

На північ летіло.

Вже голі стояли

В саду молоденькі черешні,

А вітер по саду шугав,

Мов непрошений вершник.

Так літо зненацька скінчилось

На теплім порозі.

Ну що тут поробиш?

Ну що тут поробиш?

Це осінь, це осінь, це осінь...

Та вірш розпочато і хочеться несамовито

Нестримно писати про літо, про літо, про літо...

Х

Сядьмо поряд біля чаю,
Позабудьмо всі печалі,
Всі турботи, всі секрети
Утопімо в "Амаретто".
Мій натоплений коханий,
Залікую твої рани,
Приголублю тебе словом,
Ніжним словом малиновим.
Що на світі найдорожче?
Цей весняний теплий дощик.
Твоя усмішка, мій світе,
Наша віра й наші діти.
Жодних слів не потребуєм.
Ми їх серцем знаєм й чуєм.
Так було, так є, й так буде —
Божа ласка й Боже чудо.

З книги

"Медитації біля Стефансдому", Відень, 1994

Палац Шенбрунн — вінець барокоо.

Ця мова існувала доки
Ряснів монархіями світ.
Бо ті монархи у пенатах
Страх, як любили будувати,
Любили мармур і граніт.
І виник стиль цей електричний,
В нім все яскраве, все незвичне.
Європа ахнула і враз
Оті гірлянди з лоз і лілій
Обвили все, окрім Бастилії —
Вона лишилась без прикрас.
Ця хвиля запашна із півдня
Невдовзі досягнула Відня.
І Габсбургів похмурий дім
Перетворивсь на дивовижний,
Весь в алегоріях, як в піжмах,
Й крилатий, ніби серафим,

Оцей палац, Шенбрунн прекрасний,
Що виник легко й своєчасно,
І ніби світові довів,
Що Відень є, і Відень буде,
Його врятує від огуди
Оце гніздов'я королів.
Ходім до голубої зали:
Тут відбувались карнавали —
Ці фрески пишні, ц дари,
Це займане багрянцем злото...
О, під'яремнії народи,
За все платили ви.
Платили ви і будували.
Ці мармуровії хорали
Во славу вам звучать.
Мад'яри, чехи, українці
На цім плацу, на цім гостинці
Під плитами лежать.
Та, мабуть, буде необачно
Промовить, ніби ти незрячий:
"Шенбрунн — це морок, зло".
Ні, це не так.
Шенбрунн — то чудо,
Допоки є на світі люди,
Допоки є добро.

Кристині Єтце
Ви чули про Клімта? Не чули? О, горе!
Жінок малював він, Одягнених в море.
Чарівні наяди з пухнастим волоссям...
Вони гіпнотично прекрасні і досі.
А ось і художник в античному хітоні.
Він схожий на грека із Фівів чи Трої.
Веслує човном, а в човні тонкостанна
Емілія Фльоге — муза й кохана.
Тоді, на початку сторіччя, у Відні
Всі знали цю пару, птахів цих досвітніх.
У світі, який вибухав щохвилини,
Любов їх була, ніби світло нетлінне.

Вони руйнували міщанські канони,
Носили прозорі спідниці й хітони,
Жили, мов на сцені, жили, ніби грали.
І стиль цей чудний нарекли югендсталем.
Минули роки, наче канули всує,
Та знову у Відні Клімт владарює.
На кожному кроці, на розі, за рогом,
Сміється крізь шибку Емілія Фльоге.
Вони повернулись, точніше — воскресли,
Жінки загадкові, наяди чудесні.
А з ними і майстер, подібний на грека.
Як бачим, дивився він досить далеко.
Він знав, що людині, цій зірці ранковій,
Найбільше бракує краси і любові.
Тому малював лиш прекрасні обличчя.
Їх світло було і палке, і незвичне.
Суцвіття кохання, нев'янучі квіти,
Так бачити вміє, хто вміє любити.
Мораль зрозуміла усім до кінця:
Любов і краса — ось прапервні митця.

Прогулянки у старовиннім парку,
Коли забулись дріб'язки і сварки,
Душа легка у світлу путь руша.
І настрій цей, мабуть, філософічний,
Наштовхує на запити одвічні:
Що є краса? І Що таке душа?
Я зупинилася на роздоріжжі:
Праворуч — старовинне кладовище,
Ліворуч у церковці чути спів,
Попереду — фонтон псевдобарокоо.
Він так милує, так втішає око,
Що вирішила привітатись з ним.
І Сіла я на дерев'яну лаву,
Яка ховалась в хащах красноталу —
Для обсервації прекрасний кут.
І враз мені відкрились дивні речі —
Звучав оркестр, сміялася малеча,
І мармуровий усміхався Брут.

І Згряя фрейлін пролітала в браму,
І генерали з Асперну й Ваграму,
Суворі вої — всім до сорока,
Пили шампань за білими столами
І жартували: "Бонапарт, між нами,
Вже не страшний. Тремтить його рука".
Кінчається епоха Бонапарта.
Вже знову менуети, знову жарти,
Двір Франца компенсує дні війни.
Неначе й не пролито ріки крові,
Всі витончені, радісні, здорові.
А ріки крові — хтозна, де вони?
І Раптом спорожніли всі алеї,
Лиш статуї Антея і Психеї
Білють непорочно вдалині.
І знову тиша, і краса, і вечір...
Так відбулась душі моєї втеча
В ті загадкові і далекі дні.
Я ніби й "справді" бачила минуле,
Але нічого в ньому не збагнула.
Що є закон мушкета і ножа?
Ось він стоїть фонтан Бартоломео,
Ось це старезне трьохсотлітнє древо...
І від краси заходиться душа.

У Зальцбурзі фортеці на вершині,
З якої видно далі сині-сині
Озер дзеркальних й тихоплинних рік,
Стояли ми й, немов у піднебессі,
Прослухали оцю врочисту месу,
Задуману в далекий вік і рік.
Казкове місто ніби-то звучало,
Усі фронтони і усі портали
Співали славу сонячному дню.
Строкаті дирижаблі з високості
Спускалися, немов космічні гості.
Мені здалось, часом, що я сню.
І докази намарності життя
В душі шукали ніби опертя.

"Ну хто ти є? — питали іронічно
Оця краса, цей дивовижний світ,
Що вже існує міріади літ.
Я відказала: "Смертна ж бо, невічна".
Але за мить я вірила і знала,
Що ми єдині і моє начало
Десь тут, де є, де близько так, до дриж.
І світ оцей живий і невмирущий
Любовію минутих і грядущих
Пресвітлих душ, що вірять в кару Божу.

Під кленом осіннім я книгу про Фрейда читала.
Довколо дві пави, дві пави довколо блукали.
І небо було, ні хмаринки — блакитно-бездонне,
І ніжну альтанку вінчала імперська корона.
У Відні давно вже нема ні принцес, ні кронпринців.
Але ці алеї, альтанки, фонтани усі ці
Належать комусь кого звідси не чути й не видно.
І тільки душа пролітає, неначе лебідка.
Ідуть дідуся і гуляють старенькі бабусі.
Із заздрістю й сумом на зграю птахів цих дивлюся.
І думаю, Боже, всі фрейдівські психоневрози
На віденців схожі, неначе пирій на мімозу.
Професор прийшов у цей світ безсумнівно завчасно.
Побачив би він, як сьогодні вродило їх рясно
На нашій землі, у совітському грішному "раї",
Старе і мале у мерзенних інстинктах конають.
Вже сонце пригріло. Малеча шугає по саду.
Ударив дзвоник. Стефаній склика напораду.
І Віриш, що буде так нині, і буде ввіки.
Для нас — бідолах, це дива незбагненні й великі.
Живуть собі люди... ні мітингів, ні демонстрацій,
Ні черг, ні купонів, і жодних ілюзій, абстракцій
Про щастя майбутнє, про "землю горіхову" тощо.
Про те, що життя — це суцільна і каторжна проща.
Очима вбираю красу, що у парку панує,
І знаю, що нею свій біль я вгамую, втаму.
І Вже відчуваю: тихесенько, ніби поволі
Наповнює душу чи світло, чи бажана воля.

Якби оце уздріти міг Господь:
Бенкети тіл, точніш, суцільна плоть —
Ми стоїмо у залі Ренесансу.
Корреджо, Тінторетто, Тіціан...
Як сяє плоть, як забира у бран,
Обпалює, немов протуберанці.
Сюзанна і старі... Два коршаки
Побіля Леди білої, як піна.
Жагуче лоно і розкішна спина.
З купелі вийшла для перепочинку,
Голюсінька на березі ріки.
Вони ж сховались у кущах жасмину,
Пасуть її очищами з-за тину.
О, сластолюбна, болісна жаго!
Сюзання їх не бачить, то ж не знає,
Як в корчах хіті старча плоть конає,
Не відає призначення свого.
Будьмо відверті — сцена еротична.
Може цей термін тут не зовсім звичний,
Але є суть, вона ясна й проста.
Так, Ренесанс пішов двома шляхами.
Людина, як вінець... Закриті брами,
То ж відчинить! Є Дух, але (між нами!)
І тіло є. Хай квітне ж плоть свята!
Тут поряд богорівний рафаель.
Він духу поклонявся, він людей
Обожнював в буквальному смислі слова.
Його мадонни — це хіба жінки,
Що знають пелюшки і тумаки?
То зграя горлиць, неземних, казкових.
Які вони дитинно безборонні!
Як їм пасують ці тони червоні,
Яка погідність сяє довкруги,
Ні пристрасті, ні радості, ні туги...
Для них так звично віщий голос слухать
На березі лиману чи ріки.
Вони, нам не говорячи нічого,
Ніби рятують від низького й злого.
Мовляв, дивіться, ось де ідеал
Гармонії, краси, ясного духу.
Хай він не меркне в дощ і завірюху

І стишує наш гнів, наш безум й шал.
Мадонна в лузі і в садку Сюзанна...
Їм проспівали генії осанну.
Обидва мали рацію. Відтак
Цей плюралізм Відродження приймаєм.
Так є в житті. Інакше не буває.
Але в тяжку хвилину ми волаєм:
"О, Господи, врятуй нас, неборак".
До кого ми звертаємо заклання?
До плоті, що святкує мить бажання,
Чи до душі, що істину шука.
Тривожна, полохлива, невсипуща
Прояснює нам суще і грядуще,
Наша душа безплотна і важка.
Та хтось колись промовив, що душа
Не має жодних переваг над тілом.
Я думаю інакше. Тіло біле —
Це епізод, це тільки мить зотліла.
Ні, не воно давало людству крила
І рятувало людство від ножа.

Марку Перріну де Брішамбо
І прозвучала меса в Ліхтенталі.
Франц Шуберт — це ім'я теліто далі:
У Лінц і Грац, у Зальцбург і Тіроль.
І Навіть у Венеції гер Піркер,
Як патріарх, благословив цю зірку,
І провістив найліпшу поміж доль.
Але юнак вже мудрим був на диво.
Він знав, що вдача слави вередлива,
Отож не слід за нею упадять.
І він поклав — писати лиш для друзів.
О, як вони любили десь у лузі
Його "Журбу" тихенько заспівать.
Або поїхать у чарівний Грінцинг
І пити пунш всю ніч, щоб через вінця
Лилось вино і двиготіли стіни.
А вранці повернутися додому,
Немов якийсь напідпитку сірома,

І раптом написав "Slavt Regina".
Так, то була правдива таємниця:
"Він з сатаною дружить наодинці.
Це незбагненно! Звідки ця могуть?"
Доскіпувались, думали, гадали
І чорнороті здрайці і фескали,
І різна інша людокаламуть.
"Такий талант і рівно нуль амбіцій!"--
Французи дивувались і австрійці:
"Не хоче вийти навіть на поклон..."
Іще гремить оваціями театр,
А він уже шугнув у темний Пратер,
Вжива шампань, мадеру і озон.
До нього смерть прийшла по листопаді,
Були дерева голі і сукаті.
Прийшла зненацька, в тридцять з гаком літ.
Він все не вірив, жартував і кпинив,
Він був подібним на малу дитину.
Все шепотів у сні: "Skave Regina".
І Тихо відійшов у інший світ.
Кажуть, в той рік гуляв скажений вітер,
Він сльози вмиє з облич печальних витер,
А Шуберта пісням, мов крила дав.
І, мабуть, не було тоді оселі,
Де б не співали ті пісні веселі.
В них ожили його душа й талант.
У Відні свято. В старовиннім парку
Звучить оркестр. У пишних квітах арки.
Ми сидимо за столиком удвох.
Для нас лунає "Гімн святого духа".
Здається всесвіт ці акорди слуха,
Цей дивовижний вічності пролог.

Я хочу, щоб ти це побачила теж:
І площу, і вежу, найліпшу із веж,
Ялинку до неба у вогниках ніжних,
Під нею буддиста, чита Рамакрішну,
А ось де шотландець в спідниці картатій,
А далі чарівні дівчата патлаті,

Ще далі сміється юрба нескінченна.
Це дійство різдвяне. Це — Відень. Це — Vienna.
А потім свій виступ почнуть фігуристи,
І вальс зазвучить новорічний, бо Крісмес.
Співа катеринка, хрустять марципани,
Все ніби знайоме і ніби неznане.
Це схоже на казку в дитинстві почуту.
Це схоже на казку! І ніби полуда
Світ застить буденний. Є Місто казкове,
а в місті зима.
І Я пригадала той вечір чудовий:
Ми йшли по бульвару повз браму собору,
Сніг падав і падав, й скрипів під ногами.
У світлі ліхтарнім світилася брама,
А сніжна завіса, немов сповивала
І дзвони з мосянжу й камінні портали.
А потім заходили в теплу кімнату,
Яку не берусь нині я описати.
Це був Вавілон і уся комуналка,
Що діється там підглядала у шпарку.
Та й справді, там діялось щось таємниче,
Там каву варили, горіли там свічі
І вірші ночами читали до ранку,
Що вкрай дратувало оту комуналку.
Які ми щасливі були й безтурботні.
Не вірилось, що наближається кодня.
Розтоплені долі, покраяні крила,
Та й тих, що вціліли — ціпком молотили.
Сьогодні ми є. То ж на що нарікати?
Але в нас живе те перерване свято,
Що дух звеселяло, що нас гуртувало,
І стало початком, і стало началом.
Живе в нас ота недоспівана пісня.
І це вже назавжди, і нині і прісно.

А в Україні мокрий сніг,
У Відні нескінченна мряка,
Померзли коні, а фіакри
Ніхто би зрушити не зміг.

Як сумно вигляда пейзаж
З тамтого берега Дунаю,
Де юну фрейліну чекає
В алеї мармуровий паж,
Де сірий від дощу пале,
Збудований ще Фердинандом,
Уже не виглядає франтом
Йому ведеться, мабуть, зле.
Як гірко пережить свій час.
Нове й чуже життя довколо.
Лиш сонце встане златочоле
Вже натовпи народних мас,
Ескурсії, туристи, гам...
Ну а колись — Шопен і Шуберт
Звучали тут так ніжно й любо,
Ще й голоси прекрасних дам.
Колись на затишнім лужку
Англійський чай пили принцеси,
Дзвін порцеляни, тихі жести,
Сліди легкі на моріжку.
Колись у перлах і шовках
З'являлась тут сама крулівна,
Сама крулівна богорівна,
А нині — спомини і прах.
Самотність посеред зими
Не дай нам Бог, пізнати цю муку
Прощання з часом і розлуку
З усім, що так любили ми.

І я сказала: "Їдьмо в монастир".
Ти усміхнувся: "У який, кохана?"
"У той, що між дубів, мов світла панна,
Стоїть смиренно на одній із гір.
О, та гора смарагдова була
Така привітна, ніби нас чекала.
Все сячло — дерева і портали:
Вітали нас і квітка, і бджола.
Стара алея нас вела у двір,
В якому славний храм стоїть віками.

Ми обережно прочинили браму
І враз щось ніли полонило зір.
Чи то були казкові вітражі,
Чи розписи, чи пурпурове злото,
Чи дивовижна скульпторів робота,
Чи те, що в храмі більше ні душі.
Ми зупинились вражені і в мить
Відчули як бентежно, полохливо
Душа, неначе розправляє крила,
І ніби прагне в небеса злетіть.
І нас не стало, ніби й не було
Ми розчинилися в любові світлій
У цій глибокій, мовчазній молитві,
Що всіх єдна — людину і зело.

Скляний намет оранжереї
Світився у кінці алеї,
Неначе храм, чи місце прощ.
Щось фантастичне чи космічне,
(Метал і скло. Кінець сторіччя).
Вогнями сяяло крізь дощ.
"Оце і є наш "Пальменхауз"?" —
Спитала я і засміялась,
Бо легкість душу обняла.
Ти відповів, що так, напевно:
"Будівля ж бо є промінентна,
Мов острівець краси й тепла".
А за хвилину веремія:
Гертруда, Гарі і Марія,
Еліза, Олександр, Жерар.
Два режисери, три актриси,
Письменник знаний із Тунісу.
Гостей навала — шик і шарм.
Як виникла оця ідея
Про свято ув оранжереї —
Не знаю. То таємний жарт.
Вечеря між ареукарій,
А ми усі, немов гербарій,
Де кожен — цінний експонат.

Довколо пальми, олеандри...
Неначе у далекі мандри,
Рушаємо по квітнику.
На орхідеї спить метелик...
Яка краса тремтлива, леле!
Зелений хоботок в пилку.
І Мов у сні, за вечір тричі
Я бачила твоє обличчя
У різних ракурсах, але
Ти був далеко, недосяжно
Пив "капучіно" переважно
І почувався, мабуть, зле.
Та ось, мов прохолодний подув,
Мов диригент ступив на подіум,
Упала музика з небес.
І Все змішалось: квіти й зорі,
Дерева, хмари. Лиця й долі
Астрологів і поетес.
Ні, не змашалось, а з'єдналось
І вже навіки так зосталось
Летіти в безкінечну ніч.
Енергія добра й таланту.
Маленька зірка, жарт чи чар то,
Чи може спів, чи може клич?

Прекрасний спорт — піти і загубитись.
І так, щоб цілий день не віднайти.
Немов ураз від себе відректись
Й чужим життям сповна насолодитись.
Що це звучить так граціозно й ніжно?
Ах, не впізнали — Шуберта "Форель".
Її співа чарівний міністрель,
Маленький хлопчик, що торгує різним
На розі двох провулків мальовничих,
Де кожен дім, вікно, чи навіть фриз
Немов зрослись, неначе сад сплелись,
І стиха гомонять собі про вічне.
О, ці провулки, цей камінний сад,
Для вас приготували сто сюрпризів:

Птахи з Таїті, квіти із Тунісу,
Ну, а для мене — антикваріат.
Заходжу у підвальчик. Напівтьмяно.
Але я бачу — сяє в глибині,
Немов корал на океанськiм дні
Рушник гуцульський, мов кривава рана.
Він аж пашить червоним, аж кричить,
Немов до мене руки простягає.
Він так боїться — може не впізнаю,
Лишу його навіки між лахміть.
В цей час до мене вийшов сам господар.
Ах, диво, наш земляк, Мордко зі Сколе.
Він так зрадів, о, він зрадів до болю
І запросив на каву до господи.
Ми піднялись на поверх вище.
Тут, У цій самотній холостяцькій хаті,
Старий сміявся й посилав прокляття
На всіх святих, що є, і що грядуть.
І він казав, якщо на світі щось
Було для нього справді найдорожче,
То це у Сколе пражникова площа,
Де на Купала він зустрів когось,
Чиє ім'я не взнав, бо більш не бачив
"О, я вчинив, як дурень, необачно.
А бач, зустрітись знов не довелось.
І що воно за диво, та любов?
Єдиний погляд, а допоки гріє.
І що воно за диво, та надія?" —
Питав Мордко і поглядом холів.
Не гендлював — віддав мені Мордко
Рушник гуцульський. Я була щаслива.
Несла його як пташеня тремтливє,
А він горнувся до плеча мого.
Тепер скажіть, хіба я не права.
Що часом треба в місті загубитись.
Ходи за мною, мов чарівний битязь.
Я знаю втаємничені слова.

Під зорями, на голубій терасі
Ми пливемо, неначе на баркасі,
Над Віднем, що поволі засина.
На дахові старезного будинку
Розбила сад тендітна славна жінка,
Тому в оселі цій завжди весна.
І я сиджу у плетенім фотелі
Поміж троянд, що ніби асфоделі,
Вросли у мармур стін у підвіконь.
Поміж гортензій ніжно-анемічних,
Лілей величних і кущів тропічних,
Що раз у раз торкаються долонь.
Про що і як точилася розмова —
Не пам'ятаю, не скажу ні слова.
Моя душа пірнула в забуття.
Лиш знаю — світлі зорі осявали
Легкі балкони і важкі портали,
А місто спало міцно, мов дитя.
Старий годинник на готичній вежі
Втомився відраховувати межі
Гостин, що визначає протокол.
Забули ми про місце, час і дію,
Бо нами вічність нині володіє,
А це найменше серед інших зол.
Я думаю: як рідко в цьому світі
Бувають миті, злагодою вмиті,
Коли єство твоє, немов трава,
Природньо і невимушено диха,
Коли в тобі і довкруги так тихо,
Що хочеться гукнути: "Я — жива!"
Але навіщо? Ніч така врочиста,
Таке прекрасне це казкове місто,
Такий духмяний цей небесний сад.
Примружую зіниці — синьо-синьо...
І профіль милий між суцвіть гліциній...
І на готичній вежі циферблат...

Цей дах, ця мансарда, цей славний художник,
Старенький, з мосянжу для кави триножник,

Шарманка беззвуча. В дірках гобелен —
У Відні й над Віднем маленький едем.
Приходять до нього графині й барони,
І навіть нащадки якоїсь корони,
Отримать портрети, пірнути в богему
І знов повернутись у звичну вже схему,
Де раути світські, масаж і "шарко",
Де ллється рікою шипляче "Cliso".
А він, цей смішний чоловік в окулярах,
Налле собі кави, притисне гітару,
Всміхнеться до себе і скаже мені:
"Я ближче до неба, аніж до землі".

Туман оповив передмістя столиці,
Столиці, де завжди усміхнені лиця,
Де вальси і польки звучать повсякчас,
Сьогодні туман заколисує нас.
А потім із півночі вітер холодний
Подує, неначе з якоїсь безодні,
І протяг шалений розгонить туман
Цей білосрібlistий, цей каторжний бран.
І далі, можливо, засяє світило,
І землю зігріє, і душу, і тіло,
Щоб впасти нечутно за гори круті
Й тримати народ в безпросвітній сльоті.
Перепади дикі цієї погоди
Впливають на настрій, здоров'я і вроду.
Тож мапу беру і читаю слова,
Прекрасніше котрих в житті не бува.
Валенсія, Росес, Толедо, Малага,
Ал'яги, Морел'ї, Альмерії спрага,
І острів Кабрера, і мис Трофальгар —
Іспанії код, ні Іспанії чар.
Ця мова мене огортає гіпнозом
Більбао, Севіл'я, Леон, Сарагоса,
Гранада, Кордова, Алора, Ніхар —
Іспанії код, ні Іспанії чар.
І раптом так млосно запахне троянда,
Засохла в обіймах міцних фоліанта,

І вітер гарячий торкнеться чола,
І стануть хоралом магічні слова.

Гаральду Гардосу

Ми запрошені на карнавал.
Цілий тиждень Відень співав,
Танцював, реготав, лицедіяв,
А сьогодні все стихило враз:
Арлекін, Сажотрус, Карабас
Залишили нам втіху й надію,
Що повернуться знову за рік,
І кортеж їх у безвісті зник.
Але друг наш гер Гардос — муж й тато —
У суботу продовжував свято.
Він просив нас любязно й сердечно,
Щоб приймали запрошення гречне,
Як того вимага етикет. І Додав:
"Тут, на Віпплінгерштрассе
У мешканні подібнім на наше
Жив Франко, ваш великий поет".
Вечоріло. На Віпплінгерштрассе
Ми знайшли той будинок відразу.
Старовинний поважний фронтон,
Вікна, ніби вітрини на Рінгу,
Мабуть, видно сніги Семмерінгу,
Недосяжні й прекрасні, мов сон.
Ми заходили в пишну квартиру,
Де палали свіяки, де горіли
Канделябри у стилі ампір,
Де було так багато народу,
А тому чий ти, звідки і хто ти,
Не цікавився жоден, повір.
Люди в масках... Принцеса салату —
В чудернацьких салативих шатах
І зеленій перуці. Дива!
Поряд з нею правдиві пірати,
Їм би злото і срібло шукати,
Але де там. Хмільна голова.
Тут були Дон Жуан, Коломбіна,

Котра мала оголену спину,
Чорт з рогами — не гірше химер,
Що пильнують славетні собори.
Ця кумедна кудлата потвора —
З'ясувалося — міліонер.
Грала музика. Різні наїдки
Подавали "святі" кармелітки
У смиренних монашеських рясах.
Та як тільки вони обертались,
О, як весело гості сміялись,
Бо кокотки найвищого класу
Йшли під ритми там-тамів Таїті
І тіла їх були ледь прикриті.
Наш господар з'явився неждано
З елегантним сивіючим паном
І представив його, як годиться:
"Ваш колега, посол у Парижі,
Дуже любить Распутіна Гришу
І шука тих часів очевидців".
Мила пані, дружина послова,
Виглядала, їй-право, чудово
І подібна була на Данаю.
То ж промовила рівно по хвилі:
"Ваш костюм — це берізна Росії,
Ну а мій, то русалка Дунаю".
О, безвинні і лагідні жарти...
Шинка з Бельгії, фрукти з Суматри,
Незрівнянний угорський "Токай",
І голландські шпалери на стінах...
Я ж промовила: "Ми з України...
За горами, тут поряд цей край".
"Україна?" — замислилась пані.
Це для неї було у туманію
"Так! Шевченко, Франко і Дніпро,
Древня Русь, православ'я і Київ..."
Пані в розпачі і без надії
Обхопила руками чоло.
І Тоді — тест останньої проби...
Я промовила слово "Чорнобиль".
Пані скрикнула, ніби дитя:
"О, Чорнобиль, о, горе, о, бідні,

Взявся попелом квіт ваш у квітні,
Стала мертвою ваша земля..."
З карнавалу вертались додому
Ледь живі від прекрасної втоми —
Dolce vita, fantastishe, dream,
Але ми, не погідні хорали,
Свій тягар у душі відчували
І були, мов розчавлені ним.
Той тягар —— цей якийсь катаклічний
Страх життя, що нас мучить одвічно,
Що забутись у сні не дає.
І Цього найлютішого звіра
Не сховає ніяка порфира
І ніяка рука не уб'є.
От і знову провіщення слово —
Чорна зірка, зоря полинова.

Димитрі Халс
Під знаком магії цей дім.
О, скільки таємниць у нім.
Господарка з Еллади.
Уся у чорному вбранні
Ледь-ледь всміхається мені
І йде назустріч садом.
Знаннями містики основ,
Неначе амфора вином,
Наповнена по вінця
Її душа. В самотині
Дива відвідують її,
Як істинних провидців.
Її замінюють їжу й сон
Madam Блавацька і Платон,
А квіти з Пірінеїв
Найліпші друзі й слухачі:
"Я їм читаю уночі" —
Почула я від неї.
Вона закінчує трактат
Про дух, матерію, про сад
І щось езотеричне.

Я заздрю їй. Це — наче грот,
Який рятує від гризот,
Щоб думати про вічне.
Так, є на світі серед нас
Ці диваки, для котрих час,
Щось майже ірреальне.
Вони існують. А віки
Усі на відстані руки,
Немов перо звичайне.
Вже сутеніло і ліхтар
Горів, немов Волосожар,
Яскраво й фейерично.
Сад шелестів, а чи співав
Чи шепотів якісь слова,
Якісь слова магічні!

Іще порожній ресторан,
Ще сяє мармуром фонтан
І непорочно, і дитинно,
І мовчазний метрдотель,
І оксамитовий фотель.
І В барі вишукані вина.
У Відні грецький острівець,
А я натовлений плавець,
Ступила враз на теплу сушу
Й мої гризоти застарі
Лишила вдалині в імлі.
Я мушу жити й радіти мушу.
І Тепла сонячна земля
Мені всміхнулася здаля.
Ковток вина — яке блаженство.
Пахучі трави і сири —
Дари долин і гір дари,
Південна щедрість і шаленство.
Хто вигадав рецепти з трав,
Які Пракситель куштував,
І як вони вціліли досі?
Невже для людства смертна плоть
Важливіша, хоч сам Господь

Сказав, що тіло дух возносить?
О, скільки років берегли
Настій пахучої трави.
Це нам послання з мису Спата,
Дві краплі — і буденний день
Горить від сміху і пісень,
Ну а душа стає крилата.
Ця екзотична смакота
В мені неначе пророста.
Я мов стеблина з Піерії.
Так будь благословен цей край,
Земле богів, не відпускай
Мене за гори золотії.

В свіжій злоті форзиції Відень тоне і тане.
Як я хочу спиниться і вдихнути духмяне
Зілля це великоднє, цей чаруючий трунок.
Каже муж: "Не сьогодні. Гість чека з Камеруну".
А вікно ресторану теж у злоті форзацій.
Кожна пані тут пава, кожен пан — справжній лицар.
Діаманти і злото, конкуруючи грають,
А мені кущ негордий, квіт форзиції сяє.
Непомічена вийду на терасу весняну.
Скоро крокуси зійдуть, гіацинти і кани.
А в селі наддніпрянськiм у біленькій сорочці
Між зеленого рясну млосно диха первоцвіт.
Я збагнула: доцільність наших дій не у слові.
Лиш в природі є спільність доброти і любові.
Таємнича, велична, ніжта і безсловесна.
Наш рятунок правічний, світло в душах чудесне.

"Я в юності перегоріла,
Відшаленіла, відлюбила
І більш душа не сполохне,
Не забринить, мов ніжна нота,
Щоб всі дрібні земні турботи
Ураз облишили мене".

"Ти посміхаєшся скептично:
"Вогонь любові — то довічна
І чиста сила у душі.
Він не щезає, не зникає
І вирватись на світ бажає,
Мов ці весняні сториші".
"Але ж минає рік за роком.
Душа, немов у сні глибокім".
"О, ні, душа твоя не спить.
А вірить в диво неминуче
І знає, мудрий Ерот влучить,
У серці пісню воскресить".
За вікнами отелю "Захер"
Стоїть платан, неначе знахар,
Поміж платанів, мабуть цар.
Такий могутній і крислатий,
Що годен площу всю сховати,
Від спеки врятувать задар.
Ми зупинились під платаном.
Ну що між нами? Ніс' між нами...
Лиш хвиля злагоди. Лиш флер.
А може флірт? А може сон це?
Чи теплий промінь у віконці?
Гра загадкових ніжних сфер?

Підійшли до вікна і застигли нараз перед ним.
Ти промовив: "Останній листок облетів із тополі".
Це кінчається осінь, мій любий. Врочисто й поволі.
Так іде несходимим шляхом молодий пілігрим,
Він у мандрах один, цей міцний, загартований муж.
Тіло звикло до вітру, а очі до пилу дороги.
Він долає і спрагу, і втому, і скруту, й знемогу,
Але є ще душа, що волає людини чимдуж.
Ні з ким слова промовить і хліба шматок розділить,
І нікому не скажеш: "Кінчається осінь, мій любий".
Так, самотність для серця — важка і немислима згуба,
Що приречений він до останку з собою носить.
І Божественна хвиля мене огорнула ураз,
Ніби води любові хлюпнули на безміри суші.

Ми з тобою родинні і Господом обрані душі
Це кохання здолає і простір, і космос, і час.
Не втомлююсь я дивитись у очі бездонні твої,
Не втомлююсь відчувати щоки, Мов наврочену свіжість,
Не втомлюсь дарувати тобі нерозтрачену ніжність
Й ревно дякувать Богу за всі Богом послані дні.
Вже кінчається осінь, мій любий, кінчається осінь.
І Я Притулюсь до плеча і сховаюсь від зимної стужі.
І побачу ві сні молоді зачудовані ружі.
Це надворі весна, і щасливо зітхнула земля.
Все минає колись. не минає лиш наша любов.
Все минає колись, не минає лиш злагода наша.
Так доп'ємо до денця цю повну божественну чашу,
Бо на грішній землі — це єдина основа з основ.
З книги
"Оливкова віть", Київ, 1994

Наливали вино і спускалися сходами в сад,
Де стояли корінфських колон почорнілі уламки,
Гомоніли, сміялись і, ох, танцювали до ранку
Під чудовий оркестр золотих опівнічних цикад.
О, між нами давно панували терпіння і лад,
Я не чула ніколи ні грубого слова, ні сварки;
Хто ми — друзі, колеги, а може, ми просто канарки,
Дивовижне сімейство майстрів віртуозних рулад.
Я заглибилась в сад, в чорноту цих пахучих дерев,
Тут було джерело, як казали, для дивів і мев,
І невдовзі знайшла цей струмок кришталево-сріблистий.
Зачерпнула води, напоїла й омила уста.
Як все просто, о Боже, яка таємниця проста:
Тож прекрасне — це все, що існує безгрішно і чисто.

О важкі злотаві віти,
Саду дивні вітражі.
Скільки ж нам лишилось жити?
Мудра липо, розкажи.
Я тебе благаю, дубе,

Не змовкай, гуди, гуди.
Не надійде мертва згуба,
Доки ти існуєш, ти.
Вербо тиха над водою,
Глоду кущик у гаю,
І паслін попід горою.
Ви перебуйте, я молю.
Неділиме і єдине —
Ми, і сонце, і вода,
І руда правічна глина,
І калина молода.
І капуста ляклива,
І повільні журавлі,
І оця старезна слива
Біля ганку у дворі.
Ми єдине, ми предивне,
Найдивніше диво з див.
Ми до скону невіддільні
Від полів і від садів.
Але ми існуєм доти,
Доки світ пречистим є.
Що це, заповідь природи
Чи провіщення чие?

Знаю, розпогодиться,
Вляжеться і стихить.
Збудеться задумане,
Вірші ще напишуться.
На душі розвидниться,
Стрепенеться, зрушиться.
Світлом опроміниться,
Від ніжності примружиться.
На пагорби обухівські ляга
Важкий туман. Все зимнішають ранки.
Пливе ріка. На березі селянки.
Незгасний сон. Невтолена жага...
А нині я стою на цій землі.
І Древні липи, мов біблійні діви,
Лепечуть щось ласкаве і щемливе.

І Знову життя запалює вогні.
Це музика безплотна, мов душа.
Це загадка, це доля многотрудна.
Це світла радість, чи, точніше, чудо,
Яке з'явилося і не залиша.

Дитя заснуло. Спала спека,
І розімкнулась мушля ночі,
Ввібравши все, близьке й далеке,
І заховавши враже й отче.
Було не темно і не світло,
Скоріше, мабуть, світло-темно.
А я хотіла присвітити,
Свічу шукала надаремно.
Та опівночі серед саду
(Коли вже й не чекала я)
Воскресло весело і радо
Безсмертне сяйво солов'я.

Тезаурус дрібниць, скарб милий і безцінний.
Ось ягідки суніць, ось матіоли іній,
І гойдалка в саду, і ця стара криниця,
І жовтий какаду у лазуровій клітці,
І чашка голуба на білій скатертині,
І на даху димар, і дим із нього синій,
Троянди восени, а навесні фіалки,
І виноград рясний, той, що довкруг альтанки,
Ще озеро між гір, смараглова діброва
І на столі папір, який чекає слова.

А й справді, що воно таке — природа?
Чи дощ, чи сніг, чи сонце, чи негода,
Люби її, прекрасну і всевладну.
Вона не зна ні відчаю, ні страху,
Дарує нам снагу і рівновагу,

Рятує у хвилину безпорадну.
Отак блукать у лузі між дібров —
Ні вітру, ні пташиних голосів.
Зима немов завмерла на хвилину.
І Розуміть: цю річку, і лугу,
І непорочні голубі сніги
Не обминуть, не зрадить, не покинуть.

Облога фіалок, облога конвалій —
Це ліки найліпші від втоми й печалі.
Це вої чарівні, ця армія ніжна
Свій наступ веде планомірно й успішно.
Сьогодні уранці я вийшла на ганок,
А далі — ні кроку, там море фіалок.
О милі мої, мої рідні чужинці!
Чого ж ще бракує цій змореній жінці?

Доню моя, ти подібна сьогодні
На ніжну троянду — квітку господню.
Юність безгрішна — ніжність ранкова,
Все ще в почині — і дія, і слово.
Та я вже бачу і серцем знаю —
З квіту такого зла не буває.

Як повільно й велично надходить весна,
Так пливе золота каравела.
І Бринить тятива, і співає струна,
Ніби вірш молодого Гомера.
День прозоро-п'янкий, мов нектару ковток,
Теплий бриз, юна млюсть, сині хвилі.
І Вагання солодке зробити ще крок,
Щоб злетіти над морем у вирій.

Переповім тобі я зміст вікна,
В яке дивлюсь щоранку і щоночі.
Зміст цей простий і водночас урочий,
Здається, є в нім певна таїна.
Спочатку два дубки, а далі сад.
Алея саду пролягла до річки.
На березі ялиці і смерічки
Й стара купальня — прихисток наяд.
Оце і все. Але щодня дивлюсь
На цю картину, ніби взяту в раму.
І Те, що бачу, не назвать словами.
Та, власне, я за це і не берусь.
То не природа — то вітальний дух.
Він є — і все живе, і все радіє.
Його нема — все гине в безнадії,
Все в'яне: і троянда, і лопух.
Вже ранок. У розчинене вікно
Вливається казковий запах саду,
Співає щиглик безтурботно й радо,
Людині так, хоч плач, а не дано.
Так, це життя... Та це і таїна.
Це таємниця вічна, незглибима,
Вдивляюся щасливими очима,
Щодня читаю віщий зміст вікна.

Ми спускались по схилу гори, золотої, як мед,
Яблуневі сади догорали в мусянжевих блисках,
Світ був повен по вінця щасливих і добрих прикмет,
Пахли сонцем дерева в розкішних плодах золотистих.
Я здаля помічала шипшини багряні кущі,
Ти мене пригощав перезрілим сапфіровим терном,
І світилися стебла осіннім вогнем ефемерним
Під ялицею в срібнім і вічнозеленім плащі,
І здавалось, що нас обіймає рукою гора
Й притиска до грудей обережно, повільно і ніжно,
Ніби хоче сказати: "Ми єдине створіння безгрішне.
Я жива, доки ви потребуєте ласки й добра".

Боже! Хто це за вікном освітив фіранку?
Це троянди кущ, це той, що розквітнув зранку.
Я виходжу в літній сад і від сонця сліпну:
Це вже котрий рік підряд зацвітає липа.
Озираюлась навкруги — онде попід тином,
Повний сили і снаги, ніжний кущ жасминний.
А праворуч — нагідки, золота спекота,
А на відстані руки — глоду прохолода.
Всі здорові, всі живі. Всі рососою вмиті,
На оцій святій землі, найдорожчій в світі.

Мільйон вигадливих інтриг
Пізнав мадридський двір.
А хтось на них купони стриг,
Як кажуть, руки грів.
Але цікавий парадокс,
Урок для нас з тобою —
Безсмертними лишились лиш
Веласкеса герої.

Людської долі таїна
Чи таїна народу.
Одних негода обмина,
Нема їм переводу.
Неначе доля береже
Від голоду і мору.
Не знали воєн? Та невже?
Гнилу не їли кору?
А інших, ніби на хресті,
Одвічно розпинають.
Чи то чужинці, чи свої.
Чи ті і ті навзаєм.
Якась невидима печаль,
Страшне благословіння —
Терпіти муку, і мовчать,
І вірять во спасіння,
Перемагати врешті зло,

Хоч жертви незліченні.
Це все було, перебуло,
Це як пісок у жмені.
І все-таки народ з хреста,
Той мученик одвіку,
Отой, що з мертвих поставав,--
Воістину великий.

Він поливав ансельму,
Дивився у вікно.
І Думав: "Скульптор
Гельман Потрібен все одно".
Вже не було Марусі,
Коханої жони.
Вже не дзвонили друзі ---
Приходили у сни.
А він вставав щоранку,
Голився так, як звик,
І відхиляв фіранку,
Цей дивний чоловік.
Ні грілок, ні компресіїв
Не визнавав достоту.
Ліпив він поетесу
І вірив лиш в роботу.
А поетеса зранку
Спішила до майстерні:
Відхилена фіранка,
Розкриті навстіж двері.
І милий, в теплій блузі,
Бо сирість у підвалі,
Він говорив: "Клянуся,
Вас янголи прислали".
Як все давно минуло,
Неначе й не було.
Якби не ця зажура,
Не це в душі тепло.

У ніч безсонну гарна книга —
Неначе в лютому відлига.
Читаю днесь Декамерон.
У вічний заспів карнавалу
Проймає божевільним шалом,
Рішучо відганяє сон.
Ну що то за дивак, Бокаччо!
Неначе блазень, маг неначе —
В одній душі мудрець й дитя.
Він так уміє заморочить,
Покепкують з кумедних збочень
І всіх привести до пуття.
Куди ж бо ти. Моя тривого?
Вже бідолаха за порогом...
Де ви, скорбоття сновидінь?
Влетів Морфей і теж регоче.
Солодка, італійська ноче,
Як мед, густа; мов кобальт — синь!

Невдовзі осінить мене
Магічна сила і незрима.
І Я струшу буття земне,
Мов пил з одежі пілігрима.
І промінь упаде з небес,
І голос долетить раптово.
Так світ колись з пільми воскрес,
Так народилось перше слово.

На березі Евру терзали менади Орфея.
Це так необачно зрікатися сили своєї.
А бідний музика незчувся, коли озирнувся.
І Врешті трагічний фінал незабаром відбувся.
Це так необачно: зрікатися сили своєї,
Та сумнів живе у душі. Він сильніш од елею
Хвальби, славослів'я, усіх панегіриків разом.
Той сумнів і є першородна таланту окраса.

Вчувати блиск тих нових сторінок, Де все, що прийде, вписано таємно...

Р.-М. Рільке

Отже, все вже відомо:

Від Гоморри і Содома,

Від "варягів у греках"

Й наших предків далеких.

Від імперських амбіцій.

І кострищ інквізицій,

Гелілея й Джотто —

Все відомо достоту.

Як шкода трамплієрів,

Розенкрейцерів шкода.

Ці (в лапках) "людожери"

Чули правду зі Сходу.

Бо на сніжній вершині,

у Тібетській печері

Вже існує сценарій

Всіх майбутніх містерій.

Хто ж вони, ті провидці?

Де земля біловоддя?

Як до них нам пробиться,

Не зірватись в безодню?

Чи жадана підмога

Зможе нас врятувати,

Як віщують нам йоги,

Як навчають архати?

Але ми ще не знаєм

І повірити не можем,

Ми питаєм, питаєм —

Чи допоможеш нам, Боже?

Ми питаєм, мов діти...

Ми не вірим чужому.

Але те, що закрите,—

Вже махатмам відомо.

Небо чорне й глибоке,

Мов намет, наді мною.

Там всевидяче око

Потішає нас грою.

По зорях по урочих
Стежиною в полях
Я вийшла серед ночі
На запорізький шлях.
І раптом зрозуміла
Душі людської суть.
Є в ній предивна сила,
В ній пращури живуть.
А під мечем чужинця,
З-під катового ножа —
Душа стає мов криця,
Стає мов щит душа.

Як води Евріпа, мінлива погода.
Ми вийшли з готелю. В каже, що навпроти.
Під тентом смугастим ми випили кави.
Стояла прекрасна погода, їй-право.
Та раптом, мов з пащі Левіафана,
Дихнули вітри, злі вітри за вітрами...
Занесло на тент у сусіда панаму,
Валяло стільці, шматувало рекламу.
І знову за мить, мов нічого не сталося,
Зненацька все стихло і все вгамувалось.
Непевно було на душі, полохливо...
Отак і в житті — то спека, то злива.

Я граю "мікст" із ворогом моїм.
Воістину союз непереможний.
І кожний рух наш і подача кожна —
Довершений дует засмаглих тіл.
Ми згодилися на "мікст", бо гордим нам
Потрібна як повітря перемога.
Нас не здола ні втома, ні знемога.
Останній гейм і найпростіша з драм:
Суперники відверто програють.
Ми переконливо перемагаєм.
Але чому я згадую з відчаєм,

Що мій партнер, швидкий, неначе ртуть,--
Це ворог мій, так, ворог мій, з яким
Супроти друга я сьогодні граю.
Біль калата в душі й не змовкає.
Близький тріумф вважається гірким.

Я згадала: на стіні
Мій портрет в твоєму домі.
Хмари чорні, дощові.
Квіти, як вогонь, червоні.
Ми п'ємо зелений чай,
Дивимось листівки Росії.
Ти смієшся: "Постривай.
Завтра ж осінь,
завтра ж осінь".
День. Відчинений балкон.
Голуби сидять на бильцях.
О, який легкий півтон
Білого на срібних крильцях.
Я згадала: на стіні
Мій портрет в твоєму домі.
Це наснилося мені.
Ми з тобою не знайомі.

На березі вмирають анемони.
Їх пелюстки приречено холонуть.
Рибалки, що у путь баркас ладнають,
Чому ці квіти із морського лона
Прибила на пісок вода солона?
Яка наруга сталась над красою
По волі сили неземної, злої?
Ми сидимо удвох на вогкім молі.
Липнева спека слабшає поволі.
І Далечінь туманом оповита,
І мить якась солодка й сумовита.

Сузір'їв золоті хребти.
Ними ночами я мандрую.
І все, що турбувало всує,
Зникає, ніби назавжди.
Мінливі зоряні світи.
Мене рятують і лікують.
І лиш вологий запах туї
Та плеск прозорої води
Нічного моря нагадають,
Що на землі мене —— чекають
І що мене кохаєш ти.

Тут, у тихім саду,
Між троянд і лілей
Я збагнула одну
Найпростішу з ідей.
Лиш жертівність врятує
Тебе і мене.
Це єдина клейнода,
Що не промине.

Горді пагорби Андалузії,
описати вас не беруся я,
Просто стану тут, під оливою,—
І зітхне душа: "А все ж диво є!"
Вечоріє вже, і церковний дзвін,
Ніби з надр землі, долина з долин,
І сяга небес, і зникає в них,
Обійма окрес мертвих і живих.

Все замовкло. Втомилось. Заснуло.
Лиш небесні хорали звучать.
Спалахнула в безодні печать —
Дві зорі, дві зорі над минулим.
Я побачила, як полохливо,

Як вони фанатично горять.
Ні, ми ще не втомились чекать,
Не втомилися вірить у диво.

І ось подув важкий сироко.
У морі яхта одинока
Кружляла, ніби альбатрос,
Що здобич бачить в хвилі темній,
Але зусилля всі даремні,
Тож полювання не вдалось.
В кав'ярні на розкішнім пляжі
Спустили жалюзі, бо кажуть —
З сироко жарти небезпечні.
"Тікайте всі куди хто може",--
Гука берегова сторожа,
Що вигляда не зовсім гречно.
Спустів солярій і розарій,
І стало тихо на бульварі,
Тривожно шелестіли пальми.
Я озирнулася до тебе,
Мов любляча й слухняна Геба,
Спитала поглядом: "Тікаймо?"
Ти посміхнувся — сама покора,
І кинувся з розбігу в море,
І зник у хвилі божевільній.
А потім, як Геракл стосилий,
Ступив на берег опустілий,
І море дихало спокійно.
Я простягнула мовчки руки:
"Хлопчисько, в тебе вже онуки,
Вже сивина довкруг чола".
І ти сказав: "Все надто просто.
Це був колись піратський острів.
І ризик тут вершив діла".

Дощі зненацька оточили нас,
Як враже військо. Я крізь мур прозорий

Дивлюсь тепер на гори і на море,
Що кольором нагадує топаз.
І Знову недочитаний роман
Про тепле місто й пристрасті спекотні
Розраджує моє життя самотнє,
Як кажуть критики, бере у бран.
Так вміє він один — Жоржі Амаду —
Про неземну любов, про смерть і зраду,
Ледь романтично й трохи іронічно.
Про очі грішні й чисті, мов зірниці,
Про юне тіло кольору кориці
І про вітри попутні і зустрічні.
Дощі ідуть. На жаль, прогноз невтішний.
Таємна згода між дощем і мною.
Дивлюсь, як на далекому узвишші
Затягує вершину пеленою.

І підхопила на крило нас часу течія.
Вже сивий ти, і у снігах вінок згубила я.
Погляньмо, любий, у вікно. За шибкою мете,
А там, на сході, вже цвіте проміння золоте.
І запалили небеса, і спалахнув наш сад.
І Ти сказав: "Не озирайтесь, не озирайтесь назад.
Дивись, попереду весна, попереду життя,
Найкращі дні, найтихші сні, найвища мить твоя".
Я не повірила, лише всміхнулась, мов здаля:
Прекрасне те, що нині є,— цей сад, оці поля.
Ти з дітьми граєш у хокей, а я варю обід.
Мете за шибкою, і сніг вгорта у біле світ.

Мене нема. Я вся — любов.
Я ніжно пахну миртом.
Повторюю це знов і знов:
Я вся — любов, повірте.
І коли ти мене ведеш
Дорогою п'янкою,
Твоя любов не знає меж,

Бо ти ідеш із мною.
Легке зітхання, сміх, мовчання,
І шепіт стишений невлад.
Так поступово ранком раннім
Стає порожнім Літній сад.
І ти мене за руку вивієв
У білу ніч чи білий день.
Стояли осоки сиві
На тій, найдовшій із алей.
Ми не промовили ні слова.
І Лиш побачили здаля —
Десниця Бога мармурова
Шлях наш немов благословля.

Буває мить, буває мить —
Її не перекажеш,
Коли твоя душа тремтить,
Неначе повна чаша.
Поволі підступа снага,
Ніби вода прибутна,
І відліта кудись юга,
І розквітає рута.
І усвідомлюєш нараз,
Що ти — мов гілка рання.
Прийшла пора, надходить час
Цвітіння і буяння.
І погляд кожний твій і рух
Легкі, мов подух майський,
Запалюють в очах довкруг
Нічні вогні купальські.
І знаєш ти, і віриш ти:
О так, існує диво —
На цій землі, о цій порі
Для тебе все можливе.

Я сіла на лаву.
Спочину, помрію...

І Раптом (це ж звідки?)

"Ave Maria..."

Так зветься троянда

Оця біла мене.

Оранжеве світло,

Мрево зелене.

Когось ти мені

Нагадала, красуне.

Того, кого згадую

З легкістю й сумом.

Того, а, проте,

грішна жінка не скаже

Про нього ні слова,

То тайна назавше.

Я дивлюсь на себе збоку:

Ніжна, гожа, ясноока...

Але, може, то облуда?

Я за мить лиха і люта.

Дивні це метаморфози:

Negro rosa — blanka rosa...

То мов янгол, то — менада.

Це якась дияволада!

Та на щастя — "In Ordnung alles",

В світі є психоаналіз.

Тож мій друг, професор Норман,

Пояснив оцей феномен.

Він сказав: "Ти — ідеал!..

Інь і янь, вода й метал,

Вибух — тиша, сміх — зажура...

Ах! Яка клавіатура...

Це не кара і не ноша.

Ти — улюблениця Божа!"

Наче рамена свічника,

Гілки тримають саяво квітів.

Над садом ніч, п'янка й легка,

І солов'ї несамовиті.
Навсібіч зелені тягар,
Й, неначе вимріяна учта,
Росте в душі магічний чар
Розважливо і неминучо.

"Як все живе, й душа всихає",--
Сказала я, зітхнувши гірко.
"Твоя наївність потішає.
Душа — це ж не стебло, а зірка".
Ти відказав і усміхнувся.
Ця усмішка єдина в світі.
Душа — це не стебло у лузі.
Душа — це сонце у зеніті.

Наші діти дорослі,
Ми іще молоді.
Не постаріли досі
І не збились в ході.
Ще найкращі хвилини
Ті, коли ми удвох.
Тож повторюй невпинно:
З нами Бог, з нами Бог.

Я знову оживу. Я ще цвістиму.
Я зазвучу, мов геніальна рима.
Тебе здивую і здивую світ.
Я ще скажу свої слова пророчі.
І, може, ці гіркі, безсонні ночі
Колись дадуть неповторимий цвіт.
З книги
"Рейнські елегії", Бонн, 1996

Дощі над пагорбами Бонна
Вже другий день немов стіна.
Не ходять катери й пароми,
Вода у Рейні прибува.
Уже затоплено алею,
Наш традиційний променад.
І Вірш про славу Лорелею
Звучить не в такт, звучить не в лад.
І романтичні краєвиди,
Не раз оспівані в піснях,
В густі тумани оповито,
Немов повалено у прах.
Так позбавляє нас природа,
Наче Мольфар, сувора й зла,
Наснаги, злагоди і вроди,
І рівноваги і тепла.
А потім, мов небесна фея,
Всміхнеться ніжно з висоти,
І Рейн, і вірш про Лорелею
Воскреснуть, щоб в душі цвісти.

Посвята отцеві Петру

І

Марія Лаах...

Я знову повертаюсь
На озеро погідне і безкрає,
У монастир, якому безвість літ.
На цю стару, задуману алею,
У цей квітучий рай оранжереї,
Де золотистий джміль гуде між віт.
Ми поспішаєм на ранкову месу
У церкву, старовинну і чудесну,
Де Візантії подих зігріва.
Де смальти і мозаїки предавні
Нагадують нам київ православний,
І теплими стають чужі слова.
На цих масивних лавах дерев'яних
Колись сиділи лицарі і панни,
Курфюрсти і заможні гендлярі.

І чують німотні їх волення,
Господь їм пробачав лихі діяння.
І Відпускав гріхи вночі й старі.
Отак і ми звертаємось до Бога
І молимо благословить дорогу,
Якою йти, яку не перейти.
І віримо, що мить благословенна
Світитиме над нами нічно й денно.
Тож кличемо світи... світи... Світи!

II

На березі зеленому
У полі молодім
Монахиня у білому
Стояла при воді.
А здалеку здавалося,
Що крок один іще —
І білою лебідкою
По хвилях попливе.
І ми застигли в захваті
Від ніжної краси,
У захваті і злагоді
На вічній часи.

III

Весна іде по монастирських землях,
Мов молоко, черемха закипа,
І журавель над озером літа.
І Вогко пахнуть мхи на скелях древніх.
Круг озера стежина полягла.
І ми по ній, мов молоді прочани,
Рушаємо в далеку путь повчальну.
А ліс довкола трепетно зітха.
Сія весна. Шумить весняний ліс.
Це озеро у кратері вулкану
З'явилося, мов чудо чи омана,
Мов чаша чудотворна між беріз.
І ми йдемо дорогою, йдемо...
І знаємо, точніше відчуваєм,
Що наша путь простерлася до раю.
А іншої нам просто не дано.

IV

А земля зветься Айфель,

Eifelland, Eifelland.
Наче струни на арфі,
Виноградників ряд
Поміж Рейном і Аром,
Між бузкових суцвіть,
Ця долина ласкава
Мов летить у блакить.
У весняному скерцо,
А куди — все одно.
Ми, чужинці-пришельці
Теж на ній летимо.

Бад Годесберг — село розкішне —
Ми називаєм просто Бад.
Ось білий дім, праворуч — вишня,
Ліворуч яблуневий сад.
Через дорогу — Apotheke,
За нею наш "Шенбрунн" — Redoute,
І Kleines Theater недалеко,
До нього всі шляхи ведуть.
Спортивний клуб "Grun-Weis" і корти,
Де граємо з тобою мікст,
І гном пластмасовий у шортах
На дитмайданчику стоїть.
Оце і все... Але, коханий,
Я не сумую, бо рука,
Творя рука, палка й жаданна,
Мене до серця притиска.

О, Бахарах, трояндо "Баккара"!
Ця незрівнянна осені пора
В тобі звучить, мов нота, ніжно й лунко.
Вино духмяне з рейнської лози
Прозоріше від чистої сльози,
П'янкіше від любовного цілунку.
Це "Altes Haus"... Шість сторіч тому
Він пережив чужинців і чуму.

Бо має вік поважний і урочий.
Ось на фронтоні дата, мов табло.
Годинник б'є і не спинить його.
Та "Altes Haus" знать про це не хоче.
О, Бахарах! Ці чари бокара
Ми підіймаєм за твої жнива.
Рікою ллються вина золотаві.
Herbstfest, Herbstfest спускається з гори,
Попереду колона дітвори,
Ну а позаду — сонячна заграва.
І у старому замку Санкт Гоар,
Коли з'явивсь між хмар Волосожар,
Ми втомлені й щасливі споглядали
Ніч понад Рейном, мов летіли в ніч,
А башти й вежі лицарських сторіч
Довкруг, мов древні ідоли стояли.
Осінні ночі для любові й віршів
Пасують над усе на світі. Більше
Подібного не трапиться в житті.
Але на те воно й життя,
Щоб знов якась магічна сила невідома
Нас повернула у прожиті дні.

У Бонні осінь. Вкотре я дивлюсь
На цей провулок, золотом залитий.
Каштани вчора визбирали діти.
Сьогодні листя підміта дідусь,
Подібний до грузинського кінто.
Він голосно наспівує куплети
В шишеннях від Макдональда пакети,
А довгий ніс, мабуть від Сірано.
Я посміхнусь йому, а він мені.
Оце і все, уся наша розмова.
Чому ж та пісня, ніби колискова
Не раз мені звучатиме у сні?
Чому не треба фраз і навіть слів.
Аби двоє людей порозумілись?
Ми справжній мові досі не навчились.
Мові сердець, мові дерев, птахів...

Усе випадково:
Божественна осінь,
Казкова алея
І мудра розмова
Про тайни буття,
Нерозгадані досі,
І навіть мовчання —
Усе випадково.
Усе загадково:
Цей сад золотавий,
Мов острів забутий,
Сія вечорово,
І погляд несмілий,
І слово небавом,
І присмак сльози у словах —
Загадково...

Ніч вереснева.
Осінь черлена.
Думай про мене.
Думай про мене.
Ранок січневий.
Небо студене.
Думай про мене.
Думай про мете.
Полудень травня.
Сонце весняне.
Думай про мене.
Згадуй, коханий.
Вечір липневий.
Я закликаю:
Думай про мене,
втрачений раю.

Я перечитувала Рільке із "Книги прощ".
За вікнами шумів свавільно весняний дощ.
Холонув чай і пахло миртом, прокинувся кіт.

І не було між нами. Вірте, ні верств, ні літ.
Колись в цей час збиравсь поет в далеку путь,
Йому хотілось інший край відкрити, збагнуть.
І брами Київ відчинив, нехай цей гість
Нам принесе свою любов і добру вість.
Отак з'явилась "Книга прощ". Поет-дивак,
Над нашим містом він уздрів щасливий знак.
І я радію, мов дитя, хай пронесе
Над нами горе і біду. І вірю в це!

Над Рейном осінь, осінь проплива.
Розкішні вілли в золотім серпанку.
Жіноча постать на самотнім ганку
І далина. Безкрая далина.
Причалив катер до старого пірсу,
Звучить фокстрот часів Марії Рокк,
Прокалатав з морозивом візок.
Початок ранку і початок дійства.
Що день новий на крилах принесе?
Які щедроти і які турботи?
Сьогодні понеділок. До суботи
Ще ціла вічність, ціла вічність ще...
На березі панує дивний ритм.
Розважливо, повільно, неквапливо
Тут шпацирує час і я щасливо
За ним спостерігаю стільки літ.
І думаю: час не страшний мені.
Ми з ним, мов рідні, знаємось з півслова.
Вода тече і гомонить діброва.
І Буде так в усі грядущі дні.

Один щасливий, ніби птах —
Весь час в польоті.
А другий закінчив літа
на ешафоті.
Той дослужив до орденів,
Онуки, діти...

А цей — перевертнем не вмів —
Як дикий вітер.
Один любив-перелюбив
Красунь найперших.
А другий замітав сліди —
Самотній вершник.
Той проживе в здоров'ї вік,
Гризот не знає.
А цей нещасний чоловік
Живцем конає.
І Хто ж бо вищий змістт буття
Збагнуть зуміє?
Коли одним лиш каяття
І безнадія.
А другим змалку до сивин,
Мов по порядку:
І мудрий батько, й вірний син,
І ріг достатку.

Втрачено віру, втрачено совість.
Де ще почуєш печальнішу повість?
Предків забуто, прадіда й діда,
В голому полі могили розрито.
Що це за смерч прокотився над нами —
Рідні брати стають ворогами,
Грішні — святими, троянди — гноєм,
Ну а смиренні кличуть до зброї.
Боже, невже, стишать шал лиш руїни?
Сльози Марії, страх Магдалини,
Смерті судоми, кара всевишня
І ратнеє поле — надій попелище,
Ні! Кажеш ти — світ для миру воскресне!
Як я ловлю це пророцтво чудесне.
Вірую, вірую, вірую в нього,
В янгола доброго і рятівного.
І вже не піде чума супроти,
Бо в полі нашім постануть сходи.
Залене море сія на сонці.
О, то не стебла, то оборонці

Любові й миру, добра і згоди,
То хліб насущний, то хліб свободи.

Коли до Бога нас веде біда,
Коли душа в безвиході конає,
Прості слова нам сили повертають
І вже дорога не така крута.
Коли ж до Бога нас веде любов,
Уста твої не розверзла молитва.
Не треба слів. Скінчилася гонитва —
Душа твоя звільнилась від заков.

Що таке політика?
Безкінечна гра сильних зі слабкими.
Гра кішки з мишкою,
І не більше...
Одні розставляють пастки.
Інші щосили намагаються в них не потрапити.
І так віками. Ти не спиш ночами,
Твій мозок подібний на розпечений глек.
Думки варяться у нім,
Як ворожбитське зілля.
А раптом вдається — і резолюція про Крим
Буде схвалена більшістю.
Адже здоровий глузд на твоєму боці
І елементарна логіка,
І поняття справедливості. Але...
Ти знову забув, що в грі сильних зі слабкими
Передбачено лише один фінал —
Перемога сильних.

— а ти знаєш, краса агресивна, вона може вбити, каже Ева,
Вдивляючись у вишуканий фронтон старої вілли. —
Не розумію,— дивуюсь я,— адже краса випромінює гармонію,
А відтак діє благотворно. —

Все це вигадки естетиків,--наполягає Ева,
Краса не випромінює гармонію, а потребує гармонії.
Уяви на хвилину — у людини на серці смертельна туга, а довкруг
Бельведер з його бароковою надмірністю,
Золотом і англійськими газонами.
Душа, перебуваючи у дисгармонії зі світом,
Знищує красу або краса знищує душу —
Цей конфлікт пахне смертю. —
Ти хочеш сказати, що краса — це поганий лікар? —
Так, рукотворна краса завжди егоїстична.
Вона не здатна втішати розчавлену душу. —
Отже, мистецтво — це холодний фантом? —
Так, мистецтво — це гра, це забавка для щасливих. —
Невже, коли тобі зле, ти підеш до Kunsthistorisches Museum
Поплакати біля Рафаеля. Ні, і ще раз ні. —
Ти хочеш сказати, що щаслива людина володіє усім, а нещасна —
Лише своєю безпорадністю? —
Саме так. У біді нас рятує лише Господь.

Ева Липська вмирала шість років.
Щоразу їй прогнозували смерть:
Хто за шість місяців, хто за три.
А кінець все не приходив і не приходив.
Вона звикла до своєї смерті,
Як звикають до вінчальної обручки
Чи старого портфеля.
Вона вже не тільки не боялася її,
А й просто перестала про неї думати.
Невідворотність кінця вже не пригнічувала,
Як попервах, а стала байдужою очевидністю.
Проте Ева не вмерла. Вона залишилась
На цьому світі. Але стала зовсім іншою.
Змінилась ієрархія життєвих цінностей,
А разом з тим змінилось і її життя,
Одне скінчилось там, в сонячній осінній Кракові,
Де повітря пахне прілим листям
І щасливими спогадами.
Друге почалося в світі ірреальнім,
Де не було ні спогадів, ні минулого,

Де панував культ миті,
Кожної миті чудотворного існування,
Коли все, що складає для нас зміст життя
З його кожноденним побутом, турботами
Та емоціями від раннішньої кави до нічного екстазу,
Зникає безоглядно і назавжди.
Натомість же оголюється екстатична цінність
Якоїсь іншої субстанції,
Нами незнаної, а тому і незрозумілої. —
Щось езотеричне? — недовіжливо запитаєте Ви. —
Перст Божий,— відкажу я впевнено.

Фрау Анна прожила з чоловіком
Тридцять шість років.
І Коли він пішов до молодії, фрау Анна
Не заплакала, не заніміла.
Її душа враз зів'яла, ніби квітка троянди,
Коли пелюстки жовкнуть,
Потім стають сухими, мов папірус, і
Врешті опадають, зберігаючи
Ледь вловимий аромат спеклого літа.
Так тривало десять років
Напівжиття, напівсмерті.
Десять довгих років небуття
У розкішному домі.
З бароковими меблями і старим живописом,
Де на кожному кроці
У венеціанських дзеркалах
Відбивався печальний погляд
Величезних очей,
Глибоких, мов дві могили.
Зараз чоловік Анни
Повільно вмирає від важкого інсульту.
А вона закохана в друга свого дитинства,
Як і тоді, п'ятдесят років тому,
Коли вони гасали на трофейних роверах,
По Нусдорфських серпантинах,
І з гори, з розгону вкочувались
У Дунай, заливаючись від реготу

І захлинаючись від щастя.
Вони не бачились п'ятдесят років.
І Те, що відбувається з ними зараз —
Подібне на прекрасний сон.
Я чую, як дзвінко цокотять її підбори,
Як клацають двері срібного "Мерседеса",
І м'яко шурхотить гума колес.
"Incipit vita nova!" сказав би великий Данте.
"Ні,— кажу я,— це продовжується доля".

Вчора фрау Анна
Подарувала мені букет білих лілей.
Мармурові квіти з неземним запахом.
І я раптом пригадала
Свій перший спектакль у театрі.
То була "Жізель" Адана.
Білі сільфіди ніби пропливали
Між пагорбів старого цвинтаря,
Тримаючи у руках
Жмутки білих квітів.
"Як звуться ці квіти?" —
Спитала я у мами.
"Лілеї..." — відповіла вона пошепки.
Спомин повернув мене у дитинство,
Над яким, мов ясне світило,
Сяло мамине обличчя.
Невже це колись було зі мною?

Що це?
Телетекст поздоровляє з останнім днем спеки.
Завтра температура падає
На десять ступнів.
Неймовірно! Та невже?
Городяни піднесено збуджені
І радісно передають звістку
Одне одному.
Ось і дзвоник від фрау Анни —

Вітає мене, тішиться...
О, людино!
Як тобі догодити?
Як виконати усі твої забаганки?
То ти прагнеш дощу,
То — сонця.
То гніваєшся, то радієш,
То смієшся, то плачеш,
То уїдлива, то байдужа,
То щедра, то скнара.
І Так далі, і так без кінця.
Воїстину важку ношу взяв Господь на свої плечі:
Навчати... Навчати... Навчати...

На монастирській терасі
Під червоною парасолею Соса-Cola
Ми доїдаши свій обід:
Філе судака з картопляним салатом.
Ми нікуди не поспішали і розмова наша
Лилась повільно і невимушено.
"Домініканці були чудовими архітекторами,
Кращого місця для монастиря
Годі й бажати.
Умиротвореність тут
Ніби розлита у повітрі".
"Так", — погодилась я і подивилась в бік
Долини, яка смарагдово світилась
По обидва береги Рейна.
"Власне вони досягли головного —
Вас на цій горі не залишає відчуття
Паріння у небесах, відчуття лету.
Суто утилітарний розрахунок
Дає небуденний поетичний ефект".
"Так", — погодилась я і перевела погляд
На каштанову алею в підніжжі
Могутнього муру. Доріжку було
Вимощено гранітними камінцями,
Відполірованими нині до блиску
Підборами прочан.

Здавалосьь,
Невпинний потік тече з гори.
Ніби вічна дорога життя.
"Що й казати, монастир можна було б побудувати і в цій розкішній
Долині з набагато меншими витратами.
Але вони на щастя не переймались
Витримати. Страшно подумать, що було б,
Якби церква заощаджувала,
Ми б не мали сьогодні майже нічого".
"Так",— погодилась я і озирнулась
На залитий сонцем монастирський цвинтар,
Що потопає у кущах бузку і жасмину.
"Уявляєш, як легко було зректись
Мирської суєти на цій височизні,
Звільнитись від гріхів і навіть
Гріховних помислів, бо краса
Лікує душу так само, як і молитва..."
"Так",— погодилась я,— "Слава Богу!"

Про що я згадую?
Про твоє білополе.
Адже не було
Ні обіймів,
Ні рукостискань,
Навіть слів не було.
Був тільки погляд,
Веселий і сумний водночас,
Гіпнотичний погляд,
Який зробив з мене
Твою бранку,
Бранку на все життя.

Gottweg — по-німецьки — то Божя дорога.
Ця назва пророча, і точна, і строга.
На світлій вершині, на древнім подвір'ї,
Над світом удвох, мов птахи надвечірні.
Під нами Дунай — далина несходима,

Над нами небес золотаві вітрила.
І Думаєш: горе отим, хто не знають,
Що небо і землю лиш храми еднають.
А поряд велична дзвіниця собору,
Якій не страшні ні Содом, ні Гоморра.
Як просто усе, як усе зрозуміло —
Є небо, земля і божественна сила.
З книги
"В обіймах югендстилю", Бонн, 1997

Звідки я? Із югендстилю...
Він моє єство леліє,
Він мене ховає в квітах,
Не пускає з вами жити,
"Ти і ніжна, і химерна,
Ти Юнона і Мінерва,
І тобі, моя красуне,
Геть сучасність не пасує".
Так мені сказав балкон,
Оповитий у хітон
Дивовижних жалюзі:
"Не пущу — і не проси".
Повернулась до кімнати,
В котрій свіжо пахла м'ята,
І дзеркала колосальні,
Прямокутні і овальні
Прикрашали інтер'єр
Майже вік. От і тепер
Все було настільки стильним,
Що здавалось неймовірним —
За вікном кінець століття
І вогні з неону світять.
Меблі Вагнера і Лосса
Час робити ледь відносним,
Наче нині й наче ні,
Ніби тут і мов у сні.
Я проводила рукою
По комоду у левкоях,
По фотелю у лілеях.

Ах, лілеї на фотелі!
Канделябри Райнершмідта,
Градда вази в синіх квітах,
Щось капризне і раптове,
Фантастично-загадкове
В цих манірно-ніжних зламах
Порцеляни і металу.
Тут нема кутів прегострих,
Дім, немов овальний острів,
Де сплелися у букет
Двері, вікна і паркет.
І не бачу я дороги
В світ прагматиків жорстоких,
Де всесильна НТР
Нищить поетичний флер.
Я залишусь у кімнаті,
Наче мудра Сарасваті,
І полину у нірвану,
Ревно роблячи асани.
А довколо тільки — тіль,--
Jugendstil чи югендстиль.

Це місто — шампанського бризки.
Воно недалеко тут, близько.
Воно, наче марево вічне,
За мною мандрує і кличе.
Я бранка його і обранка,
І віддана самарянка,
Бо ніжність і захват дитинний
Йому віддаю до краплини.
Це — серце Європи, це — серце.
Це — скерцо Європи, це — скерцо.
Це — нота висока і чиста.
Це — справді божественне місто!
Надихатись ним неможливо.
Воно, мов перлина, мінливе.
Не зможете ним надивитись
Крізь мрево каштанових китиць
Блукайте і денно, і нічно,

Але ці провулки, ці площі
Усі обійти вам не вдасться.
Вони безкінечні, мов щастя,
Що душу мою обіймає,
Коли я зненацька згадаю
В Нусдорфі осінню дорогу
До церкви, а може, до Бога.

Маєрлінг — таїна, нерозгадана й досі.
Монастир — "Святий хрест"
І божественна осінь.
Ми йдемо, як завжди,
На могилу Вечери.
Повз злотаві дуби
У плащах гондол'єрів,
Що по схилу гори
Таємничо й містично,
Мов пливуть крізь віки,
В безкінечне і вічне.
Ось і цвинтар старий.
Ось надгробок без злата.
А під ним спочивають
Кохання і врода.

Спершу ходімо до Лувру,
Побачим славетну Джоконду,
Потім зайдемо на каву
У притулок богеми "Ротонду".
Ну а далі? А далі — вклонімося Наполеону
Між врочистих колон імператорського пантеону.
Ось прекрасна "Мадлен" —
Грецький храм просто в центрі Парижу.
А тепер Мулен-Руж, що стоїть у Монмартра підніжжі,
Ну а вище — Монмартр,
Незрівнянний, свавільний, розкутий.
Тут Лотрек і Бонар
Довели, що повії — теж люди.

І, Мабуть, в Сакре-Кер, білій церкві, ледь-ледь візантійській,
Вони змучені вщерть повертали свій дух діонійській.
А тепер до д'Орсе —— буде це і розумно й логічно.
Ми побачим усе, що зросло на Монмартра узбіччях.
Пісарро, Ренуар і Сезанн, і Гоген, і Дега.
І Розкішний Вюйар, і краса, і снага, і жага.
Вже не чуємо ніг —— не забудемо день цей до скону.
Так скоріш в Тюільрі, це немеркнуче диво Бурбонів.
Між античних скульптур, попід золотом липових китиць
Ми почуєм ноктюРН, що виконує бджілка на квітці.
І Наснажені джином з маленького, тихого бару
Ми поїдем туди, де лунають іспанські гітари.
Цілу ніч, цілу ніч будем слухати музику ніжну.
Це —— Париж, це —— Париж, це —— закони нічного Парижу.
Ось і ранок настав. Монпарнас —— золотисто-рожевий...
У росі мерехтять, як міраж, іще сонні дерева.
Прохолодні сидіння. Нечутна хода "Мерседесу".
Я ще сплю, я ще сню, я ще музику чую чудесну...

В Парижі осінь. Осінь... Вер-Галан
Пливе по Сені. Золоті вітрила
Старих платанів осінь осінила
І захопила в бран, мов Тамерлан.
Блакить небес і голубінь води.
Між них маленьке сонце Вер-Галану,
Немов опал у персні Тамерлана,
Безцінне чудо сяє навкруги.
Що за грайлива назва Вер-Галан —
"Палкий коханець". То лише французи
Змогли з'єднать у вічному союзі
Красу ландшафту з пристрасстю до дам
Їх короля. Бо, справді, кавалер
Це був невтомний. І Ніяка сила
На цім шляху його не зупинила.
Тож слава та не вмерла дотепер.
По Вер-Галану ми блукали вдвох
Щасливі й безтурботні, мов по раю.
Бо серце мудре любить й пробачає.
А це блаженство посилає Бог.

Ріволі, Тюільрі, Сент-Шапель...
Дивна музика, мов менестрель
Грає вальс на золоченій флейті,
Крила білі над світом простерті.
Сент-Шапель, Ріволі, Тюільрі...
Ви всміхнулись привітно мені
І лишились у серці, мов сон.
Тілім-бім, тілім-бім, тілім-бом.
Тюільрі, Сент-Шапель, Ріволі...
Ці погідні, ці сонячні дні,
Мов дарунок небес, мов печать —
Пам'ятать, пам'ятать, пам'ятать.

О, диво! Мій оспіваний Париж!
Ти сниш майбутнім чи минулим сниш?
Твоя краса магічна і велична.
Гармонії неповторимий спів
В моїй душі, ніби весна, ожив,
Аби звучать й окрилювати вічно.
Це місто — мармурове божество!
Благословення сонячне зішло
На вежі й площі, на сади і мури.
І Поеднало у святий хорал
Гранітні сходи і кришталь дзеркал.
І Виникла славетна партитура.
Це Божий надих чи урочий перст,
Веління долі чи наказ небес.
Блаженство огорта, мов осіняє,
Коли дивлюсь з Монмартрської гори
На ці бульвари у ранковій млі,
Мов оповіті у тумані таєн.
Світило піднімається з глибин,
Як величезний золотий бурштин,
І тепла хвиля омиває вікна.
І душу розрива від поривань,
І світлих дум, і ніжних сподівань,
І віри, що краса повік не зникне.

Ел Боулі співає про любов —
Прадавні танго і старі фокстроти.
Які там війни чи перевороти?
Лиш про кохання й про кохання знов.
Диск крутиться, і музика летить
У надвечір'я сонце, кущі саду.
І я збагнула: про любов писати —
Це значить своєчасність пережити.
І залишитись поза всім на світі,
Між небом і землею, ніби птах,
Бути ні з ким і скрізь. А тлін і прах
Знесуть дощі весни несамоовіті.

О, романсеро, таїна народу...
Палкий вогонь, джерельна прохолода
З'єднались у тобі, сплелись, злились.
Ти дух життя, що на простори рветься.
Хто видобув тебе з грудей, мов серце?
Хто вперше заспівав тебе колись?
"Calaverada", "Ciento", "Olvidado"...
Про незбагнення, про любов і зразу
Магічний голос розповість мені.
І я повірю, що ніщо на світі
Не варто того менту, тої миті,
Коли троянди молоде суцвіття
З твоїм цілунком впаде на вікні.
Сад любові

Ця вілла в дусі югендстилю,
Довколо квіти сині й білі
І справжній смекревий ліс
В рожевих променях навскіс.
Кущі троянд довкруг тераси,
Що, мов хмаринка, понад часом
Пливе собі у далечінь
І на землі лиша лиш тінь.
А я на ній складаю вірші

Про Клостернойбург і Бад Ішль
І розумію, що Нусдорф
Мені послав Всевишній, Бог.

Ви любите сад поливати,
Коли в надвечір'я густе
Вливаються запахи м'яти
Й усього, що квітне й росте?
Коли після денної спеки
Під зимним поктоком води
Стають голубими смерки,
Стають золотими дуби.
І терпко самшит позіхає
І дужче красоля горить,
І сад обертається раєм,
В якому нам довго ще жить.

Сосни стали наді мною,
Мов зійшлися хмари.
Сад наповнивсь таїною,
А чи, може, чаром.
І коли упала злива
На мої пенати,
Гадка зблиснула щаслива:
"Схоже на Карпати".
Я збагнула тої миті
Істину високу —
В цім яснім, зеленім світі
Ми не одинокі.

Наш маленький амур,
Сіра постать з граніту,
Вийшов на теренкур
І спинивсь відпочити.
Між троянд, поміж віт,

Ніжних квітів жасмину
Він стоїть стільки літ —
Загадковий хлопчина.
Погляда вдалину,
Мов на когось чекає.
Я йому посміхнусь,
Я його привітаю.
Любий хлопичку мій,
Ти. Мов янгол крилатий,
Охоронець надій,
Лицар вічного саду.

І знову ранок. І мовчущий дуб
У вікна зазира, мов добрий геній.
Він стільки бачив радощів і згуб,
Чужі життя минали, мов на сцені.
А він дивився, думав і мовчав:
Мовляв, на цій землі ніщо не вічне.
Мовляв, на цій землі ніщо не вічне.
А крона розросталася велично
Над часом, що між листям протікав.
Він знає все: як в'януть від журби,
Як молять Бога, як долають скруту,
Як бавлять немовлят, і сіють смуту,
І гинуть у невірній боротьбі.
І як кохають вірно, далебі,
І як уміють шанувати друга,
Як важко, часом, перти свого плуга,
Допоки сил не вистачить тобі.
В нім стільки нагромадилось порад,
Він міг би нас навчити жить безгрішно
Не гірш, ніж боговірний Рамакрішна,
Чи той, хто кликав нас плекати сад.
Та він мовчить, бо знає, що душа,
Людська душа не чує мудрих істин,
Допоки не проходить шлях тернистий
По гострім лезі вічного ножа.
Отож, мовчить крилатий дідуган,
У вікна зазираючи щоранку.

Я відхиляю голубу фіранку
І потрапляю у зелений бран...

Вивірки, птахи, комахи,
Навіть оси попід дахом —
Це моя компанія,
Фауна й гербарія.
Ці створіння ніжні й милі,
Ці троянди білі-білі —
Мій зелений парламент.
Ну а спікер-диригент —
Цей каштан старий й розлогий,
До якого всі дороги
Мого саду приведуть.
Він перстом вказує путь.
Мов державнії персони,
Ми досліджуєм закони
Саду й космогонії,
Аби жить в гармонії.
На засіданнях щоднини
Ми відшукуєм причини
Спек, дощів і завірюх,
Тож тренуєм розум й дух.
Отаке життя у мене
В цім парламенті зеленім.
Квіти, звіри і зірки —
Все на відстані руки.

У Бонні Sonnenglut...
Каріби і Суматру
Допоки відкладіть.
Їй Богу, це не варто
Рушати у довгу путь,
Складати валізи грубі,
Коли стрибає ртуть
За сорок, мов на Кубі.
Наш сад пашисть вогнем,

Тераса, мов жаровня.
Ми маримо дощем,
Ми сподівання повні,
Що якось уночі
Розверзне тишу громом
І упадуть дощі,
Немов щасливий спомин.
І прохолода вод,
Небесних, срібносяйних,
Врятує від спекот
І помислів печальних.
Та досить уявить,
Що скоро сіра мряка
Застелить небосхил,
І Sonnenglut ніяка
Вже не лякає нас.
Ми будемо мудріші.
На все є Божий глас,
Так вирішив Всевишній.

Нарешті північний вітер
Спеку страшну приборкав.
Повеселішали квіти —
Петунія й майорка.
Троянди сьогодні ніжні,
Немов на початку літа,
І радо всміхається вишня
Плодами червоними вкрита.
Дрозди заливаються зранку,
І дятли взялись до роботи,
І я наварю бурачанки,
Бо завтра гряде субота.
А потім вмоцуюсь під каштаном
На мармуровім ослоні
І буду читать Хаяма
Поміж лілей і півоній.
Вірш про вино ширазьке,
Вірш про троянду білу,
Вірш про любов зненацька,

Котрої не зустріла.

Троянди, троянди довкола веранди,
Осіннього саду сумні аксельбанти.
А поряд жоржини вздовж вогкого тину,
Неначе сузір'я топазів й рубінів.
Галявина айстр серед саду, а далі —
Злотавого листя невічні скрижалі
І сяйво лілей, і вогонь барбарису
Підсвічують сад трохи збоку і знизу.
Пейзаж досконалий. В нім царствує спокій,
Неначе в душі благородній й глибокій.

Ми жодили до осені.
Невже ж минуло літо?
Те літо, що і досі ним
Я нібито зігрита.
Коли ти, мов просякнута,
Самшитом і жасмином,
Коли на серці злагода
І ніжна, і дитинна.
Коли довколо лагідно,
Як в материнськiм лоні,
Коли червона ягідка
Палає на долоні.
І диво дня прозорого,
Глибоке й нескінченне,
Допоки попід зорями
Не зійде сон на мене.

Шерхіт листя, парк осінній,
Квіти вересня сумні.
Зникли десь у безгомінні
Наші теплі, літні дні.
Накрапає дощ раптовий,

Вітер з півночі рвучкий,
Стала голою діброва
І садок вишневий мій.
У фотелі, пледом вкрита,
Зуб на зуб не попаду,
Я пишу й пишу про літо,
Про левкої й редезу.

Осінь — це так красиво!
Вид із вікна казковий.
В золоті наша слива,
В золоті наша діброва.
В золоті вся дорога
Аж до старого парку,
Де на конарах розлогих
Вже не співають канарки.
Спокій і рівновага!
Що за пору чудова!
Втолює нашу спрагу
Гармонії дії і слова.
Вчить розуїти сутнє —
Мову дубів і в'язів,
Дихання сфер могутнє
І пробачати образи.

Білий будинок. Зелені віконниці.
В тихім саду при осінньому сонці.
Щастя, мов янгол, витає над ним.
Світлий, ласкавий і затишний дім.
Денно і нічно гостює в цьому домі
Злагоди подув, подих любові.
Музика слів достеменних і вічних,
Аура душ незбагненна й магічна.
Денно і нічно, вчора й сьогодні
Нам обіцяють диво Господнє.
Небо і сонце. Сяючий ірій.
Вірю і мрію. Мрію і вірю.

Спочатку була фантастична погода.
Весь жовтень ми грали на кортах, і врода
Природи світилась ледь-ледь бурштиново.
Звучали оркестри на літніх естрадах,
Ще айстри всміхались погідно і радо,
І катер відходив кудись в невідоме.
По Рейну гасали блакитні байдарки,
На білім причалі звучала мадярка
І чайки зривались у небо бездонне.
Старенькі бабусі, мов зграї лебідок,
Вздовж Рейну гуляли в кашмірах і твідах
І сонце високе стояло над Бонном.
А потім упали сніги і морози
У нас викликали прокльони і сльози,
Немов опинились у вражій полоні.
Та тиждень минув, і душа зрозуміла,
Що тиша зимова і паморозь біла
Природні, неначе сивини на скронях.
Пірнаю під плед із трактатом Монтеня.
Які парадигми, які одкровення.
П'ю мудрість чужу, мов старезний нектар.
Хоч знаю, що наше життя незбагненне
Ані для Сократа, ані для Монтеня.
І Мудрі трактати ми пишем задар.

Обтрусим з магнолії листя, коханий,
Сьогодні холодний по-зимному ранок.
Підріжем троянди, присипем землею,
Прочистимо сад доріжки й алеї.
Невже листопад, листопад на порозі?
Скінчилася, любий, скінчилася осінь.
Невдовзі Різдво й Новорічні свята,
У щастя нового зоря розцвіта.
Прикрасим ялинку, запалимо свічі.
Не намилуватись і не надивиться!
Ідилія затишку, вогнище дому
І пах помаранчів з дитинства знайомий.
Нам діти вручають свої подарунки.
Я стіл накриваю, вітання, цілунки.

І віра, й надія, і віще прозріння,
І Божої длані благословіння.

Звільняємо сад від осіннього листя.
Які кучугури — іди подивися.
Колись це було і красою, і співом,
А нині згоріло усе, перетліло.
Звільняємо сад для жоржин і левкої,
Для фуксій рожевих, фіалок, красолі.
Тут буде квітник з молодого люпину,
Тут буде нове, відчайдушне, нестримне.
А потім повіють вітрища холодні.
Зів'януть ці квіти такі безтурботні.
І Листя впаде, і надійде зима.
Прокинемось вранці — а року нема.
О, як заколисує ритм цей правічний.
Навча рівновазі, до сповіді кличе,
Втішає і радить: "О, голубе милий,
Не думай про те, що вернути безсилий".

І сказано, що плоть, ніби трава,
А слава, наче цвіт на дикім зіллі.
Лише подує вітерець осінній —
Ні зілля, ані цвіту вже нема.
І сказано: "Безсмертна є душа".
Ми носимо в собі це вічне древо,
Що тягнеться до неба й достеменно
Врятує нас від крові і ножа.

Бондони Бонна, дзвони Бонна,
Тут все знайоме, все відоме.
В маленькім місті поміж гір
Життя розмірене і строге,
Мов ця, простерта в даль дорога,
Що понад Рейном тішить зір.

Минули новорічні свята,
Пора щаслива і крилата,
Бо кожен мрією злетів
Понад котеджі, понад вежі
У тихе зоряне безмежжя
І свою зірку засвітив.
А нині дійство карнавалу
Не за горами, бо вітали
Нас на бульварі хлопчаків
В знайомих строях Арлекіна.
Ще день чи два — і як дитинно
У ці провулки старовинні
Ввіллється карнавал невпинний
З жагою й силою ріки.
А потім Великодні квіти...
Ми будемо їм так радіти
Опісля довгої зими.
А потім літо, літо потім.
Світило золоте на сході
Й майбутнє, сповнене снаги!

Вже провістила ластівка весну,
Вже проросли нарциси і тюльпани,
Вже затягнулись невидимі рани.
Квітневі дні оновлення несуть.
І Великодній піст, що проминув
В щоденнім каятті був, мов свічадо,
В якому ми побачили початок
Невідворотних і цілющих жнив.
Так, жнив душі. Бо змучена душа
Стає ураз, неначе поле щедре,
Коли її наповнить милосердя
І спраглим дасть напитись із ковша.

Я вірю, що храм цей на древній горі
Найближчий до неба, до хмар, до зорі,
Що голос мій тут долітає до Бога,

Бо душу ураз відпускає тривога.
І Легкість якась неземна, мов паріння,
І віра тривка у вселюдське спасіння.

Пам'яті Віктора Зарецького

I

Я тричі позувала вам,
Я тричі вас любила.
Майстерня, гамір, та-ра-рам
І крила, крила, крила.
На тепле світло у вікні,
Аж легко, як згадаю,
Мов з піднебесся, з вишини
Злітались птаства зграї.
Всі генії, всі диваки,
Всі мали до Дантесу,
В кишенях — тільки мідяки.
Поети й поетеси...
Між задавак — заводіак
Були ви жрець безсоння,
Мов зодіаку добрий знак,
Мов золотавий сонях.
Ось три портрети на стіні:
Сімнадцять, сорок, тридцять,
Три квітки ніжні і сумні,
Три жінки, тр изірниці.
Невже ця пава у бузках
З метеликом на лікті
Пере білизну (просто жаж!)
І тре долівку віхтем?
Я тричі позувала вам,
Народжувалась тричі.
Майстерня, гамір, та-ра-рам...
То був не дім, а світлий храм,
Миттевості величні.

II

Цей чоловік, подібний на апостола,
Мені всміхнувся віддано і просто.
Мовляв, віднині і довіку — твій.

А, може, то здалось мені. Не знаю.
Та поряд з ним душею спочиваю
В його саду на лаві голубій.
Вже третій день він пише мій портрет.
Я — в білому між золотих тенет,
В ногах у мене півники бузкові. —
"Ти — український Клімт", — жартую я. —
"О ні, о ні, це вигадка чиясь.
Любить жінок — це радше голос крові".
Я згодна з ним. Любов — то Божий дар,
Дорога, ще веде нас на вівтар
Пречистих дум, високого паріння.
Без неї меркне все й втрачає сенс,
Вона підносить душу до небес
А на землі ж бо є вінцем творіння.
Сідає сонце. Гасне виноград,
Що обвива старий паркан.
І Сад Поволі огорта вечірня сутінь.
Ти миєш пензлі, пахне молочай.
Не залишай, побудь, о, постривай
Прекрасна мить, легка і незабутня.

III

Ніжний шепіт, вітру легіт,
О, який солодкий гріх.
Я ступила нині втретє
І востаннє на поріг,
На поріг твоєї хати,
Що біліє у бузках.
Я не годна розказати
Про оцей солодкий страх.
Обступила нас розлука,
Ніби військо — звідусіль.
Я не бачитиму друга,
О, який солодкий біль.
Але поки, але поки,
Ох, солодкий цей одчай.
Ти всміхнувся яснооко:
"Не забудь мене. Вертай!"
Повернулась, мов у Мекку.
Дім порожній, голий сад.
Де ж товариш мій? — "Далеко.

Не повернеться назад",--
Відказав холодний голос,
Що лунав із висоти.
Я з розлукою боролась,
Прагла віднайти сліди.
Потім стихилась, а потім
Зрозуміла, що душа,
Вириваючись із плоті,
В путь прийдешню вируша.
Тиха осінь бродить в полі,
Ніч, як марево, легка,
І горять, як очі, зорі.
І Тече мов час, ріка.

Сходіть до Naturhistorisches Museum —
І ви позбудетесь будь-яких сумнівів,
Якщо вони вам колись допікали,
Щодо прогресу людства, доцільності
Цивілізації тощо.
Переконливість експозицій вражає,
А її наукова обґрунтованість
Не підлягає обговоренню.
Ось неоліт...
Які інстинкти задовольняла первісна людина
З перших своїх кроків:
Захист існування, вгамування голоду,
Прикрашання плоті...
Сокира, глечик, намисто — ось вони.
Сьогодні натомість сокири — ракети,
Натомість глечика — майсенська порцеляна,
Натомість намиста — прикраси від Фаберже.
Так чи не лишились ми homo erectus і досі?
Тож носимо наше минуле у наших душах.

Куди не глянь, куди не забреди,
На цій землі скрізь Бісмарка сліди —
Суворі вежі і похмурі башти.

От і у нас на пагорбі стоїть
Між сосен дивовижних верховіть
Камінний помник військового братства.
Ну що ж, це врешті можна зрозуміть,
Адже у вирі грізних лихоліть
Повстала сильна, з'єднана держава.
Залізний дух і воля до мети.
Це він сказав: "Німеччино — гряди!"
Це він — її коханий син і слава.

Спочатку здавалось, що Вів'єн і Томас — улюблені діти свого часу,
Такі собі пестунці від "ар нуво".
Та й хіба можна було сумніватись у цьому,
Дивлячись, як чарівна Вів'єн,
До бісу подібна на статуетку "Ніч",
Соренсена, одягнена у японські шовки,
(Що було само собою зрозумілим
Для тогочасних модниць),
Бігає по художніх крамницях,
Скуповуючи меблі від Макінтоша
Та лампи від Даума.
Або як ночами вона читає і
Перечитує вірші свого чоловіка,
Умліваючи від неземного захвату.
Та раптом, без жодної видимої
Причини, шляхи їх почали
Катастрофічно розходитись.
Вона рішуче пориває з аристократією
Заради служіння новому.
Він напроти — добровільно
Стає банківським службовцем
Заради стабільного існування.
Для неї модерн стає і божеством, і релігією.
Він нежданно пориває з атеїзмом
І стає ревним католиком.
Вона сповнена жертвовної любові до нього.
Він не здатен на жоден теплий порух душі.
Вона — дух, що палає.
Він — спопеліла пустеля.

Не в силах бачити щодня
Свідка свого безсилля,
Він позбувається дружини у дивний спосіб:
Здає її на лікуванні до божевільні.
І Тут, тепер вже вона добровільно
Приймає правила його гри
І заради нього до скону
Лишається у лікарні.
От я і кажу: "Безплідна земля" ---
Воістину пророча назва для Еліота.

--- "Ну, і за що страждав Савонарола?" ---
Питаєш ти наївно і спроквола,--
"Чим закінчилась вікопомна пря?
Хто переміг? Всесильний дух чи злото?
Чия у світі нині більша квота ---
І править нами істина чия?
Хто викупив у церкви Галілея?
Хто вирізав нещасних трамплієрів?
Чому вітало людство кальвінізм?
Як сталося, що про голку і верблюда
Забули на землі усюди люди,
Відкинули біблійний остракізм?
І, Врешті, всі оці метаморфози
Хаба не правлять за страшні прогнози
Відносно неминучого кінця?
Так-так, канця, точніш, Страшного Суду,
Адже гріхи, облуда і полуда ---
Це дітища Злоченого Тільця".
Я слухаю уважно і печально,
Я розумію логіку повчальну,
Не заперечити, не спростувать.
І Лиш душа, моя душа не вірить.
Вона, мов птах, до Бога рветься в ірій.
І Не спинить її, не перейнять.

"Так в чому ж суть революцій?" --- запитую я,

"Заради чого стільки крові і жертв?
Адже нові полум'яні гасла
Про справедливість і рівність
Давно канули у безвість,
А старі палаци лишились,
Аби в них раювали нові господарі.
Так заради чого?" Пале-Рояль...
Тут лукавий і підступний
Кардинал Рішельє плів сіть своїх інтриг,
Безжалісно караючи ворогів
І обдаровуючи лицемірних прибічників.
Цей злий геній епохи, втілення пороків,
Навіть у дурному сні не здогадувався
Про те, що чекає Францію попереду.
Самовпевнений сибарит, він вважав,
Що вирішує долі історії і будував,
Затято добудовував свій палац.
Пале-Рояль невдовзі став окрасою Парижу.
Цей символ багатства і влади по праву
Успадкував Людових XIII, естет і красень.
Він сам спланував парк з гідним подиву
Почуттям міри і гармонії. Липи і в'язи.
Зелені газони. Мармурові статуї.
Тиша і благодать...
Хіба думав бідолаха Людовик,
Що саме тут, під цими величними деревами
Будуть збиратись ті, які над усе на світі
Запрагнуть монаршої крові і монаршого злота.
А буде так... У цім саду 12 липня 1789 року
Каміль Демулен звернеться з
Палкою промовою до натовпу,
Закликаючи його до боротьби.
Потім він зірве зелений листок
З одного з дерев і вставить його
У капелюх у вигляді кокарди.
Люди у натовпі наслідуватимуть його приклад.
А через два дні при штурмі Бастилії
У багатьох з них на капелюхах
Буде саме ця, тепер вже емблема свободи.
Невдовзі вожді революції
З блискавичною швидкістю поділять

Між собою палаци королівю.
Народові ж лишаться лише
Зів'ялі кокарди. Яка іронія долі...
Але так було, так є і так буде.

Святий Франциск, суворий чоловік,
Своїх монахів животить прирік,
Бо у мирським житті вбачав спокусу.
І золото, і слава, і жінки,
Теляча юшка, кислі огірки...
Ну, а коли, скажіть, служить Ісусу?
І виник орден відданих синів
Аскези і священних вівтарів.
Вони молили про прощення людства,
Яке конало у злочинній млі,
Яке забуло Бога й вівтарі
І визнавало тільки гріхоблудство.
То якось в передвеликодні дні
Франциск побачив сатану у сні
І вирішив, що це знамення Боже.
Так, гріх і блуд — усе від сатани.
О, повставайте. Дорогі сини,
На боротьбу із приводом ворожим.
І голодом знесилені ченці,
Виходили із келій, мов мерці,
І йшли на площі знищувать завзято
Диявольське відроддя — молодиць,
Які ридали і лежали ниць
І смерті вимагав їм натовп радо.
Вінець терновий боротьбу вінчав,
Бо душі замордованих дівчат
Й безвинних матерів не врятували
Нас від спокус гріховного буття.
Все повернулось на круги своя,
І знов не боїмось страшної кари.
Так, є спокуса, але є й душа,
Якій спокуса зовсім не страшна.
Ми — оборонці власного сумління,
Бо знаємо Писанія рядки,

В котрих любов долає всі гріхи.
Тож ближнього любімо во спасіння.
Напрочуд просто все, легкий урок:
Живімо так, як нас навчає Бог.

Він з'являвся тут щодня
Деся між першою і другою,
Елегантний сивіючий чоловік
У макінтоші кольору беж.
Він сідав на своє улюблене місце
У кутку біля вікна,
З якого було видно, як збігаються
На перехресті чи не найчарівніші
Вулички Мюнхена —
Mauerkirchen та Paschinger.
Він замовляв смажену форель
Та фіртель "Lowenbrau".
Він ніколи не затримувався тут
Більше години чи години з чвертю.
Але господар "Herzogparkquelle"
Побожно вірить у те, що
"Доктора Фауста" було написано
Саме у його ресторані.

Може, нарешті, хтось
Пояснить мені дохідливо —
Що ж таке ревності?
Славетний Дон-Жуан,
Іронічно примружившись, відповів:
"Це не що інше, як сексуальна аргесія.
Вас не хочуть ділити ні з ким іншим.
А не хочуть тому, що дуже хочуть.
Отож, я у ревностях не бачу ганджу.
Для мене — це могутній еротичний імпульс.
Що не кажіть, але навіть Дон-Жуану
Прийнятно переконатись, що його хочуть".
"Ні, ні — все не так банально",--

Заперечив Дон-Кіхот,— "Ці фрейдівські
Підходи безперечно спрощують драматизм
Цього сильного почуття.
От я і сказав про головне,
Ревнощі — це почуття.
А відтак, мають і духовні підвалини.
Я гадаю, що тільки велика любов
Здатна на ревнощі.
Так, вона не досить альтруїстична,
Але це неодмінно — любов",
"Панове, про ревнощі ніхто
Не знає більше за мене",--
Втрутилась в розмову Дездемона,--
"Адже я — їхня жертва.
Ви обидва маєте рацію —
Це і пристрасть, і любов,
Але і дикий власницький інстинкт:
Якщо не моя, то нічия.
Мабуть велике кохання неодмінно
Несе у собі присмак трагедії".
"Може все і так",— сказала
Чарівна Манон Леско,--
"Але повірте, бо це я знаю напевно,
Ревнощів не буває без приводу,
Так само, як диму без вогню.
Хіба б я мала стільки клопотів,
Аби не мої безкінечні зради".
"Але на зраду нас спокушує сатана!" —
З жахом промовив єпископ Курбе,--
"А коли так, то ревнощі —
Це зброя проти диявольської сили.
Вони боронять душу ближнього
Від страшного гріха".
Хто зна, скільки б точилась
Ця дискусія, аби не пролунали
Дзвони і всі не рушили на вечірню месу,
Ревно повторюючи: "Укріпи нас, Господи..."

Поганий повар у американського посла,

Який пристрасно розповідає мені всі перипетії
І складності свого існування.
Виявляється, бідний кук абсолютно не вміє
Готувати холодні супи.
Йому не вдаються суфле і парфе,
Він не має жодного уявлення
Про соус "ремолад" і маринований фенхель. —
"Розумієте",— каже посол,— "ця людина
Позбавлена фантазії,
А про яку їжу можна говорити без натхнення,
Без пошуку, без поезії".
Що ж, ексценція має рацію.
Він любить Уїтмена і Бродського,
А ще гусячі ніжки, фаршировані базиліком.
Любстерів "Тормідор", мелиновий мус з папаєю.
Одним словом, любить поезію.
Коли б він не любив Уїтмена,
А любив лише гусячі ніжки,
Я б назвала його гурманом,
Але мушу вчинити обачніше і скажу: "Ви — поет..."

Він все розрахував так,
Як міг тільки він один
На цілому білому світі.
"Гру життя буде виграно!" —
Так він вирішив
Одного липневого дня
І діяв згідно цього плану аж до скону.
Що примусило його
Залишити рідну Німеччину?
Одні кажуть — недовіра,
Недовіра до Веймарської демократії.
Інші стверджують — кохання,
Яке впало на нього з неба,
Мов велетенський метеорит.
Треті схиляються до звичайного
Збігу обставин.
Мовляв, не кожного дня
Тобі пропонують дім у Швейцарії

Для дожиттєвого користування.
Та якби там не було, Герман Гессе
Прожив усе своє творче життя
У чарівному Монтаньоле,
Аж поки у віці 83-х років
Не відійшов у інші світи.
Чи повторював він
В останні хвилини
Своє сакраментальне:
"І це все?" Ніхто не знає.
Відомо цілком певно,
Що ті, які стояли
"Над краєм безодні",
Лишились по той бік кордону,
А тут у тихому Монтаньоле
Вмирала людина,
Яка виграла гру життя.

Мало хто з сучасних німців
Знає про те, що з легкої руки
Українця, Василя Кандінського,
Естетика нового мистецтва
Стала образом життя і мислення
Німеччини ХХ-го століття.
"Баугауз" розірвав патріархальні
Зв'язки бюргерівського світовіддчуття
І примусив глянути на світ іншими очима.
Музика фарб і ліній вривалась
У бідермаєрівські салони
Нестримними протягами новацій,
Ніби віщуючи небачені темпи
Технічного прогресу.
Так от, ви здогадуєтесь напевно
До чого я веду?
Адже моя думка парадоксальна
Саме настільки,
Аби бути справді геніальною!

"Слов'янський епос" — плід душі і рук.
Він нагадав Європі і моголам —
Є сила, котра гори переоре,
щоб вберегти свій неугасимий дух!

Прихована еротика югендстилю
Збуджує мене. Мов палке дихання
Мужчини побіля самого вуха.
Куди не кинь оком, побачиш
Хтивий злам спраглої плоті.
Я відчуваю, як моє тіло
Стає гінким і слухняним,
Мов стебло водяної лілеї,
Як воно огортає тебе,
Вростає у тебе,
Перетворюється на мармуровий орнамент,
Точнісінько такий, як на фасаді
Славетного будинку по авеню Ваграм у Парижі.
Як пояснити ці спалахи підсвідомості?
Раптом бачу на своїй руці
Браслет Сари Бернар у вигляді
Змії, голова якої перетворюється
На химерну квітку.
Коштовність зроблено за ескізом Альфонса Мухи.
"Слов'янський епос" якого
Ми відкривали для себе
Спеклого літа 1994 року
У маленькому австрійському містечку,
Що звалося Мельк. Події мого життя
Переплітаються, як бачите,
Не менш винахідливо,
Ніж лінії на дрібничках
Чарльза Коршанна, хоч би на цій —
У вигляді жінки-метелика.
Точнісінько такі літають
На моєму портреті пензля Віктора Зарецького,
Епікурейця і дивака,
Якого критики одностайно охрестили
Українським Клімтом.

Цей портрет купив
Швейцарський мільйонер пан Фель
І я ніколи більше його не побачу,
Хіба що якесь чудо!
Які злами, які піруети долі...
Ось гобелен Вільяма Морріса
У жовто-блакитних тонах.
На золотому тлі сині квіти —
Таке рідне... Ось лампа Тіффані
У вигляді жіночого торса —
Тіло, що світить... Яка метафора!
Ось меблі Віктора Хорти. Гармонія затишку...
Це образ щастя. Чому я не сприймаю югендстиль
Як мистецтво, Чому не можу абстрагуватись,
Поглянути збоку? Тільки з ним,
Тільки в ньому, Тільки разом.